

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za sociologiju

David Brajković i Klaudio Krstić

Južnoazijski strani radnici u Hrvatskoj: stavovi, iskustva i međugrupne dinamike

Zagreb, 2025.

Ovaj rad izrađen je na Odsjeku za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu pod vodstvom mentora izv. prof. dr. sc. Drage Župarića-Iljića i predan je na natječaj za dodjelu Rektorove nagrade u akademskoj godini 2024./2025.

Sadržaj

Uvod	1
Širi kontekst.....	1
Odabir ciljane populacije.....	2
Dosadašnja istraživanja	3
Ciljevi rada	6
Opći ciljevi	6
Specifični ciljevi i istraživačka pitanja	6
Metoda	7
Sudionici.....	7
Instrument.....	7
Postupak	9
Rezultati.....	11
Validacija skala.....	11
Deskriptivni podaci.....	20
Statističke povezanosti.....	44
Rasprava	69
Interpretacija rezultata.....	69
Ograničenja istraživanja	80
Zaključak	82
Zahvale.....	84
Popis literature	85
Sažetak	91
Summary.....	92
Prilozi	93
Prilog A	93

Uvod

Širi kontekst

Od stjecanja samostalnosti 1990. godine do prošloga popisa stanovništva 2021. godine, populacija Republike Hrvatske u kontinuiranom je i strmoglavom padu. U odnosu na popis stanovništva iz 2011. godine, broj se stanovnika prema popisu iz 2021. godine smanjio za 413,056 osoba, što čini 9.64% ukupne populacije. Najveći gubitci stanovništva zabilježeni su u Vukovarsko-srijemskoj (-20.28%) i Sisačko-moslavačkoj županiji (-19.04%) (Državni zavod za statistiku, 2022). Takvo se stanje pripisuje brojnim čimbenicima poput ratnih gubitaka, niskog nataliteta i povećane emigracije (Šelo Šabić, 2022). Neovisno o prirodi i uzrocima takve demografske slike, do nedavno smo mogli svjedočiti brojnim naslovima koji pesimistički prognoziraju demografsku budućnost Hrvatske, poput „Hrvatska odumire, naglo pao broj rođenih“ (Perković, 2023).

Zbog navedenih razloga, do prije nekoliko godina bila je opće prihvaćena percepcija Hrvatske kao emigrantske zemlje neizvjesne budućnosti. Takva percepcija bila je potkrijepljena i podacima Državnoga zavoda za statistiku čiji su podaci od 2014. do 2021. godine ukazivali na negativni migracijski saldo koji je 2017. godine kulminirao na -31,799 (Državni zavod za statistiku, 2024). Ipak, 2022. godine vidimo jasan preokret: migracijski saldo postao je pozitivan te je kontinuirano rastao u pozitivnom smjeru do zadnjih podataka iz 2024. godine prema kojima je dosegao brojku od 31,394 (Državni zavod za statistiku, 2025). Od 70,391 osoba koje su se u 2024. godini doselile u Hrvatsku, 18.9% su hrvatski državljani, a 81.1% stranci (Državni zavod za statistiku, 2025).

Nije iznenađujući sam rast broja stranih radnika, već i njihov sastav koji odstupa od tradicionalne populacije stranih radnika iz susjednih zemalja koji već dugi niz godina dobivaju dozvole za rad i boravak u Republici Hrvatskoj. Iako po podacima od 1. siječnja do 31. srpnja 2025. godine još dominiraju strani radnici iz susjedne Bosne i Hercegovine s izdanih 21,444 dozvola, gotovo su izjednačeni s državljanima Nepala s 21,289 izdanih dozvola. Treći su strani radnici iz Srbije s 18,275 izdanih dozvola, no odmah slijede strani radnici iz Filipina s 10,508 te radnici iz Indije s 10,328 izdanih dozvola. Posljednji na listi deset najmnogobrojnijih naroda po izdanim dozvolama su Bangladešani s 2,113 izdane radne dozvole (Ministarstvo unutarnjih poslova, 2025). Uzmemo li u obzir podatke za čitavu 2024. godinu, taj je broj dakako i veći. Tada sastav stranih radnika po državljanstvu izgleda ovako: Bosna i Hercegovina (38,100),

Nepal (35,635), Srbija (27,988), Indija (20,502), Filipini (14,680), Sjeverna Makedonija (13,855) te Bangladeš (13,630) (Ministarstvo unutarnjih poslova, 2024).

Iako je tek nedavno postignut pozitivni migracijski saldo, već se 2018. godine mogao zamijetiti velik skok u broju izdanih radnih dozvola stranim radnicima iz država južne i jugoistočne Azije koji su do tada o Hrvatskoj znali vrlo malo (Marinović Golubić, 2024: 2). Međutim, ovaj je fenomen tek u posljednjih nekoliko godina postao predmetom intenzivnije javne rasprave te povod za preispitivanje statusa Hrvatske kao dominantno iseljeničke zemlje, osobito imajući u vidu procjene prema kojima u Hrvatskoj boravi oko 200,000 stranih radnika, što čini između 5 i 10 % ukupnog stanovništva Republike Hrvatske (Marinović Golubić, 2024: 6).

Uvjeti rada i iznosi plaća u Hrvatskoj svakako su komparativno primamljiv faktor za stanovnike zemalja južne Azije gdje su prosječne plaće između tri i šesti i pol puta niže nego u Hrvatskoj (Marinović Golubić, 2024: 11). Ipak, pogrešno bi bilo ovaj fenomen smatrati pasivnom i organskom posljedicom interakcije poslodavaca i radne snage. Za eksplozivni rast toga procesa zaslužna je i politička vlast koja sudjeluje u uklanjanju barijera sustava pri zapošljavanju stranih radnika (Marinović Golubić, 2024: 6), te brojne agencije za posredovanje pri zapošljavanju kojih trenutno ima 712 (Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 2025). S obzirom na rastuću važnost stranih radnika u hrvatskom društvu i ekonomiji, ovo istraživanje usmjereno je na bolje razumijevanje njihovih stavova, iskustva i međusobnih odnosa. Ciljevi istraživanja bit će detaljnije objašnjeni u poglavlju Ciljevi rada.

Odabir ciljane populacije

Unatoč tome što su Filipinci peta nacionalnost po broju izdanih radnih dozvola, te su zasigurno relevantna populacija među stranim radnicima, u sklopu ovog istraživanja odlučili smo za ciljanu populaciju uzeti strane radnike iz južne Azije: Nepala, Indije, Bangladeša i Pakistana. Iza te metodološke odluke stoje brojni praktični i teorijski razlozi. Iz teorijske perspektive, polazimo iz pretpostavke da narodi južne Azije dijele brojne kulturne i povijesne veze koje opravdavaju njihovo grupiranje.

Odabir jedne geografsko-kulturne skupine pruža fokusiraniji uzorak, što povećava jasnoću i interpretabilnost podataka. Nadalje, zbog povijesnih i kulturnih veza unutar ove skupine, moguće je provesti relevantne međunacionalne usporedbe koje ne bi bile moguće s heterogenijim uzorkom radnika iz različitih kulturnih okruženja bez čvrstih povijesnih veza.

Imajući u vidu da cilj istraživanja nije isključivo spoznavanje percepcija stranih radnika o Hrvatima, već i percepcija jedne populacije stranih radnika o drugima, dodatno se pokazalo ispravnim odlučiti se na fokusiraniji uzorak. Ipak, najznačajniji čimbenik ove odluke jest sama disciplinska usmjerenost suatora istraživanja, Klaudija Krstića, koji je student indologije i čiji su kulturološki i povijesni uvidi omogućili dublje razumijevanje ciljane populacije. Uz to, korištenje hindskog jezika na terenu osiguralo je lakšu pristupačnost i uspostavilo povjerenje između istraživača i sudionika.

Treba napomenuti da, unatoč očitim kulturnim, geografskim i povijesnim razlikama između Hrvatske i južne Azije, postoji literatura koja nastoji istaknuti određene povijesne, gospodarske i kulturne veze između Hrvatske i južnoazijskih zemalja, poglavito Indije. Najočitiiji primjeri su pohodi dubrovačkih trgovaca koji su u 16. stoljeću bili prisutni na zapadnoj obali indijskog poluotoka te su i osnovali crkvu Sv. Vlaha na području sadašnje indijske savezne države Goe (Andrijanić, 2018: 11). Zabilježena je i prisutnost hrvatskih misionara u Indiji od kojih je jedan, Filip Vezdin, u Rimu 1790. godine objavio prvu tiskanu sanskrtsku gramatiku u Europi. U kontekstu Sveučilišta u Zagrebu, sanskrtska nastava započela je već davne 1876. godine, dok je studij indologije utemeljen 1959. godine (Andrijanić, 2018). Sanskrtom i njegovom lingvističkom usporedbom sa slavenskim jezicima bavio se i Antun Mihanović, autor pjesme „Hrvatska domovina“ koja je kasnije postala himna Republike Hrvatske (Borissoff, 2015). Čak se i književni velikan Marin Držić osvrće na Indiju u prologu Dunda Maroja u kojem se javlja čarobnjak Dugi Nos „od Velicijeh Indija“ (Andrijanić, 2018: 7), što ukazuje na prisutnost motiva Indije kao prepoznatog, no udaljenog i egzotičnog mjesta u svijesti Hrvata toga vremena. Bez obzira na navedene povijesne veze, udio populacije Indije koja koristi internet tek je 2020. godine premašio 50% (World Bank Group, 2025), dok je broj stranih radnika u Hrvatskoj iz Indije tek nakon 2021. godine dosegnuo tisuću osoba (Marinović Golubić, 2024). Stoga se ovo desetljeće može smatrati prvim u kojem Hrvati ostvaruju značajniji kontakt s populacijom Indije i šire južne Azije.

Dosadašnja istraživanja

S obzirom na to da je useljavanje kao oblik demografske dinamike relativna novina u Hrvatskoj, postoji nedostatak istraživanja koji ga obrađuju. Ona istraživanja koja su se odlučila pozabaviti tom temom najčešće ispituju stavove Hrvata prema stranim radnicima ili imigrantima, što znači da su im ciljana populacija Hrvati, a ne sami strani radnici. Primjeri

takvih istraživanja variraju. Neka istraživanja takvoga tipa generalnija su te se bave stavovima Hrvata prema imigrantima i izbjeglicama. Primjer takvog istraživanja je „Round 10: European Social Survey Round 10 Data“ (European Social Survey, 2021) koje između ostalog nastoji ispitati stavove Europljana, pa posljedično i Hrvata, o utjecaju imigranata na njihovu zemlju i o broju imigranata drugačije etničke skupine koju su voljni prihvatiti. Iz te kategorije valja spomenuti i međunarodno istraživanje „Socio-psychological integration from the perspective of receiving communities: a cross-country comparison between Sweden, Germany, Croatia and Jordan“ (Kiralj Lacković, Ajduković, Abdel-Fatah, Hertner i Alkhatib, 2023) koje ispituje stavove državljana navedenih nacija o sirijskim izbjeglicama. Rezultati tog istraživanja pružaju nam uvid u stavove Hrvata prema imigrantima te kvantiteti i kvaliteti njihove interakcije koji su korisni, iako se ne radi o pripadnicima naše ciljane populacije. Slično vrijedi za istraživanje *Izazovi integracije izbjeglica u hrvatsko društvo: stavovi građana i pripremljenost lokalnih zajednica* (Ajduković, Čorkalo Biruški, Gregurović, Matić Bojić i Župarić-Iljić, 2019), čija je engleska inačica igrala presudnu ulogu u formiranju našeg instrumenta i o kojem će se više govoriti u narednim poglavljima.

Istraživanja koja se specifično bave novim fenomenom stranih radnika u Hrvatskoj iz perspektive Hrvata nisu brojna. Od novijih istraživanja takvoga tipa, relevantan je primjer „Stavovi prema strancima i manjinama u hrvatskom društvu u 2024. godini: prijetnja, susret, suživot?“ (Župarić-Iljić i Lalić, 2024). Iako ovo istraživanje nije fokusirano isključivo na stavove prema stranim radnicima, već obuhvaća i manjinske zajednice, ono pruža vrijedne podatke za stvaranje šire slike o percepciji Hrvata prema stranim radnicima, što može poslužiti kao korisna kontekstualna referenca pri interpretaciji pojedinih stavova samih stranih radnika u našem istraživanju. Relevantan je i rad „Uloga međugrupne prijetnje u odnosu kontakta i socijalne distance prema stranim radnicima u Hrvatskoj“ (Stakor, 2024) u kojem su korišteni brojni teorijski okviri korišteni i u ovom istraživanju, poput teorije međugrupnog kontakta (Allport, 1954). Varijable poput učestalosti interakcija sa stranim radnicima i broja stranih radnika koje sudionik poznaje također su poslužile kao korisne kontekstualne reference pri interpretaciji naših podataka.

Dosadašnja istraživanja kojima su strani radnici ciljane populacija od svih spomenutih najmanje su brojna. Među takvim istraživanjima, najčešća su ona kvalitativnoga tipa. Od istraživanja toga tipa, valja istaknuti rad „Uzroci migracija i integracijska iskustva suvremenih migranata iz Indije u Zagrebu i Zagrebačkoj županiji“ (Rajković Iveta i Magdalenić Vincek, 2024) te „Strani

radnici iz Nepala, Indije, Bangladeša, Pakistana i Filipina u Hrvatskoj – nalazi kvalitativnog istraživanja“ (Marinović Golubić, 2024).

U radu Rajković Iveta i Magdalenić Vincek (2024), teorijski su okvir tzv. potisni i privlačni (engl. *push and pull*) čimbenici koji utječu na migracije poput ratova, siromaštva, klimatskih razloga i slično. Velika je pažnja posvećena motivima za migracije, poput financijskih problema uzrokovanih pandemijom, želja za poslovnim napredovanjem te bolji radni uvjeti (2024: 7-10). Problemiziraju se i teme uloge komunikacijskih tehnologija pri zapošljavanju te uloge poslodavaca u integraciji stranih radnika. Ipak, valja napomenuti da se radi o visokokvalificiranim i srednje kvalificiranim radnicima te se njihova iskustva ne mogu smatrati potpuno reprezentativnima za širu populaciju stranih radnika iz Indije. Istraživanje je provedeno u obliku osam intervjua uživo i jednog preko aplikacije *Zoom*, a intervjuirani su strani radnici iz Indije koji žive i rade u Zagrebu i Zagrebačkoj županiji. U metodološkoj sekciji, autorice navode da nekoliko intervjua nije bilo moguće provesti zbog jezičnih barijera (2024: 6), što dodatno demonstrira važnost poznavanja jezika u istraživanju populacije ovoga tipa.

Rad Marinović Golubić (2024) sadržava iznimno koristan povijesni i demografski pregled migracija iz južne i jugoistočne Azije u Hrvatsku te komparativne demografske i ekonomske pokazatelje odabranih zemalja južne i jugoistočne Azije i Hrvatske. Autorica naglašava da se radi o istraživanju eksplorativne naravi zbog manjka podataka o temi i samoj populaciji koja se istražuje (2024: 9). Iako rad sadržava analizu statističkih podataka iz Eurostata, Ministarstva unutarnjih poslova i sličnih izvora koji su plodonosni za buduća istraživanja, srž rada su 40 intervjua sa stranim radnicima te djelatnicima agencija za posredovanje u zapošljavanju, poslodavcima i djelatnicima Ministarstva unutarnjih poslova (2024: 9-10). Na temelju intervjua, jasna je neupućenost stranih radnika o radnim uvjetima i iznosima plaća u Hrvatskoj te presudna uloga agencija za posredovanje u zapošljavanju u samome migracijskom procesu (2024: 11).

U svrhe usporedbe deskriptivnih statističkih podataka, korisnim se pokazao „Istraživački izvještaj anketnog istraživanja o kvaliteti života i obrascima života stranih radnika iz Azije i Afrike u Hrvatskoj“ (Balabanić i sur., 2025) koji sadrži brojne sociodemografske karakteristike sudionika i mjere zadovoljstva životom, zdravljem, životnim standardom i sl. Međutim, s obzirom na veću heterogenost ciljane populacije, bilo je važno oprezno pristupati usporedbama bilo kakvog tipa. Ipak, istraživanje Balabanić i sur. (2025) do sada je najobuhvatnije kvantitativno istraživanje na temu stranih radnika iz Azije u Hrvatskoj, a provedeno je putem

online anketnog upitnika. O samim rezultatima ovog istraživanja, više će se govoriti u narednim poglavljima.

Pregled dosadašnjih istraživanja ilustrira ne samo količinski nedostatak istraživanja, već i nedostatak određenih sadržajnih faktora u prethodnima. Naime, osim nedostatka kvantitativnih istraživanja, nedostaju i ona koja se upuštaju u analizu širu od samih sociodemografskih karakteristika populacije i koja ispituju stavove širega raspona od zadovoljstva životnim standardom i radnim uvjetima. Nadalje, primjetan je i nedostatak terenske provedbe u dosadašnjim kvantitativnim istraživanjima čime se podatke obogaćuje etnografskim uvidima i direktnim kontaktom sa sudionicima. Neke od ovih nedostataka nastojali smo prevladati u ovom istraživanju.

Ciljevi rada

Opći ciljevi

Trend sve većeg dolaska stranih radnika iz zemalja južne Azije u Hrvatsku otvara važna pitanja vezana uz integraciju, međukulturne odnose i njihovu percepciju hrvatskog društva. Razumijevanje njihovih stavova ključno je za oblikovanje javnih politika usmjerenih na smanjenje potencijalnih međukulturnih napetosti, kao i za dobivanje uvida u mišljenja i iskustva jedne relevantne, ali istraživački slabo dostupne i neistražene populacije. Dosadašnja istraživanja u Hrvatskoj uglavnom su se fokusirala na stavove domaćeg stanovništva o stranim radnicima, dok su perspektive samih stranih radnika, osobito onih iz južnoazijskih zemalja, bile znatno manje zastupljene. Glavni cilj istraživanja jest popuniti svojevrsnu istraživačku rupu koja postoji u ovom području i koja otežava razumijevanje jedne rastuće populacije čija prisutnost donosi brojne izazove i traži sustavno proučavanje. Cilj nam je bio to postići korištenjem raznovrsnih čestica i skala koje pokrivaju širok raspon percepcija, stavova i iskustava, te implementacijom raznih teorijskih okvira i konceptualnih pristupa kojima smo nastojali objasniti i kontekstualizirati rezultate.

Specifični ciljevi i istraživačka pitanja

Kako bi se dodatno razjasnio cilj ovog istraživanja, definirani su konkretni ciljevi koji se reflektiraju u konstrukciji našeg mjernog instrumenta:

1. Ispitati stavove južnoazijskih radnika prema Hrvatima i hrvatskome društvu
2. Ispitati razinu socijalne distance južnoazijskih radnika prema Hrvatima te prema drugim južnoazijskim narodima
3. Analizirati njihovu percepciju vlastite integracije i utvrditi prisutne strategije akulturacije
4. Utvrditi percepciju prihvaćenosti od strane lokalne zajednice te razinu doživljene neugodnosti
5. Ispitati utjecaj etnocentrizma na stavove prema Hrvatima i odabranim južnoazijskim skupinama
6. Prikupiti sociodemografske podatke radi preciznijeg uvida u obilježja i strukturu populacije stranih radnika u Hrvatskoj, koja je trenutačno nedovoljno definirana i istraжена
7. Konstruirati i validirati skale „Generalni stavovi prema Hrvatima“, „Pogledi na integraciju“ i „Skala neugodnosti“
8. Istražiti povezanost između ključnih varijabli te ispitati utjecaj sociodemografskih čimbenika na njihovu izraženost

Ovi specifični ciljevi omogućuju sustavno ispitivanje stavova, percepcija i iskustva naše ciljane populacije, te prikupljanje podataka i konstrukciju skala koje mogu koristiti budući istraživači. Osim toga, potičemo buduće istraživače da se koriste instrumentom i skalama korištenima u ovom istraživanju kako bi se pridonijelo amelioraciji replikacijske krize koja je nažalost prisutna u psihologiji, sociologiji i inim društvenim znanostima (Flis, 2023).

Metoda

Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 130 južnoazijskih radnika u Hrvatskoj između 20 i 54 godina ($Md = 31$ godina, $SD = 7.2$), od kojih je 90.8% muškaraca. Broj godina obrazovanja sudionika kreće se od 7 do 25 godina ($Md = 12$, $SD = 2.7$). Sudionici dolaze iz svih država južne Azije uključenih u ciljanu populaciju izuzev Pakistana, čijih državljana ima svega nešto manje od tri stotine u Hrvatskoj po podacima iz 2023. godine (Marinović Golubić, 2024: 8). Sastav uzorka po pitanju države porijekla je sljedeći: 56.9% Indija, 37.7% Nepal te 5.4% Bangladeš. Više deskriptivnih statističkih podataka o uzorku biti će prezentirani u poglavlju Deskriptivni podaci.

Instrument

Mjerni instrument korišten u ovom istraživanju jest strukturirani anketni upitnik, sastavljen od pet skala te niza pitanja o sociodemografskim karakteristikama i iskustvima sudionika. Upitnik je izrađen na engleskom jeziku i odobren je od strane Povjerenstva Odsjeka za sociologiju za prosudbu etičnosti istraživanja. Tri skale konstruirali smo u svrhe ovog istraživanja te smo ih nastojali validirati, dok su dvije skale direktno preuzete iz prijašnjih radova. U potonjoj kategoriji su Skala socijalne distance i Skala etnocentrizma.

Skala socijalne distance korištena je u svrhu mjerenja socijalne distance sudionika prema drugim južnoazijskim narodima i prema Hrvatima. Tu smo skalu preuzeli iz djela *A social distance scale* (Bogardus, 1959). Radi se o poznatoj skali koja je izrazito ustaljena u sociološkoj praksi i prisutna u brojnim istraživanjima koja se bave tematikom etničkih odnosa. Po Bogardusu, sam termin socijalne distance istovremeno uključuje i socijalnu bliskost i socijalnu udaljenost. Bliskost podrazumijeva inklinaciju ka prisnijim međusobnim društvenim odnosima, a udaljenost podrazumijeva inklinaciju ka udaljenijim (distanciranijim) društvenim odnosima.. Bogardus naglašava kako koncept socijalne distance nikada ne doseže nulu, a upitno je može li doseći beskonačnost (Bogardus, 1959: 7). Socijalna distanca može biti korištena kao alat distance među pojedincima ili među grupama (Bogardus, 1959: 9). Mi smo ju, naravno, implementirali kao alat međugrupne usporedbe. Skala se sastoji od sedam hijerarhijski poredanih stavki koje predstavljaju stupnjeve društvene bliskosti. Prva stavka predstavlja najintimniji stupanj društvene bliskosti (stupiti u brak s pripadnikom navedene grupe), dok sedma i posljednja stavka predstavlja najudaljeniji stupanj (isključivanje pripadnika navedene grupe iz države). U našem anketnom upitniku, Skala socijalne distance prezentirana je tabličnom obliku, baš kao što je slučaj i u originalnom Bogardusovom radu (Bogardus, 1959: 31).

Etnocentrizam smo mjerili *SFGENE-7* skalom preuzetom iz rada „Ethnocentrism: A Short Form Measure (SFGENE-7)“ (J. Neto i F. Neto, 2022). Radi se o skraćenoj verziji *GENE* (Generalized Ethnocentrism Scale) skale etnocentrizma (Neuliep i McCroskey, 1997) koju su J. Neto i F. Neto razvili i validirali. Time je originalna *GENE* skala skraćena s 22 čestice na sedam. Radi dodatnog konteksta valja istaknuti da je analiza glavnih komponenti *SFGENE-7* skale etnocentrizma ukazala na postojanje dva faktora unutar same skale, što je naknadno i potvrđeno komfirmatornom faktorskom analizom (J. Neto i F. Neto, 2022). Jedan faktor, koji

se sastoji od tri čestice, autori su naslovili „preferiranje vlastite skupine“, a drugi, koji se sastoji od četiri čestica, naslovili su „superiornost vlastite skupine“ (J. Neto i F. Neto, 2022: 4). SFGENE-7 skala korisna je reprezentacija varijable etnocentrizma koja za svrhe ovog istraživanja služi kao važan prediktor, ishod i opisna varijabla.

Uz preuzete skale, tri smo skale konstruirali i nastojali validirati ovim istraživanjem. To su: Generalni stavovi prema Hrvatima, Pogledi na integraciju i Skala neugodnosti. Skala Generalni stavovi prema Hrvatima sastoji se od 10 čestica, skala Pogledi na integraciju se također sastoji od 10 čestica, a Skala neugodnosti sastoji se od pet čestica. Same čestice nismo konstruirali, već su preuzete iz rada *Challenges of Integrating Refugees into Croatian Society: Attitudes of Citizens and the Readiness of Local Communities* (Ajduković i sur., 2019). Istraživanje Ajduković i sur. (2019) moglo bi se podijeliti na dvije svojevrsni cjeline. Jedna cjelina se bavi analizom stavova hrvatskih građana prema azilantima, a druga se temelji na raznim iskustvima azilanata u Hrvatskoj. Obje cjeline koriste anketni upitnik kao instrument. Otprilike polovica upitnika koji mjeri stavove hrvatskih građana prema azilantima sastoji se od Likertove skale koja sadrži 46 čestica. Iz te skale odabrali smo 20 čestica koje teorijski odgovaraju našim konceptualiziranim skalama i na temelju njih formirali skale Generalni stavovi prema Hrvatima i Pogledi na integraciju. Iz upitnika namijenjenog azilantima preuzeli smo čestice koje se odnose na tipove neugodnosti s kojima su se azilanti potencijalno susretali te od njih formirali Skalu neugodnosti. S obzirom da su čestice korištene za skale Generalni stavovi prema Hrvatima i Pogledi na integraciju preuzete iz anketnog upitnika namijenjenog hrvatskim građanima, prilagodili smo ih kako bi odgovarale kontekstu našeg istraživanja.

Pitanja o sociodemografskim karakteristikama sudionika također su djelomično preuzeta iz rada Ajduković i sur. (2019). Direktno su preuzeta ona pitanja koja smo procijenili relevantnima za ovo istraživanje, poput dobi, stupnja obrazovanja i religijskih uvjerenja, dok smo ostala izostavili. Pojedina pitanja iz Ajduković i sur. (2019) upitnika prilagodili smo radi postizanja veće specifičnosti i jasnoće. Tako smo, primjerice, pitanje o političkoj orijentaciji zamijenili pitanjem o identifikaciji s političkim strankama, čime smo izbjegli neadekvatnu primjenu europskog lijevo-desno političkog spektra na strani politički i kulturni kontekst. Nadalje, dodali smo nova pitanja koja nisu bila obuhvaćena u radu Ajduković i sur. (2019), a koja smo smatrali važnima, poput pitanja o sektoru primarnog zaposlenja i o prisutnosti članova obitelji u Republici Hrvatskoj. Pitanja o određenim iskustvima stranih radnika, poput potencijalnih neugodnosti u lokalnoj zajednici i osjećaja prihvaćenosti, direktno smo preuzeli iz anketnog upitnika namijenjenog azilantima iz Ajduković i sur. (2019).

Postupak

Prikupljanje podataka provedeno je u razdoblju od veljače do srpnja 2025. godine. Sudionici su bili uključeni u istraživanje putem kombinacije fizičkog i online anketnog upitnika. Fizički upitnici distribuirani su sudionicima koji su bili dostupni na terenu, ali i na lokacijama agencija za zapošljavanje, firmi koje zapošljavaju strane radnike, udruga koje okupljaju određene segmente populacije stranih radnika, te u određenim školama stranih jezika koje provode tečajeve hrvatskog jezika za strane radnike. Naravno, radi se o dijelu organizacija koje su pristale sudjelovati u procesu prikupljanja podataka. Pod terenskim radom podrazumijevamo prikupljanje podataka na lokacijama s velikom koncentracijom stranih radnika poput hostela, kafića, restorana, dućana i sličnih lokacija. Tamo bi pristupali sudionicima koji su sami ili u manjim grupama. Online upitnik konstruiran je putem LimeSurvey alata. Poveznica za ispunjavanje online upitnika bila je distribuirana u brojne grupe na društvenim mrežama, a njenom širenju su pomogle i neke agencije i firme te Centar dobrodošlice (One Stop Shop) Grada Zagreba za tražitelje/tražiteljice međunarodne zaštite, osobe kojima je odobrena međunarodna ili privremena zaštita te strane radnike/radnice s dozvolom za boravak i rad.

Veći dio podataka prikupljen je na terenu ili fizički na lokacijama prethodno navedenih organizacija u Gradu Zagrebu te Varaždinskoj i Istarskoj županiji, dok je 30% podataka prikupljeno online upitnikom, što može uključivati sudionike iz drugih dijelova Hrvatske. Uz ispunjavanje anketnog upitnika na terenu i preko organizacija, za odabir sudionika korištena je i metoda snježne grude, pri čemu su prethodni sudionici upućivali nove, čime se olakšalo uključivanje ljudi iz ciljane populacije. Bilo je nekoliko situacija u kojima se metoda snježne grude pokazala posebno korisnom. Jedan primjer koji demonstrira taj uspjeh jest situacija u kojoj nas je zaposlenik jedne firme koja nam je asistirala u prikupljanju podataka referirao na apartman u kojem borave strani radnici koji rade za Kraš. Nakon što smo tamo prikupili podatke, jedan od radnika nas je referirao na vlasnika jednog hostela u kojem borave strani radnici. S obzirom na način odabira i dostupnost sudionika, uzorak se može klasificirati kao prigodan. Sudionici su uključeni na temelju dostupnosti i voljnosti za sudjelovanje te kontakata kroz agencije za zapošljavanje, firme, škole jezika i ine organizacije koje su bile voljne asistirati nam u prikupljanju podataka.

Prije ispunjavanja upitnika, sudionicima je objašnjeno da je sudjelovanje dobrovoljno, te da su svi podaci anonimni i povjerljivi. Sudionici su mogli prekinuti ispunjavanje u bilo kojem trenutku bez ikakvih posljedica, što im je također bilo objašnjeno. Ispunjavanje upitnika trajalo je otprilike 15 minuta po osobi, a istraživači su bili prisutni u slučajevima kada se ispunjavanje provodilo uživo kako bi po potrebi pružili pojašnjenja i tehničku pomoć. Upravo se u tom aspektu istraživačkog procesa vidjela korisnost prisutnosti govornika jezika. Sudeći po iskustvima s terena, uloga govornika prvenstveno je bila stjecanje povjerenja i naklonosti pripadnika ciljane populacije što je pridonijelo većoj volji i spremnosti za sudjelovanje te potencijalno i većoj koncentraciji pri ispunjavanju upitnika. Dodatno, uloga govornika je ponekad bila i u obliku pomoći pri pojašnjenju pojedinih pitanja i razrješavanju određenih nejasnoća pri ispunjavanju, iako je prikupljanje podataka funkcioniralo i kada istraživač-govornik nije bio na terenu zbog dovoljno solidnog poznavanja engleskog od strane sudionika. Time su se mane koje su neizbježno prisutne u terenskom radu, poput manjeg bazena potencijalnih sudionika, težeg pronalaska ciljane populacije te vremenske i prostorne ograničenosti, djelomično ublažile. Poput mjernoga instrumenta, postupak istraživanja također je odobren od strane Povjerenstva Odsjeka za sociologiju za prosudbu etičnosti istraživanja.

Rezultati

Validacija skala

Prije iznošenja empirijskih rezultata, prikazat ćemo proces validacije konstruiranih skala. Radi se o skalama Generalni stavovi prema Hrvatima, Pogledi na integraciju i Skala neugodnosti. Te skale temelje se na odabranim česticama preuzetih i prilagođenih iz istraživanja Ajduković i sur. (2019), pri čemu su detalji i pojedinosti odabira objašnjeni u poglavlju Instrument.

Proces validacije skala započet je provedbom eksploratorne faktorske analize (EFA) nad česticama svake skale zasebno, kako bi se ispitali njihova latentna struktura. Kao metodu izdvajanja faktora koristili smo metodu minimalnih reziduala (engl. *Minimum residual*), uz oblique Promax rotaciju. Odabir oblique, a ne ortogonalne rotacije, temelji se na pretpostavci da su izdvojeni faktori međusobno povezani, što je u skladu s teorijskim polazištima na temelju kojih su skale konstruirane. Za određivanje broja faktora korištena je metoda paralelne analize, koja uspoređuje svojstvene vrijednosti (*eigenvalues*) dobivene iz stvarnih podataka s onima generiranim iz nasumičnih podataka iste veličine uzorka i broja varijabli. Kao kriterij

zadržavanja faktora primijenjeno je pravilo da se zadržavaju samo oni faktori čija je stvarna svojstvena vrijednost veća od prosječne vrijednosti iz nasumičnih podataka, a ne oni koji samo imaju eigenvalue iznad 1. Ova metoda odabrana je zbog svoje veće preciznosti u odnosu na klasični Kaiser-Guttmanov kriterij, koji je sklon precijeniti broj faktora. Dodatno opravdanje za tu odluku pružali su radovi poput „A Monte Carlo Study Comparing Three Methods for Determining the Number of Principal Components and Factors“ (Sheytanova, 2015) koji je utvrdio da je paralelna analiza najpreciznija metoda za određivanje faktora, dok Kaiser-Guttmanov kriterij često dovodi do njihova precjenjivanja.

Prije provedbe eksploratorne faktorske analize provjerili smo prikladnost podataka korištenjem Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testa i Bartlettovog testa sferičnosti. Za analiziranu skalu, KMO iznosi 0.629, što se prema standardima smatra zadovoljavajućom vrijednošću za nastavak faktorske analize (Kaiser, 1974). Bartlettov test sferičnosti pokazao je χ^2 vrijednost od 248.899 ($df = 45$, $p < .001$), što upućuje na to da korelacijska matrica nije jedinična i da postoje statistički značajne korelacije među česticama.

Nakon provedbe eksploratorne faktorske analize čestica skale Generalni stavovi prema Hrvatima, ustanovilo se da se ona sastoji od dva latentna faktora. Jedan faktor obuhvaća 4, a drugi 5 čestica, dok jedna čestica nije imala značajna faktorska opterećenja ni na jednom faktoru.

Tablica 1 *Prikaz tablice faktorskih opterećenja eksploratorne faktorske analize skale Generalni stavovi prema Hrvatima*

Čestice	Faktor 1	Faktor 2	Specifitet
10.	0.847		0.288
8.	0.612		0.605
2.	0.568		0.680
11.	0.439		0.751
7.		0.617	0.597
9.		0.567	0.646
1.		0.540	0.712
6.		0.475	0.777
5.		0.405	0.827

3.			0.913
----	--	--	-------

Paralelna analiza inicijalno je sugerirala zadržavanje tri faktora (označeni asteriskom), pri čemu je treći faktor graničan s obzirom da je njegova stvarna svojstvena vrijednost gotovo jednaka simuliranoj (tablica 2). To se može iščitati i iz *scree plot*a (slika 1). Međutim, pregledom tablice faktorskih opterećenja pokazalo se da nijedna čestica dovoljno ne opterećuje treći faktor, zbog čega se u praksi nije pojavila u samoj EFA, već su se pojavila samo dva stabilna faktora. Stoga su, zbog nemogućnosti korištenja trećeg faktora, daljnje analize provedene na dva faktora, što odražava strukturu podataka. Međusobna korelacija faktora iznosi -0.110, što sugerira minimalnu međuovisnost faktora. Faktori zajedno objašnjavaju 32% varijance, pri čemu prvi faktor objašnjava 17%, a drugi 15% varijance.

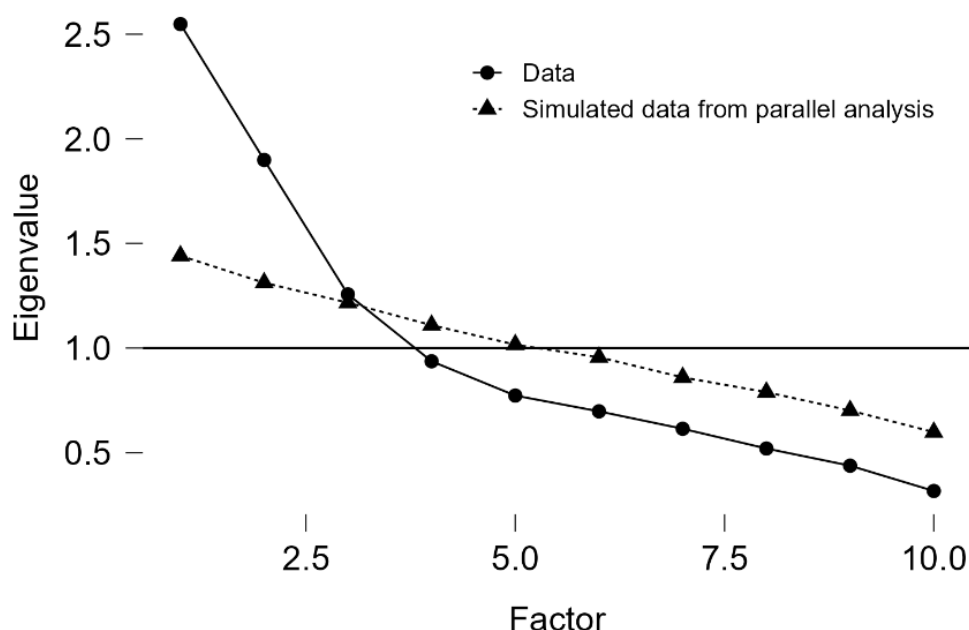
Proveden je i hi-kvadrat (χ^2) test prilagodbe koji procjenjuje koliko dobro faktorski model objašnjava stvarnu kovarijacijsku strukturu podataka. Niski χ^2 i $p > 0.05$ sugeriraju da model dobro odgovara podacima, dok značajan χ^2 od $p < 0.05$ ukazuje na razlike između modela i stvarnih kovarijacija. Test je utvrdio da je model značajan na odabranoj razini rizika ($\chi^2 = 60.343$, $df = 26$, $p < .001$), što bi sugeriralo lošu prilagodbu modela. Ipak, zbog osjetljivosti testa na veličinu uzorka, često se koristi normirani χ^2 koji podrazumijeva dijeljenje iznosa hi-kvadrata sa stupnjevima slobode (Wang, Chai, Li i Lee, 2025), pri čemu je model dobro prilagođen podacima ako je vrijednost χ^2/df između 1 i 5 (Schumacker i Lomax, 2004). Primjenom normiranog χ^2 testa nad podacima ove skale dobili smo vrijednost od 2.32, što znači da je model dobro prilagođen podacima, odnosno da predviđena kovarijacijska struktura faktorskog modela dobro odgovara stvarnim podacima skale.

Ovaj rezultat, u kombinaciji s paralelnom analizom i tablicom faktorskih opterećenja, potvrđuje da se dobiveni faktori mogu interpretirati kao stabilne latentne dimenzije, a odabrana dva faktora daju koherentan i pouzdan model.

Tablica 2 Prikaz paralelne analize skale Generalni stavovi prema Hrvatima

	Stvarna svojstvena vrijednost	Simulirana svojstvena vrijednost
Faktor 1*	2.548	1.441
Faktor 2*	1.899	1.312

Faktor 3*	1.257	1.217
Faktor 4	0.937	1.109
Faktor 5	0.773	1.016
Faktor 6	0.698	0.956
Faktor 7	0.614	0.860
Faktor 8	0.520	0.789
Faktor 9	0.438	0.702
Faktor 10	0.317	0.598

Slika 1 Scree plot skale Generalni stavovi prema Hrvatima; preuzeto iz JASP-a

Dobiveni faktori su potom preimenovani prema teorijskoj interpretaciji sadržaja njihovih čestica. Prvi je faktor nazvan Pozitivni stavovi prema Hrvatima, a drugi Etničko nepovjerenje. Oba faktora zatim su operacionalizirana kao skale koje su korištene u daljnjoj analizi podataka.

Sljedeća eksploratorna faktorska analiza provedena je nad česticama skale Pogledi na integraciju, pri čemu su korištene iste metode i rotacije korištene u prethodnoj EFA (metoda minimalnih reziduala, Promax i paralelna analiza). KMO test skale iznosi 0.814, što je vrlo dobra vrijednost za nastavak faktorske analize. Bartlettov test sferičnosti pokazao je χ^2 vrijednost od 293.445 ($df = 45$, $p < .001$), što upućuje na to da postoje statistički značajne

korelacije među česticama. Rezultati EFA pokazali su se da se osam od deset čestica grupira u jedan cjeloviti latentni faktor, dok preostale dvije čestice nisu pokazale zadovoljavajuća faktorska opterećenja na tom faktoru.

Tablica 3 *Prikaz tablice faktorskih opterećenja eksploratorne faktorske analize skale Pogledi na integraciju*

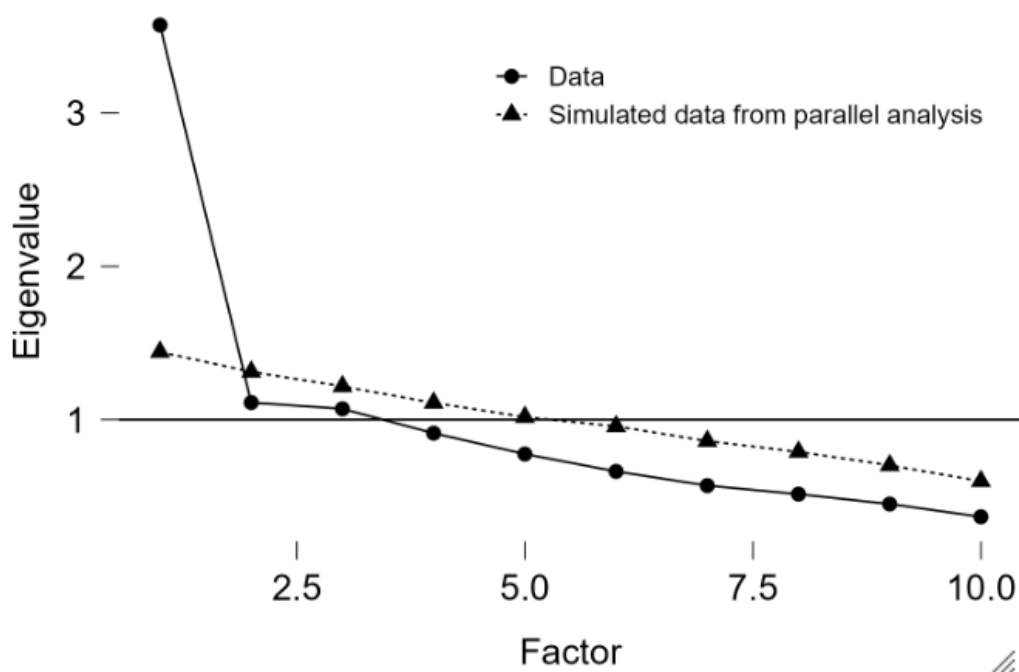
Čestice	Faktor 1	Specifitet
16.	0.723	0.447
19.	0.664	0.559
17.	0.580	0.664
15.	0.560	0.687
18.	0.551	0.696
20.	0.507	0.743
12.	0.507	0.743
4.	0.447	0.772
13.		0.872
14.		0.879

Shodno tome, rezultati paralelne analize sugerirali su zadržavanje jednog faktora, što je vidljivo u tablici 4 te na *scree plotu* (slika 2). Faktor objašnjava 29.1% varijance, a normirani hi-kvadrat (χ^2/df) iznosi 1.67 što ukazuje na vrlo dobru prilagođenost modela podacima. Na temelju rezultata EFA izdvojeni faktor operacionaliziran je kao skala sastavljena od osam čestica koje su pokazale zadovoljavajuća faktorska opterećenja.

Tablica 4 *Prikaz paralelne analize skale Pogledi na integraciju*

	Stvarna svojstvena vrijednost	Simulirana svojstvena vrijednost
Faktor 1*	3.574	1.441
Faktor 2	1.111	1.312
Faktor 3	1.070	1.217

Faktor 4	0.911	1.109
Faktor 5	0.775	1.016
Faktor 6	0.662	0.956
Faktor 7	0.569	0.860
Faktor 8	0.514	0.789
Faktor 9	0.449	0.702
Faktor 10	0.366	0.598

Slika 2 Scree plot skale Pogledi na integraciju; preuzeto iz JASP-a

S obzirom na strukturu čestica nakon EFA, skalu Pogledi na integraciju preimenovali smo u Prava i zadržavanje kulture.

Posljednju od konceptualiziranih skala koju smo nastojali validirati eksplorativnom faktorskom analizom jest Skala neugodnosti. Naravno, korištene su iste metode i ista rotacija kao u EFA prijašnjih skala. KMO test skale iznosi 0.751, što je umjerena vrijednost, no više nego adekvatna za provedbu faktorske analize (Kaiser, 1974). Bartlettov test sferičnost pokazao je χ^2 vrijednost od 199.985 ($df = 10$, $p < .001$). Provedbom EFA utvrdili smo da svih pet čestica tvore zajednički faktor, što je u skladu s našim teorijskim očekivanjima.

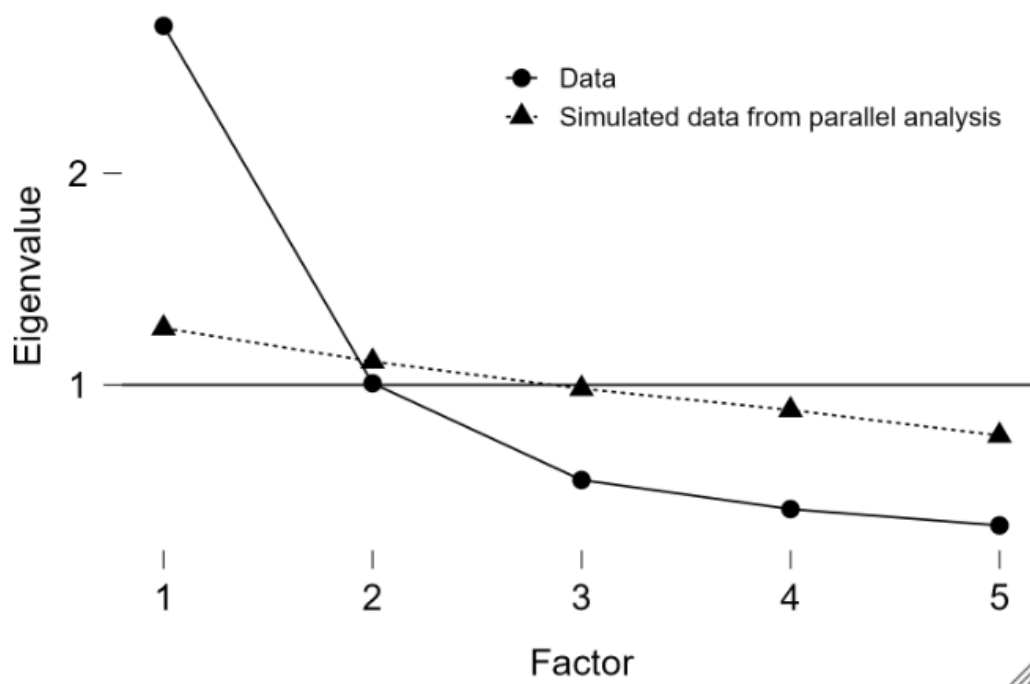
Tablica 5 *Prikaz tablice faktorskih opterećenja eksploratorne faktorske analize Skale neugodnosti*

Čestice	Faktor 1	Specifitet
4.	0.840	0.295
3.	0.732	0.464
5.	0.673	0.547
2.	0.583	0.660
1.	0.405	0.836

Rezultati paralelne analize također su pokazali da je potrebno zadržati jedan faktor (tablica 6), što je potvrđeno i *scree plotom* (slika 3). Faktor objašnjava 44% varijance, a normirani hi-kvadrat test (χ^2/df) iznosi 4.76, što znači da je faktor dobro prilagođen podacima. Sukladno prijašnjim skalama, Skalu neugodnosti operacionalizirali smo zbrajajući dobivene vrijednosti čestica zadovoljavajućih faktorskih opterećenja za svakog sudionika.

Tablica 6 *Prikaz paralelne analize Skale neugodnosti*

	Stvarna svojstvena vrijednost	Simulirana svojstvena vrijednost
Faktor 1*	2.697	1.268
Faktor 2	1.007	1.110
Faktor 3	0.550	0.981
Faktor 4	0.412	0.881
Faktor 5	0.335	0.760

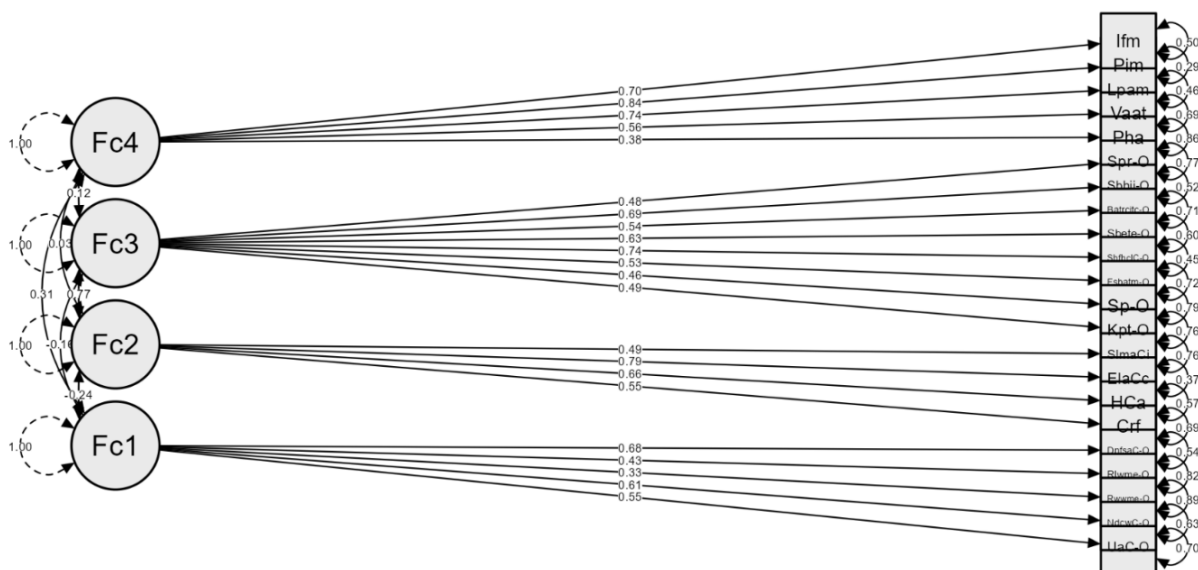
Slika 3 Scree plot Skale neugodnosti; preuzeto iz JASP-a

Nakon redefiniranja nekih skala te validacije drugih, testirali smo njihovu pouzdanost koristeći Cronbachov α koeficijent. Prema K. Lamm, A. Lamm i D. Edgar (2020), ustaljeni standard u društvenim znanostima jest da bi vrijednost Cronbachovog α koeficijenta za određenu skalu trebala biti 0.70 ili više da bi se skala smatrala prihvatljivom (2020: 6). Neki izvori uzimaju i liberalnije kriterije, poput *Scale Development: Theory and Applications* (DeVellis, 2017) koji tvrdi da nije neuobičajeno vidjeti objavljene skale s alfama nižim od 0.7 te zastupa ideju da bi granica prihvatljivosti trebala biti 0.60 (2017: 136). Prema *Using SPSS for Windows step by step: a simple guide and reference* (George i Mallery, 2003), raspon alfe od 0.6 do 0.69 smatra se upitnim, dok je alfa ispod 0.59 neprihvatljiva.

Cronbachov α koeficijent za skalu Pozitivni stavovi prema Hrvatima iznosi 0.710, što se smatra prihvatljivom pouzdanošću, neovisno o izvoru. Za skalu Etničko nepovjerenje, Cronbachov α iznosi 0.648. Iako se radi o vrijednosti alfe koja je ispod često korištene granice od 0.70, prema prije spomenutim izvorima takva se vrijednost može smatrati prihvatljivom, posebno kada se radi o novim ili kratkim skalama. Stoga smo skalu zadržali jer zadovoljava minimalne kriterije pouzdanosti i njezin sadržaj ostaje teorijski relevantan. Skala Prava i zadržavanje kulture Cronbachov α koeficijent od 0.789, što jasno potvrđuje njenu pouzdanost. Skala neugodnosti također je pouzdana s Cronbachovim α koeficijentom iznosa 0.786.

Za procjenu strukturalne valjanosti skala provedena je konfirmatorna faktorska analiza (CFA) nad cjelokupnim modelom koji uključuje sve identificirane faktore. Model faktora testiran je pomoću hi-kvadrata testa prilagođenosti. Rezultati su pokazali da faktorski model ima χ^2 iznosa 331.137 ($df=203$, $p<.001$), što ukazuje na statistički značajnu razliku između našeg faktorskog modela i stvarne kovarijacijske matrice podataka (Alavi i sur., 2020). Ipak, poput u EFA, primijenili smo normirani hi-kvadrat test (χ^2/df) kako bi korigirali osjetljivost hi-kvadrat testa na veličinu uzorka. Normirani χ^2 iznosi 1.63, što ukazuje na vrlo dobru prilagodbu modela podacima. Dodatni indeksi prilagodbe koje smo odlučili uključiti u daljnju procjenu prilagodbe našeg modela podacima su: NNFI (*Non-Normed Fit Index* ≥ 0.97), CFI (*Comparative Fit Index* ≥ 0.97), GFI (*Goodness Fit Index* ≥ 0.93), RMSEA (*Root Mean Square Error of Approximation* ≤ 0.07) i SRMR (*Standardized Root Mean Square of Residuals* ≤ 0.08) (de Andrade Alvarenga i sur., 2022). Za razliku od preporuke de Andrade Alvarenga i sur. (2022) nije uključen AGFI (*Adjusted Goodness Fit Index*) jer nije pokriven JASP programom, a predloženi RMSR (*Root Mean Square of Residuals*) zamijenjen je SRMR-om zbog istog razloga. Vrijednosti navedenih indeksa prilagodbe našeg modela su: NNFI (0.806), CFI (0.829), GFI (0.965), RMSEA (0.070) i RMSR (0.076). Iako su indeksi prilagodbe podvojeni u procjeni prilagodbe našega modela podacima, ako uzmemo u obzir rezultat normiranog χ^2 te činjenicu da većina indeksa prilagodbe (GFI, RMSEA i RMSR) ukazuju na dobru prilagodbu našeg modela, smatramo opravdanim tvrditi da je model dobro prilagođen podacima. Također, valja napomenuti da podvojeni rezultati indeksa prilagodbe nisu novost u društvenim istraživanjima te da su istraživanja prihvaćala model unatoč podvojenim indeksima prilagodbe ako ima dobru pouzdanost i unutarnju konzistentnost (Cronbachov $\alpha > 0.70$) te teorijsku i praktičnu korisnost (Gallus, Huck, Butter, Ohlmeyer i van Thriel, 2024).

Većina čestica ima zadovoljavajuće standardizirano faktorsko opterećenje (≥ 0.50), dok sve čestice imaju statistički značajno faktorsko opterećenje ($p < 0.05$) što ukazuje na zadovoljavajuću konvergentnu validnost faktora. Faktorske kovarijance statistički su značajne između faktora 1 (Etničko nepovjerenje) i faktora 2 (Pozitivni stavovi prema Hrvatima), faktora 1 (Etničko nepovjerenje) i faktora 4 (Skala neugodnosti), te faktora 2 (Pozitivni stavovi prema Hrvatima) i faktora 3 (Prava i zadržavanje kulture). Procjena kovarijance faktora 1 i faktora 2 iznosi -0.237, faktora 1 i faktora 4 iznosi 0.310, a faktora 2 i faktora 3 iznosi 0.776. Dijagram modela (slika 4) vizualno prikazuje strukturu faktora, faktorska opterećenja, kovarijance faktora te rezidualne varijance, a popis čestica po faktorima nalazi se u Prilogu A.

Slika 4 Dijagram modela u konfirmatornoj faktorskoj analizi; preuzeto iz JASP-a

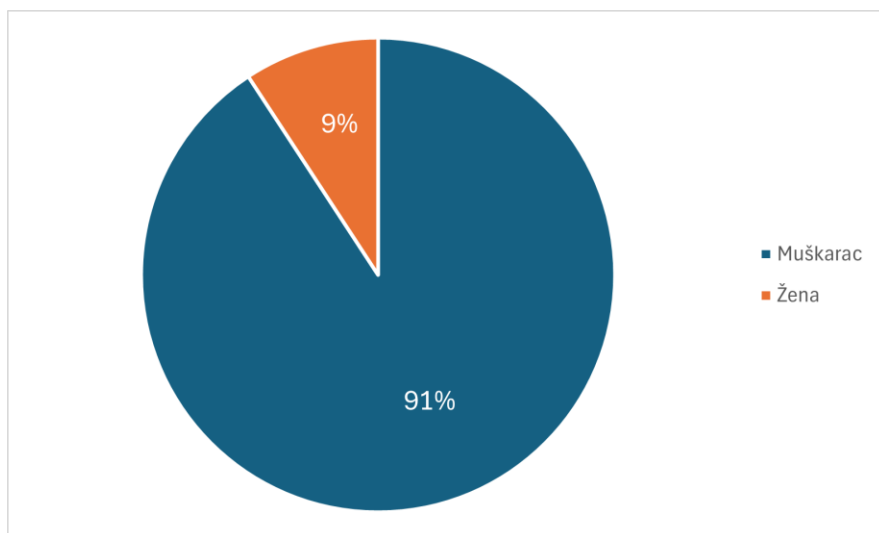
Deskriptivni podaci

U ovom poglavlju prikazani su deskriptivni podaci prikupljeni u okviru istraživanja, s ciljem pružanja pregleda sociodemografskih karakteristika uzorka te distribucije i statističkih pokazatelja ključnih varijabli uključenih u daljnje analize. Gdje je primjereno, podaci će biti prikazani u obliku deskriptivnih i/ili frekvencijskih tablica, te u grafičkom obliku (npr. tortni grafikoni, stupčasti grafikoni, *boxploti*). U pojedinim slučajevima, varijable će se dodatno prikazati prema relevantnim sociodemografskim karakteristikama (npr. spolu, dobi, zemlji podrijetla) radi ilustracije razlika i obrazaca unutar podskupina sudionika.

Za varijable koje ne zadovoljavaju pretpostavku normalne distribucije korišteni su medijan (*Med*) i kvartili (*Q1* i *Q3*), dok su za normalno distribuirane varijable prikazani aritmetička sredina (*M*) i standardna devijacija (*SD*). Raspon (*min–max*) naveden je u analizi kvantitativnih i ordinalnih podataka kako bi doprinio boljem razumijevanju širine varijabiliteta podataka. Normalnost distribucije ispitana je Shapiro–Wilkovim testom te uvidom u Q-Q graf. Većina varijabli pokazala je statistički značajno odstupanje od normalne distribucije ($p < 0.05$).

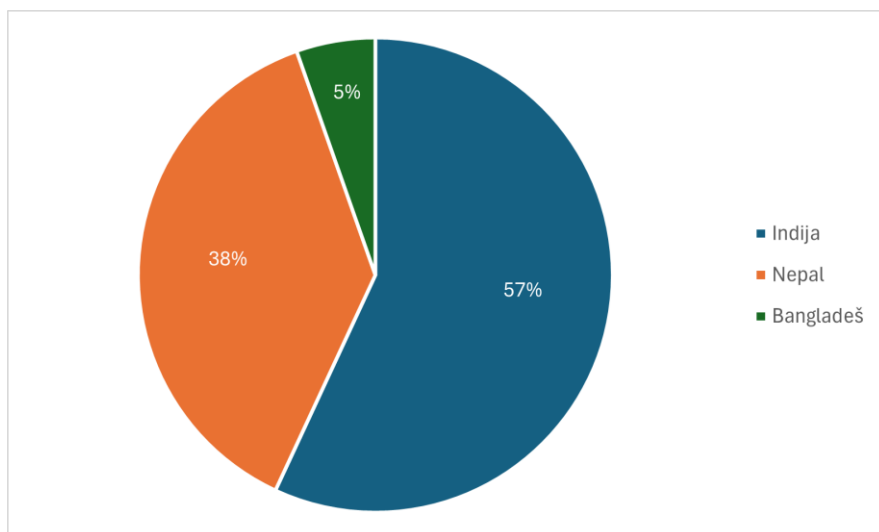
Sljedeći grafikon prikazuje raspodjelu sudionika prema spolu. Grafikon jasno pokazuje dominaciju muškaraca u uzorku, dok je udio žena znatno manji. S obzirom da je slična spolna struktura prisutna u istraživanju Balabanić i sur. (2025), može se pretpostaviti da u populaciji južnoazijskih stranih radnika u Hrvatskoj postoji značajna dominacija muškaraca. Ipak, važno

je napomenuti da je u tom istraživanju samo 52% sudionika iz država južne Azije te rezultati ne prikazuju potpuno realističan sociodemografski prikaz stranih radnika iz južne Azije (2025: 7).

Slika 5 *Grafikon spolne strukture sudionika*

U uzorku dominiraju sudionici indijske narodnosti, što ne odražava etničku strukturu populacije južnoazijskih stranih radnika u Hrvatskoj u kojoj jasno dominiraju Nepalci. Uzmemo li u obzir samo sudionike iz južnoazijskih zemalja, Bangladešani čine oko 10% sudionika te kategorije u Balabanić i sur. (2025), dok u našem uzorku čine oko 5% sudionika (2025: 7).

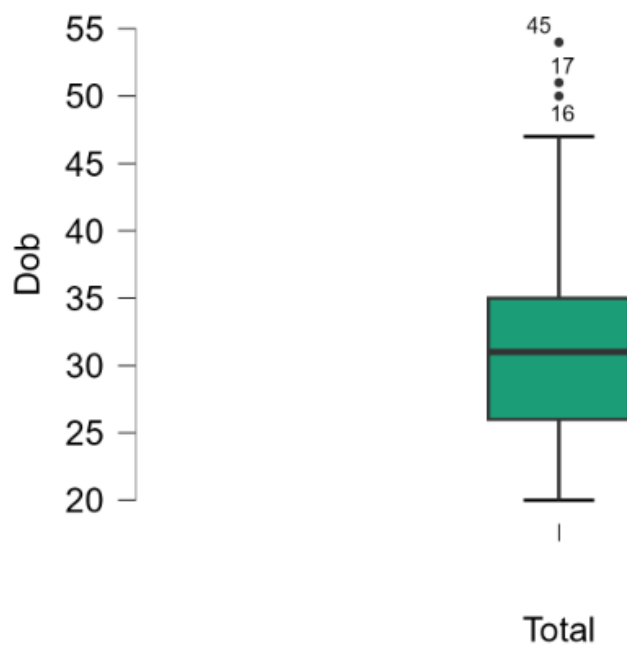

Slika 6 *Grafikon strukture države porijekla sudionika*

Medijan dobi našeg uzorka je 31 godina, a raspon dobi kreće se od 20 do 54 godine. Dobi ispod 26 i iznad 35 godina krajnje su vrijednosti, pri čemu 75% uzorka ima 35 ili manje godina. To ukazuje na relativno mladu populaciju sa svega nekoliko outliera starijih od 47 godina. Slično je stanje u Balabanić i sur. (2025) u kojem je gotovo 90% sudionika mlađih od 40 godina (2025: 6).

Tablica 7 *Deskriptivna tablica varijable dobi*

	Dob
<i>N</i>	130
Medijan	31
<i>p</i> -vrijednost Shapiro-Wilk testa	0.002
Minimum	20
Maksimum	54
<i>Q1</i>	26
<i>Q3</i>	35

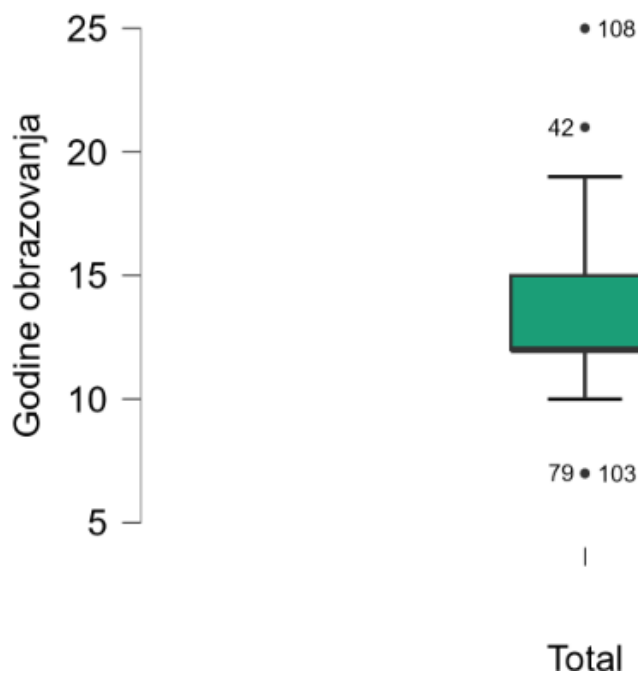

Slika 7 *Boxplot dobne strukture sudionika; preuzeto iz JASP-a*

Broj godina obrazovanja sudionika u rasponu su od 7 do 25 godina, s medijanom od 12 godina. 75% vrijednosti nalaze se ispod 15 godina, a krajnje su vrijednosti sve ispod 12 i iznad 15 godina te ima samo četiri outliera na oba pola. Ovakvo stanje reflektirano je u Balabanić i sur. (2025) u kojem je najviša razina obrazovanja za 50% sudionika srednja škola, dok je za njih 35% to fakultet (prvostupnik) (2025: 10). Međutim, treba napomenuti da indijski obrazovni sustav, te nepalski koji ga je preuzeo, nemaju jasnu distinkciju između osnovne i srednje škole, već dijeli školsko obrazovanje na primarno i sekundarno, a sekundarno dijeli na srednje, visoko i više sekundarno obrazovanje. Srednje sekundarno obrazovanje od petog je do osmog razreda, a ono što bi bilo pandan srednjoj školi podijeljeno je na dvije godine visokog i na dvije godine višeg (10+2) sekundarnog obrazovanja (EducateNepal, 2017). U tom smislu, prosječni sudionik i u našem i u Balabanić i sur. (2025) istraživanju ima završenu srednju školu kao najvišu razinu obrazovanja.

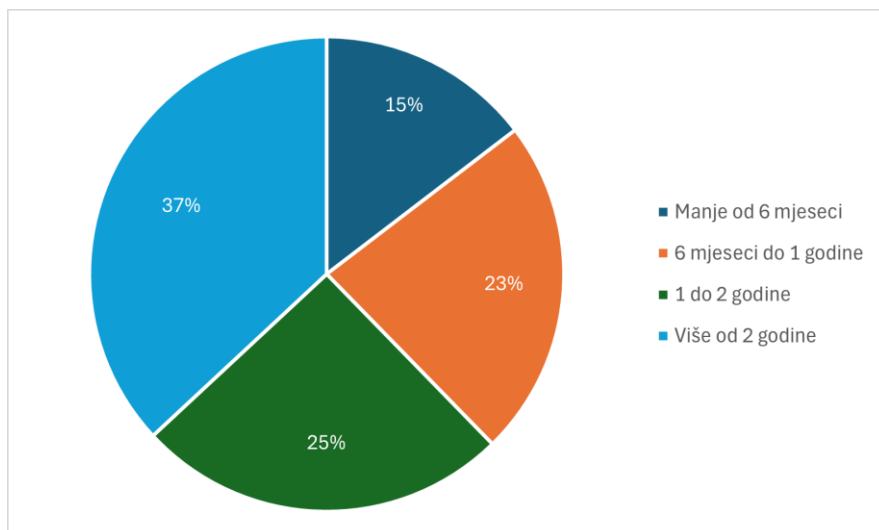
Tablica 8 *Deskriptivna tablica varijable broja godina obrazovanja*

	Godine obrazovanja
<i>N</i>	130
Medijan	12
<i>p</i> -vrijednost Shapiro-Wilk testa	<.001
Minimum	7
Maksimum	25
<i>Q1</i>	12
<i>Q3</i>	15

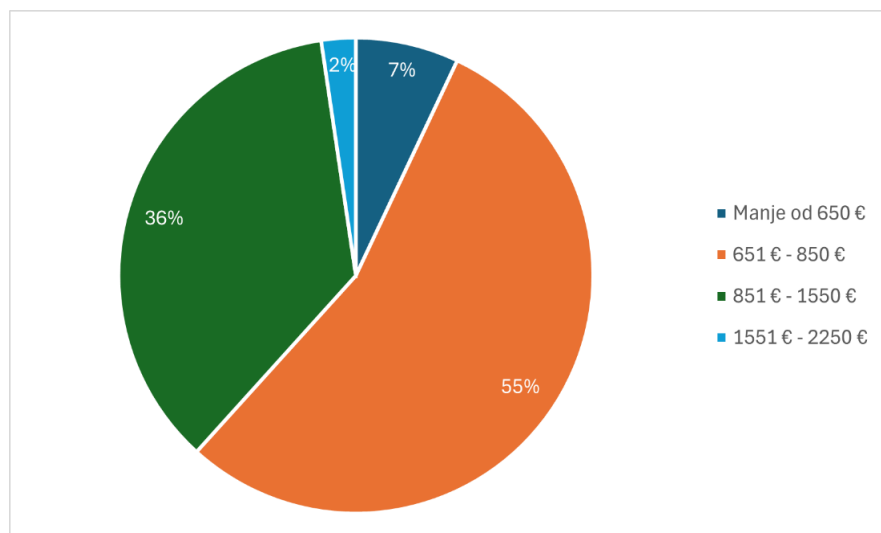
Slika 8 Boxplot obrazovne strukture sudionika; preuzeto iz JASP-a

Jedno od većih odstupanja naših rezultata od rezultata Balabanić i sur. (2025) jest po pitanju dosadašnjeg trajanja boravka sudionika u Hrvatskoj. Dok je u Balabanić i sur. (2025) svega 15% sudionika u Hrvatskoj više od 2 godine, u našem uzorku oni su relativna većina s 37% ukupnog uzorka. 38% sudionika u našem uzorku manje su od godinu dana u Hrvatskoj, dok isto vrijedi za 51% uzorka Balabanić i sur. (2025) (2025: 11). Međutim, moguće je da toliko visok omjer stranih radnika koji borave više od dvije godine u Hrvatskoj nije samo kuriozitet uzorka s obzirom da Balabanić i sur. (2025) pokazuje da 40% sudionika planiraju ostati u Hrvatskoj ili do mirovine ili do kraja života (2025: 12).

Slika 9 *Grafikon strukture dosadašnjeg boravka u Hrvatskoj sudionika*

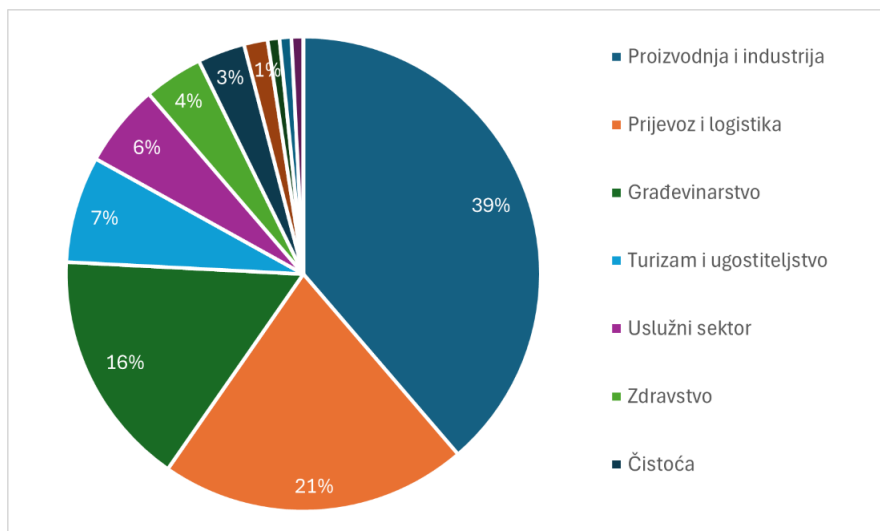
Većina sudionika (55%) ima mjesečne neto prihode između 651 € i 850 €. Drugi po brojnosti (36%) su sudionici čiji su neto mjesečni prihodi između 851 € i 1550 €, dok mjesečne prihode ispod 650 € ima svega 7% sudionika. Još manje (2%) je onih koji imaju mjesečne prihode između 1551 € i 2250 €. Postoci su izračunati samo za sudionike koji su odgovorili na ovo pitanje, a to je njih 98.5%. Nadalje, 90% sudionika navelo je da su zaposleni, dok 10% njih nije. Ti su rezultati u skladu s Balabanić i sur. (2025), iako je u tom istraživanju ponuđeno više opcija radnog statusa (2025: 11). Među zaposlenima, 54% sudionika ocijenilo je da je njihov posao u skladu s njihovim obrazovanjem.

Slika 10 *Grafikon strukture iznosa mjesečnih prihoda sudionika*

Među sektorima primarnog posla sudionika, dominira proizvodnja i industrija s 39% sudionika. Slijede sektor prijevoza i logistike s 21% sudionika te sektor građevinarstva sa 16%. Još su prisutni turizam i ugostiteljstvo sa 7%, uslužni sektor sa 6%, zdravstvo s 4% i čistoća s 3% sudionika. Sektori koji nisu imenovani na grafikonu su: poljoprivreda (1.61%), javni sektor (0.81%), IT i tehnološka industrija (0.81%) te prodaja i maloprodaja (0.81%). Postoci su izračunati samo za sudionike koji su odgovorili na ovo pitanje, a to je njih 97%. Djelatnosti sudionika Balabanić i sur. (2025) ravnomjernije su raspoređeni nego u našem istraživanju, te

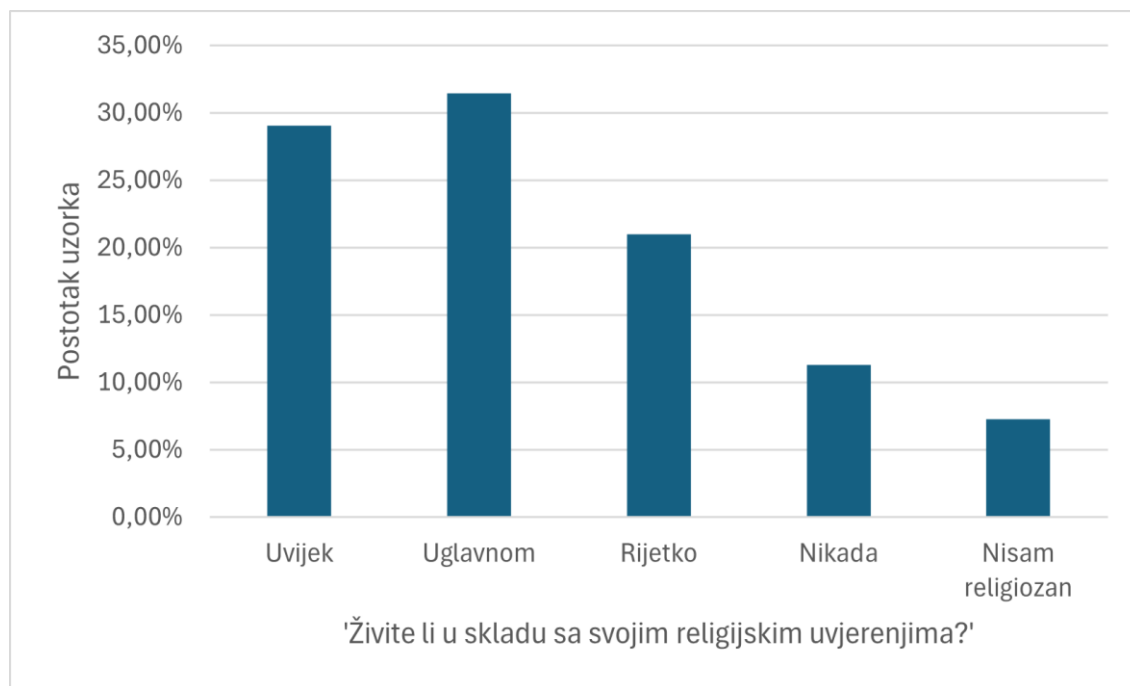
dominiraju sektori prijevoza i ugostiteljstva, dok je industrija tek peta po zastupljenosti (2025: 8).

Slika 11 *Grafikon strukture primarnih poslova sudionika*

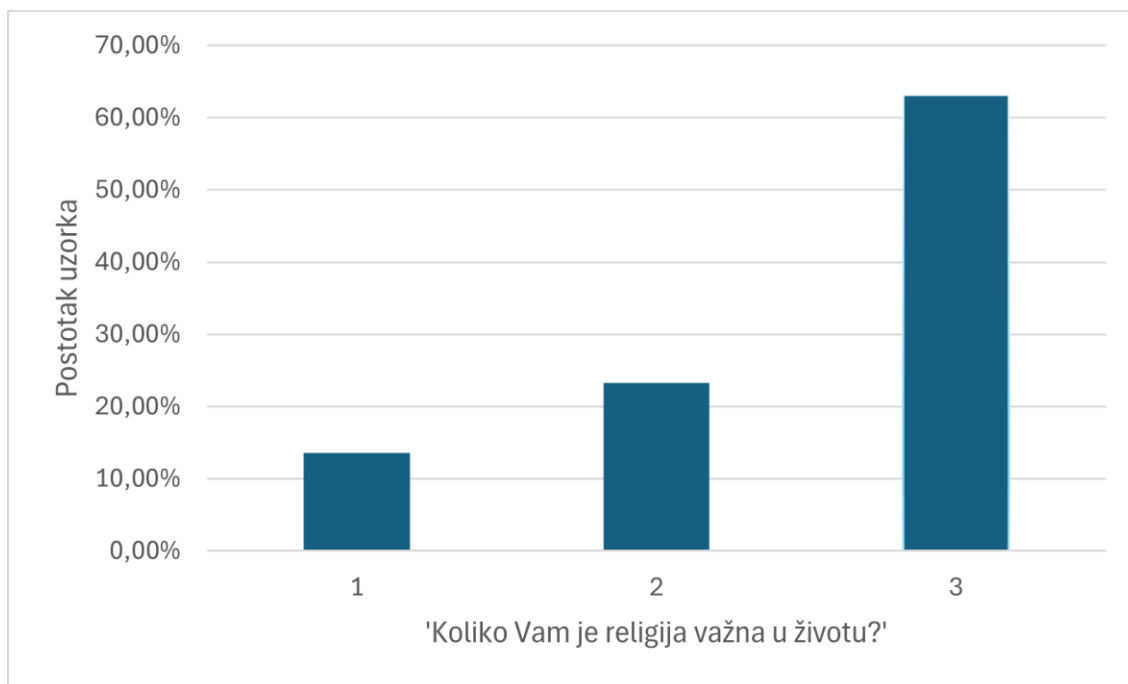
S obzirom na prirodu hinduizma, dominantne religije u zemljama iz kojih dolazi 95% sudionika, a koja obuhvaća širok spektar religijskih i duhovnih tradicija, odlučili smo umjesto Ajduković i sur. (2019) pitanja „Jeste li praktični vjernik/ca?“, koje nije u potpunosti prilagođeno specifičnostima hinduizma, postaviti pitanje „Živate li u skladu sa svojim religijskim uvjerenjima?“. Izračunavanjem postotka za sudionike koji su odgovorili na to pitanje (96.2% sudionika), dobivamo sljedeće postotke: uglavnom (31.2%), uvijek (29.6%), rijetko (20.8%), nikada (11.2%) te nisam religiozan (6.9%). Iz podataka možemo iščitati da većina sudionika uvijek ili uglavnom žive u skladu s religijskim vjerovanjima, dok je samo nešto manje od 7% sudionika nereligiozno. Iako se to čini kao razmjerno malen postotak nereligioznih, samo se 0.2% stanovnika Indije izjašnjava nereligioznim, dok je taj broj u Bangladešu također manji od 1%. U Nepal, opcija nereligioznosti nije uključena u nepalski popis stanovništva niti su provedene ankete na tu temu. S tim na umu, stopa nereligioznosti od gotovo 7% iznenađujuće je visoka za našu ciljanu populaciju. Postoji više mogućih objašnjenja za tu diskrepanciju. Takav postotak potencijalno je posljedica migracijskog konteksta koji podrazumijeva veći doticaj stranih radnika sa sekularnim kulturnim okruženjem ili je posljedica slobodnijeg izjašnjavanja u odnosu na njihovu domovinu. Možda je posrijedi i selektivnost uzorka, s obzirom da osoba treba posjedovati određeni ekonomski kapital i stupanj obrazovanja

kako bi uopće mogla postati strani radnik na Zapadu, što donekle potvrđuju i naši podaci o stupnju obrazovanja sudionika te postotku sudionika kojima je posao u skladu s obrazovanjem. U svakom slučaju, ovaj rezultat mogao bi biti poticaj za buduća istraživanja.

Slika 12 *Grafikon „Živate li u skladu sa svojim religijskim uvjerenjima?“*

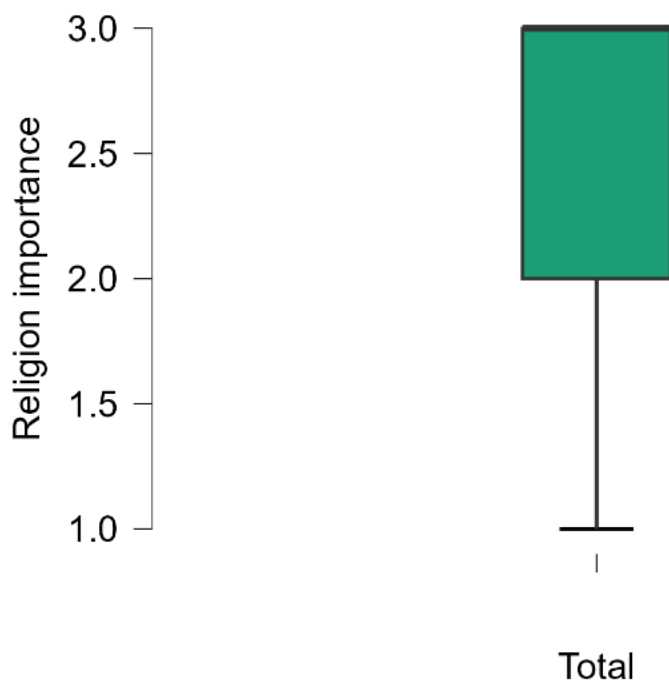
Podaci o važnosti religije u životu sudionika pokazuju da većina (63.1%) religiju doživljava kao vrlo značajnu. Dodatnih 23.3% sudionika pripisuje joj umjerenu važnost, dok 13.6% navodi da religija uopće nema ulogu u njihovom životu. Postoci su izračunati samo za sudionike koji su odgovorili na ovo pitanje, a to je njih 79.3%. Medijan važnosti religije je 3, a 1 je krajnja vrijednost, što dodatno ilustrira snagu konsenzusa o visokoj važnosti religije koji postoji među sudionicima.

Slika 13 *Grafikon stupnja važnosti religije sudionika*

Tablica 9 *Deskriptivna tablica varijable važnosti religije*

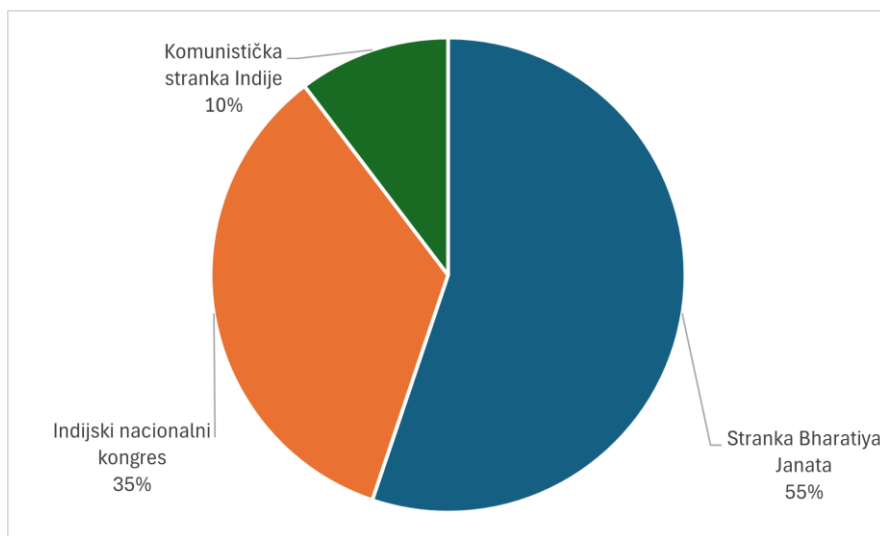
	Važnost religije
<i>N</i>	103
Medijan	3
<i>p</i> -vrijednost Shapiro-Wilk testa	<.001
Minimum	1
Maksimum	3
<i>Q1</i>	2
<i>Q3</i>	3

Slika 14 Boxplot stupnja važnosti religije; preuzeto iz JASP-a

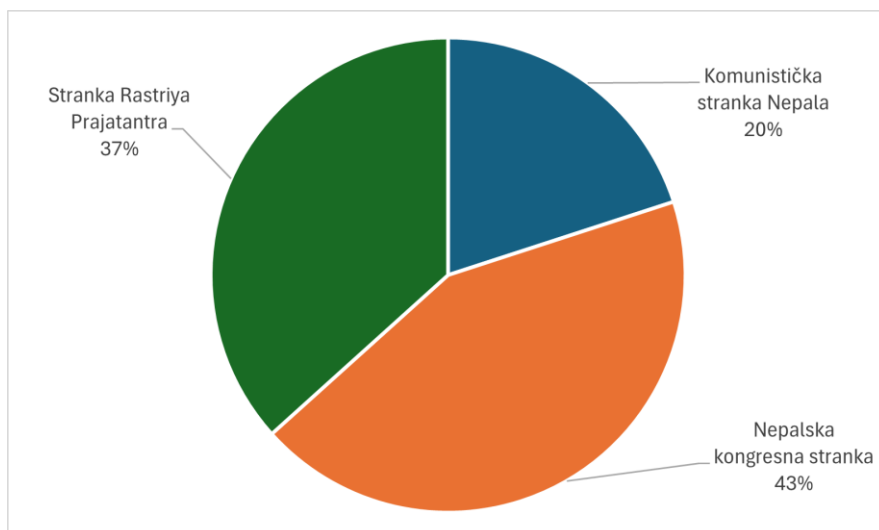
Kako bi se dobio uvid u političke stavove sudionika, ispitane su njihove preferirane političke opcije. Umjesto pitanja o samoidentifikaciji sudionika na lijevo-desno političkom spektru, ponudili smo sudionicima da biraju između najjače konzervativne, centrističke i socijalističke stranke u njihovoj državi. Uz pitanja o religijskom opredjeljenju, pitanje političkog opredjeljenja pokazalo se kontroverznim te je čak 28% sudionika odbilo odgovoriti. Mnogi su na upitnik izričito napisali da im ne odgovara niti jedna od ponuđenih stranaka ili političke stranke njihove države u globalu. Najviše odbijanja bilo je među sudionicima iz Nepala kojih je 38.8% odbilo politički se izjasniti. S druge strane, samo 15% Bangladešana odbilo je politički se izjasniti. Pogledom na grafikone, možemo uočiti zanimljivu povezanost između veće stope odbijanja politički se izjasniti i ravnomjernije zastupljenosti političkih opcija. Moguće je da kultura demokracije i parlamentarizma igra ulogu u toj povezanosti, ali za donošenje bilo kakvih konkretnih zaključaka valja provesti više istraživanja o političkim navikama južnih Azijata.

Među našim indijskim sudionicima koji su odgovorili na pitanje, 55% podržava konzervativnu vladajuću stranku Indije, Bharatiya Janata stranku, dok 35% podržava najjaču opozicijsku stranku Indijski nacionalni kongres, koja se često smješta u lijevi centar. Komunistička stranka Indije ima 10% potpore u našem uzorku.

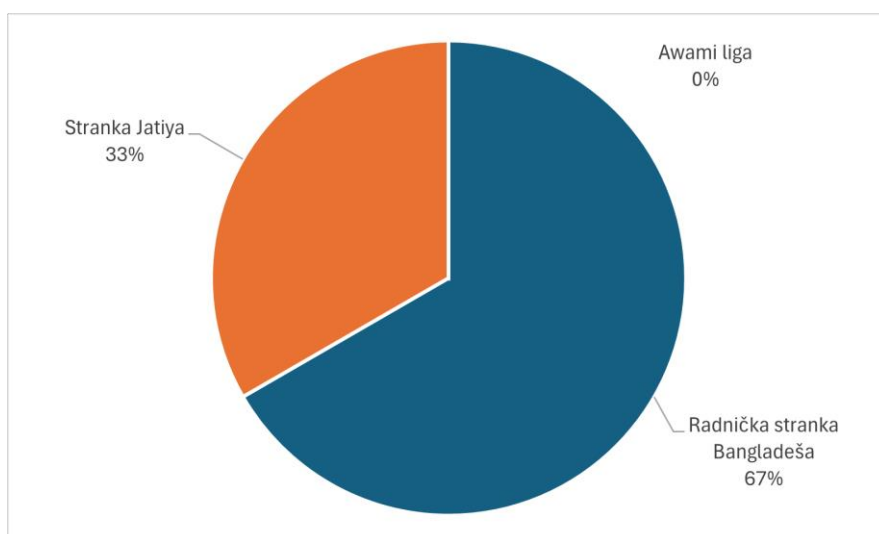
Slika 15 *Struktura preferiranih političkih opcija indijskih sudionika*

Među nepalskim sudionicima koji su odgovorili na pitanje, prevladava nešto drugačiji sentiment. Iako većina podržava vladajuću stranku Nepala, Nepalsku kongresnu stranku, radi se o stranci lijevoga centra. Nju podržava 43% sudionika. Iako je tek peta stranka po snazi u Nepal, s obzirom na dominaciju lijevih i komunističkih stranaka, konzervativnu stranku Rastriya Prajatantra stranku podržava čak 37% sudionika. Komunističku stranku Nepala (Ujedinjeni Marksisti-Lenjinisti), iako je druga po snazi u državi, podržava samo 20% sudionika.

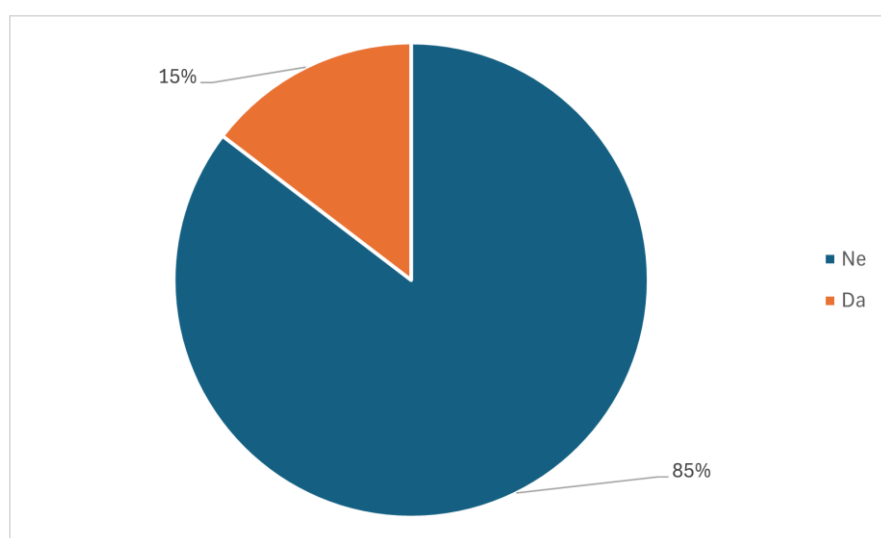
Slika 16 *Struktura preferiranih političkih opcija nepalskih sudionika*

Među bangladeškim sudionicima, dominira podrška Radničkoj stranci Bangladeša koja je trenutno u bangladeškoj vladajućoj koaliciji. Nju podržava čak 67% sudionika. Konzervativnu Jatiya stranku podržava preostalih 33% sudionika. Awami ligu, stranku koja je igrala veliku ulogu u osamostaljenju Bangladeša i koja je desetljećima dominirala političkom scenom u Bangladešu, nitko od sudionika nije istaknuo kao preferiranu opciju. Zanimljivo, 10. svibnja 2025. godine, usred prikupljanja podataka za ovo istraživanje, Awami liga je zabranjena u Bangladešu i njene aktivnosti suspendirane, što bi moglo objasniti ovako nisku popularnost.

Slika 17 *Struktura preferiranih političkih opcija bangladeških sudionika*

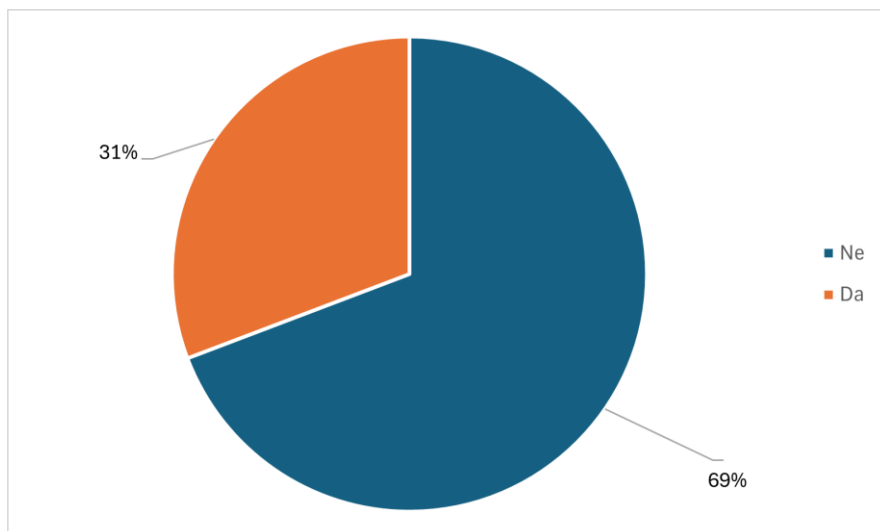
Jedan od važnih aspekata migracijskog iskustva jest prisutnost članova obitelji u zemlji boravka. U našem uzorku određeni postotak sudionika naveo je da zajedno s njima u Hrvatskoj borave i članovi njihove obitelji. Ipak, radi se o razmjerno niskom broju ljudi koji čine svega 14.6% našeg uzorka. Nadalje, velika većina članova obitelji sudionika (89.5%) također sudjeluje na tržištu rada, što sugerira da i obiteljska migracija u Hrvatsku u ovom trenutku prvenstveno ima radni karakter. Ovaj rezultat posebno je zanimljiv ako ga stavimo u odnos s prethodnim istraživanjima, koja ukazuju na znatno višu stopu nezaposlenosti među ne-EU imigrantima koji borave u EU, a osobito među ženama (Blekesaune, 2021; Eurostat, 2021).

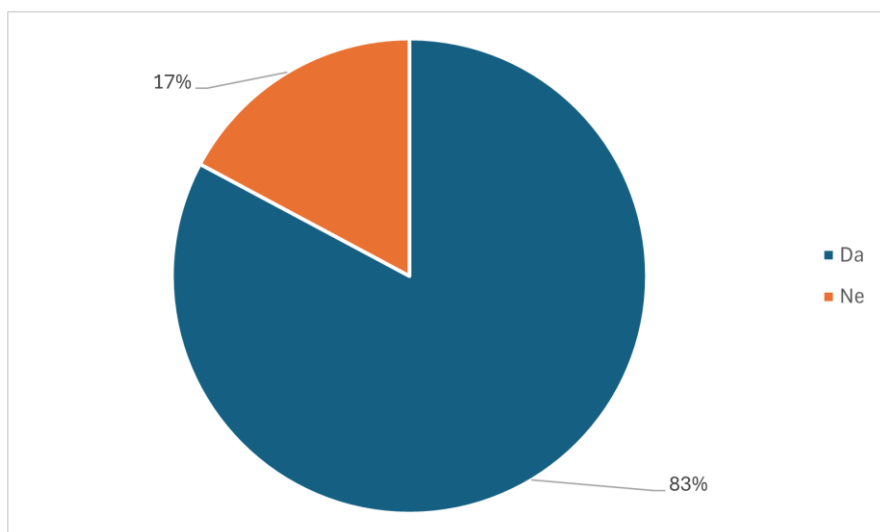
Slika 18 *Grafikon postotka stranih radnika kojima članovi obitelji borave u Hrvatskoj*

U istraživanju smo obuhvatili i varijablu iskustva neugodnosti u mjestu boravka, budući da ona može pružiti uvid u dinamiku odnosa stranih radnika s lokalnom zajednicom. Osim samog značaja koji taj pokazatelj nosi sam po sebi, smatrali smo da bi mogao biti korisna nezavisna varijabla u daljnjim analizama (npr. ANOVA ili *t*-test). Rezultati ukazuju na to da većina sudionika smatra da nisu iskusili neugodnosti u mjestu boravka, s time da nešto manje od trećine sudionika ipak smatra da jest. Na pitanje jesu li doživjeli neugodnosti u kontaktu s osobama koje rade u državnim institucijama, sudionici su se u još većem postotku (74.6%) izjasnili da nisu. Sudionike se također pitalo jesu li članovi njihove obitelji koji borave u Hrvatskoj iskusili neugodnosti u mjestu boravka. Manjina sudionika, njih 15.4%, smatra da su članovi njihove obitelji koji borave u Hrvatskoj iskusili neugodnosti, dok preostalih 84.6% sudionika ili nema članove obitelji u Hrvatskoj ili smatra da nisu iskusili neugodnosti u mjestu boravka. Udio

sudionika koji se osjećaju prihvaćeno u lokalnu zajednicu također je visok (82.3%), dok se njih 17.7% ne osjeća prihvaćeno.

Slika 19 *Grafikon omjera sudionika koji jesu i koji nisu iskusili neugodnosti u mjestu boravka*

Slika 20 *Grafikon omjera sudionika koji se osjećaju prihvaćeno u lokalnu zajednicu i onih koji se ne osjećaju prihvaćeno*

Za svakog smo sudionika nastojali definirati i strategiju akulturacije. Akulturacija je obrazac ponašanja koji pojedinac iz jedne kulturne grupe preuzme kada se nalazi u okruženju u kojem dominira druga kulturna grupa. Za popularizaciju tog termina najzaslužniji je kanadski psiholog

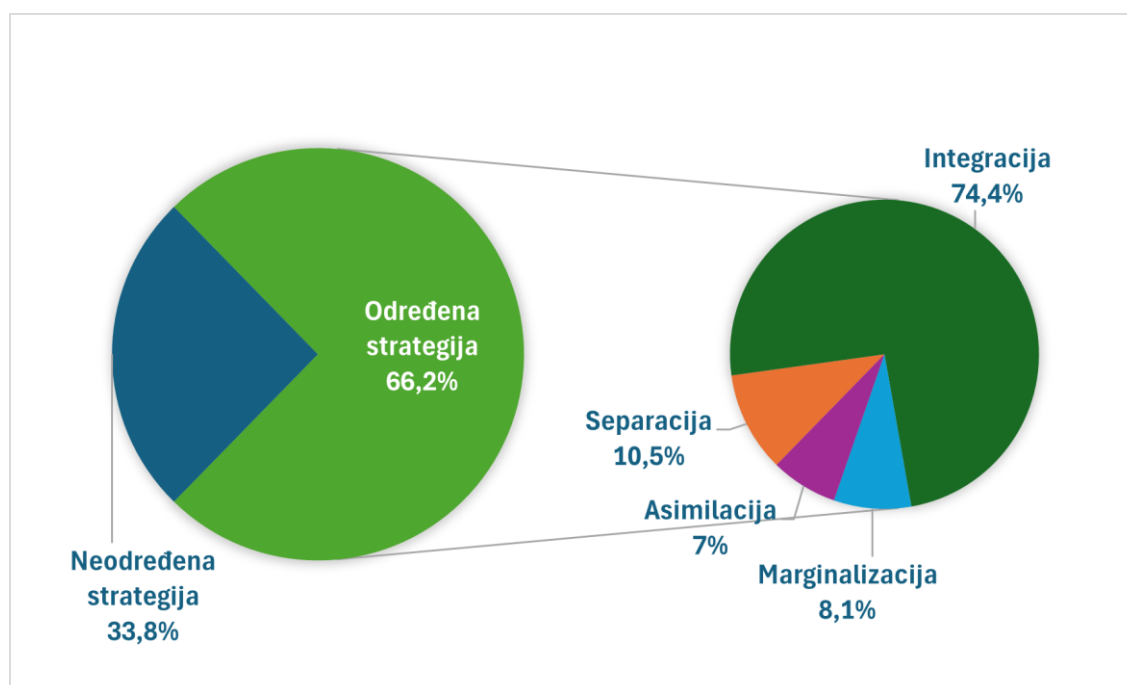
John W. Berry koji je definirao četiri glavne akulturacijske strategije: asimilacija, separacija, integracija i marginalizacija (Berry, 1997). Strategija asimilacije primijenjena je kada pojedinac iz ne-dominantne kulturne grupe odluči odbaciti svoj kulturni identitet i preuzeti kulturni identitet dominantne grupe. U suprotnosti s tim, strategija separacije primijenjena je kada pojedinac iz ne-dominantne kulturne grupe odluči zadržati svoj kulturni identitet i odbaciti kulturni identitet dominantne grupe. Strategija integracije primijenjena je kada pojedinac iz ne-dominantne kulturne grupe želi istovremeno zadržati vlastiti kulturni identitet i preuzeti elemente dominantne kulture. Kada pojedinac odbija i vlastito kulturno nasljeđe i dominantnu kulturu u kojoj se nalazi, primijenjena je strategija marginalizacije (Berry, 1997).

U prošlosti se već primjenjivao Berryjev model akulturacije kako bi se opisale navike i ponašanja južnih Azijata, primjerice u istraživanju „Acculturation Strategies among South Asian Immigrants: The Mediators of Atherosclerosis in South Asians Living in America (MASALA) Study“ (Needham i sur., 2017). Sudionici istraživanja ispitani su koliko žele da se određene tradicije iz južne Azije prakticiraju u SAD-u (Needham i sur., 2017: 3). Iako istraživanje stavlja naglasak na zdravlje i prehranu, pokazalo se korisnim u formuliranju Berryjevih koncepata te u pružanju uvida u akulturacijske strategije prisutne u populaciji južnoazijskih migranata. Rezultati istraživanja utvrdili su da se južnoazijski migranti u SAD-u koriste trima strategijama (separacijom, asimilacijom i integracijom) u svojim navikama i ponašanjima (Needham i sur., 2017: 1).

Mi smo definirali akulturacijske strategije na temelju dvije čestice: „Imigranti bi trebali slijediti hrvatske običaje ako žele živjeti u Hrvatskoj“ i „Nakon imigracije u Hrvatsku, i dalje bismo trebali prakticirati naše običaje/tradicije“. Prvu smo česticu tretirali kao želju za preuzimanjem elemenata dominantne kulture, dok smo drugu tretirali kao želju za zadržavanjem vlastitog kulturnog identiteta. Budući da su obje čestice bile dio Likertove skale s pet stupnjeva, za sudionike koji su na bilo kojoj od navedenih čestica zaokružili treći stupanj, odnosno neutralnu opciju (*niti se slažem niti se ne slažem*), nije bilo moguće odrediti strategiju akulturacije. Ipak, za 66.2% sudionika definirana je strategija akulturacije.

S obzirom da između dvije čestice koje smo koristili za definiranje strategije akulturacije postoji značajna ($p = 0.003$) korelacija iznosa 0.222, pretpostavili smo da će dominantna strategija akulturacije sudionika biti integracija. Strategija integracije uistinu se pokazala najzastupljenijom u našem uzorku te ju primjenjuje 74.4% sudionika. Zatim slijede strategija separacije koju primjenjuje 10.5% sudionika, marginalizacija koju primjenjuje 8.1% sudionika te asimilaciju sa svega 7% sudionika. S obzirom na teorijska predviđanja i rezultate Needham

i sur. (2017), iznenadio nas je stupanj prisutnost strategije marginalizacije te razmjerno nizak stupanj prisutnosti strategije asimilacije među sudionicima. Neke naznake o dominantnosti strategije integracije među južnoazijskih stranim radnicima vidljive su i u jednom od intervjua iz istraživanja Rajković Iveta i Magdalenić Vincek (2024) u kojem sudionik ističe kako u stanu uz idole hinduističkih bogova drži i figuru Isusa Krista (Rajković Iveta i Magdalenić Vincek, 2024: 17). U kontekstu ovih rezultata, zanimljivi su i rezultati jednog segmenta istraživanja Ajduković i sur. (2019) u kojoj se pitalo Hrvate o njima prihvatljivim akulturacijskim strategijama azilanata, pri čemu je najveći broj sudionika, njih 70.7%, odabralo upravo integraciju kao poželjnu akulturacijsku strategiju (Ajduković i sur., 2019: 10).

Slika 21 Grafikon strukture strategija akulturacije sudionika

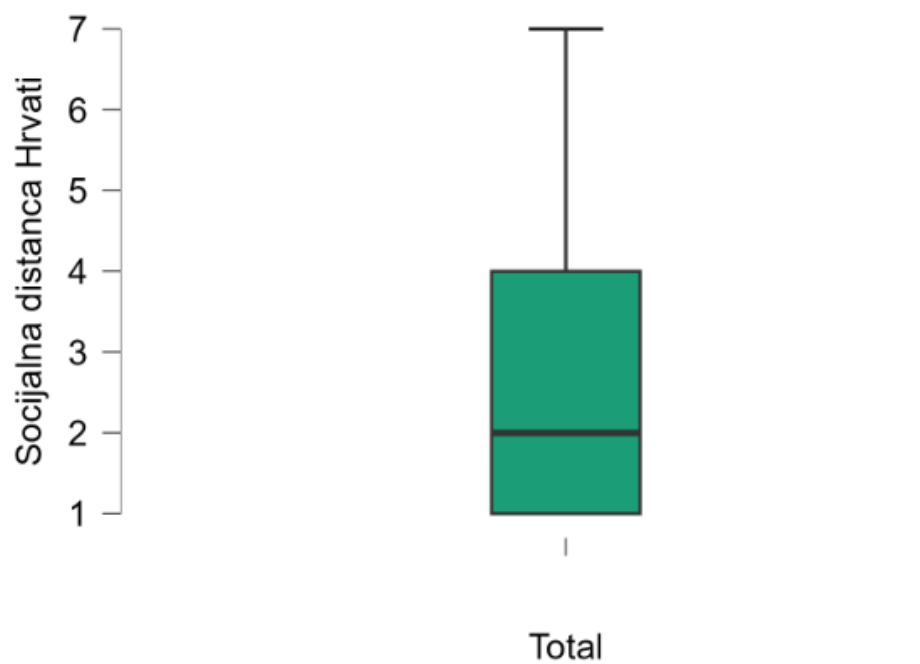
Sudionici nisu pokazali veliku socijalnu distancu prema Hrvatima. Medijan socijalne distance cijelog uzorka prema Hrvatima je 2 (*biti moj bliski osobni prijatelj*), pri čemu je socijalna distanca 75% sudionika 4 (*biti moj kolega na poslu*) ili manje. Točne frekvencije i postoci za svaki stupanj socijalne distance prikazani su u frekvencijskoj tablici (tablica 11). Nisu uočene značajne razlike u socijalnoj distanci prema Hrvatima prema zemlji porijekla sudionika. Medijan Indijaca i Bangladešana jednak je generalnom medijanu koji iznosi 2, dok je medijan Nepalaca 3 (*biti moj susjed*).

Tablica 10 *Deskriptivna tablica socijalne distance sudionika prema Hrvatima*

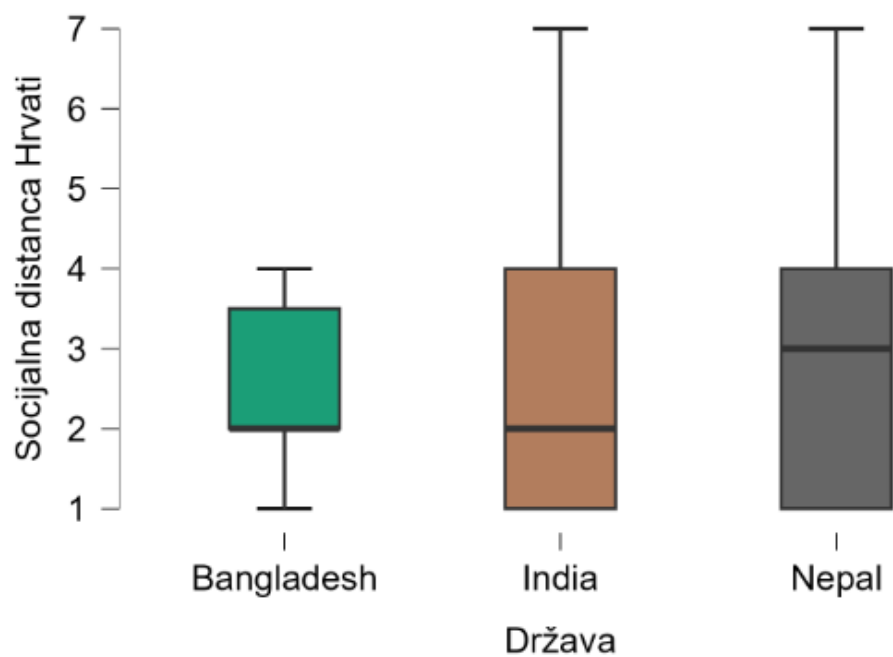
	Socijalna distanca prema Hrvatima
<i>N</i>	130
Medijan	2
<i>p</i> -vrijednost Shapiro-Wilk testa	<.001
Minimum	1
Maksimum	7
<i>Q1</i>	1
<i>Q3</i>	4

Tablica 11 *Frekvencijska tablica socijalne distance sudionika prema Hrvatima*

Socijalne distanca prema Hrvatima	Frekvencija	Postotak
1 (biti moj suprug/supruga ili intimni partner)	39	30%
2 (biti moj bliski osobni prijatelj)	34	26.2%
3 (biti moj susjed)	9	6.9%
4 (biti moj kolega na poslu)	29	22.3%
5 (biti državljaniin moje zemlje)	3	2.3%
6 (biti posjetitelj/turist u mojoj zemlji)	12	9.2%
7 (biti isključen iz moje zemlje)	4	3.1%

Slika 22 Boxplot socijalne distance sudionika prema Hrvatima; preuzeto iz JASP-a

Slika 23 Boxplot socijalne distance prema Hrvatima po zemlji porijekla sudionika; preuzeto iz JASP-a

U sljedećem koraku analizirali smo socijalnu distancu prema pripadnicima južnoazijskih naroda (Nepalcima, Pakistancima, Indijcima i Bangladešanima) s obzirom na zemlju porijekla sudionika (Bangladeš, Indija i Nepal). Cilj je bio ispitati razlikuju li se stavovi sudionika prema pojedinim etničkim skupinama ovisno o tome iz koje zemlje sami dolaze. Općenito gledano, rezultati upućuju na obrazac prema kojem su sudionici skloniji iskazivati manju socijalnu distancu prema pripadnicima vlastite nacionalne skupine, dok su prema drugim narodima distanciraniji. Međutim, pripadnici pojedinog južnoazijskog naroda nemaju prema svim ostalim narodima jednaku prosječnu distancu. Valja napomenuti da socijalne distance unutar indijske i nepalske skupine sudionika odstupaju od normalne distribucije, dok su socijalne distance unutar bangladeške skupine sudionika normalno distribuirane (Shapiro-Wilk test; $p > 0.05$). Ipak, radi preglednosti i mogućnosti usporedbe podataka, za svaku skupinu će se koristiti medijan i kvartili.

Svi narodi najveću socijalnu distancu imaju prema Pakistancima, pri čemu Indijci imaju najveću ($Md = 7$), dok Nepalci i Bangladešani imaju za stupanj manju ($Md = 6$). Sličnu socijalnu distancu Indijci ($Md = 7$) i Nepalci ($Md = 6$) imaju prema Bangladešanima. Iako Indijci i Nepalci imaju veću socijalnu distancu prema zemljama islamskog dijela indijskog potkontinenta, i međusobno se drže na određenoj socijalnoj distanci ($Md = 4$). Ipak, zanimljivo je da Bangladešani prema Indijcima ($Md = 4$) i Nepalcima ($Md = 3$) imaju manju socijalnu distancu nego prema kulturno sličnijem Pakistanu ($Md = 6$), dok prema Nepalcima imaju manju socijalnu distancu nego Indijci. Ovi rezultati istovremeno potvrđuju i opovrgavaju ideju indijskog potkontinenta kao doma dvaju sukobljenih kulturnih i civilizacijskih blokova (Huntington, 1997). Teorijske implikacije ovih rezultata biti će diskutirane u poglavlju Rasprava.

Tablica 12 *Deskriptivna tablica rezultata socijalne distance prema južnoazijskim narodima po zemlji porijekla sudionika*

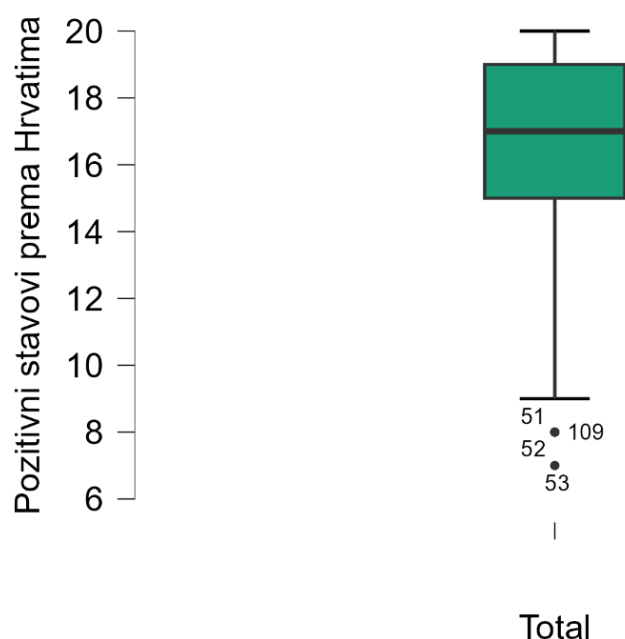
	Socijalna distanca prema Indijcima	Socijalna distanca prema Nepalcima	Socijalna distanca prema Bangladešanima	Socijalna distanca prema Pakistancima
Indijci		<i>N: 74</i> <i>Md: 4</i> Minimum: 1	<i>N: 74</i> <i>Md: 7</i> Minimum: 1	<i>N: 74</i> <i>Md: 7</i> Minimum: 1

		Maksimum: 7 <i>Q1</i> : 2,25 <i>Q3</i> : 7	Maksimum: 7 <i>Q1</i> : 4 <i>Q3</i> : 7	Maksimum: 7 <i>Q1</i> : 4 <i>Q3</i> : 7
Nepalci	<i>N</i> : 49 <i>Md</i> : 4 Minimum: 1 Maksimum: 7 <i>Q1</i> : 3 <i>Q3</i> : 6		<i>N</i> : 49 <i>Md</i> : 6 Minimum: 1 Maksimum: 7 <i>Q1</i> : 4 <i>Q3</i> : 7	<i>N</i> : 49 <i>Md</i> : 6 Minimum: 1 Maksimum: 7 <i>Q1</i> : 3 <i>Q3</i> : 7
Bangladešani	<i>N</i> : 7 <i>Md</i> : 4 Minimum: 2 Maksimum: 6 <i>Q1</i> : 2 <i>Q3</i> : 5	<i>N</i> : 7 <i>Md</i> : 3 Minimum: 1 Maksimum: 7 <i>Q1</i> : 2,25 <i>Q3</i> : 4		<i>N</i> : 7 <i>Md</i> : 6 Minimum: 2 Maksimum: 7 <i>Q1</i> : 2,5 <i>Q3</i> : 6,5

Deskriptivna analiza skale Pozitivni stavovi prema Hrvatima pokazuje sličan obrazac kao socijalna distanca prema Hrvatima. Medijan rezultata iznosi 17, dok je minimalna vrijednost 7, a maksimalna 20. Vrijednosti ispod 15 smatraju se krajnjima, a u podacima se uočava nekoliko outliera s vrijednostima ispod 9. Na temelju podataka možemo zaključiti da sudionici u globalu iskazuju iznimno pozitivne stavove prema Hrvatima.

Tablica 13 *Deskriptivna tablica rezultata skale Pozitivni stavovi prema Hrvatima*

	Pozitivni stavovi prema Hrvatima
<i>N</i>	130
Medijan	17
<i>p</i> -vrijednost Shapiro-Wilk testa	<.001
Minimum	7
Maksimum	20
<i>Q1</i>	15
<i>Q3</i>	19

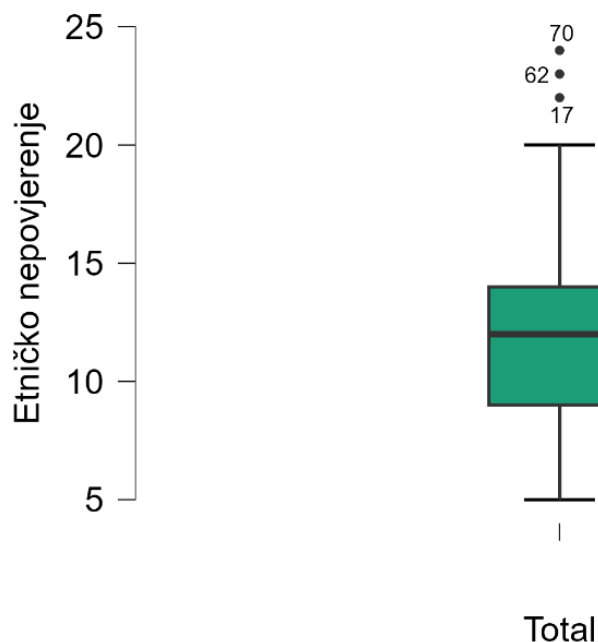
Slika 24 Boxplot rezultata skale Pozitivni stavovi prema Hrvatima; preuzeto iz JASP-a

Rezultati skale Etničko nepovjerenje najbliži su normalnoj distribuciji od svih dosadašnjih varijabli. Medijan rezultata je 12, pri čemu je minimum 5, a maksimum 24, što dodatno demonstrira relativnu normalnost varijable u odnosu na prijašnje. Ipak, p -vrijednosti Shapiro-Wilk testa i za ovu varijablu je < 0.05 . Krajnji su svi rezultati ispod 9 i iznad 14, što ipak ukazuje na grupiranje rezultata na nižim vrijednostima. Nekoliko outliera nalazi se na vrijednostima iznad 20. Iz ovih rezultata možemo zaključiti da sudionici u prosjeku gaje razinu etničkog nepovjerenja otprilike taman između minimuma i maksimuma varijable.

Tablica 14 Deskriptivna tablica skale Etničko nepovjerenje

	Etničko nepovjerenje
<i>N</i>	130
Medijan	12
p -vrijednost Shapiro-Wilk testa	0.010
Minimum	5
Maksimum	24

<i>Q1</i>	9
<i>Q3</i>	14

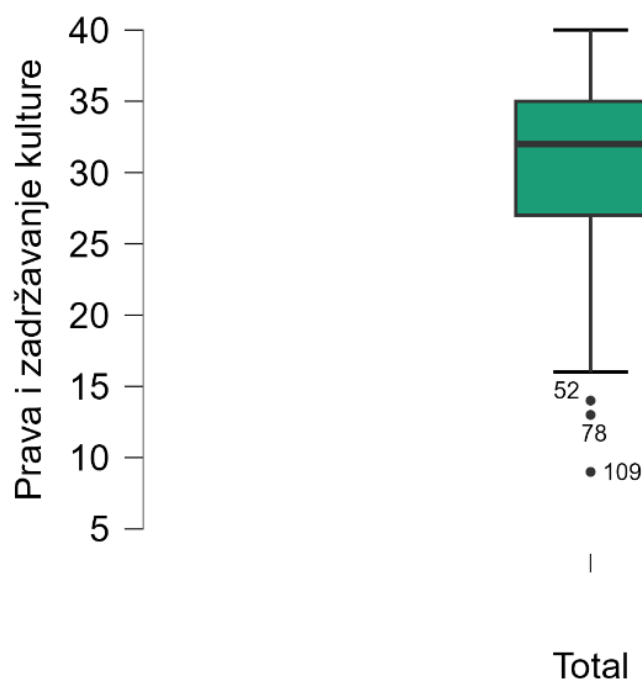

Slika 25 Boxplot rezultata skale *Etničko nepovjerenje*; preuzeto iz JASP-a

Rezultati skale Prava i zadržavanja kulture imaju medijan od 32, s minimumom i maksimumom od 9 i 40, što ukazuje na grupiranje rezultata na višim vrijednostima. Samo 25% rezultata nalazi se ispod vrijednosti od 27, sa svega nekoliko outliera ispod 15.

Tablica 15 Deskriptivna tablica skale *Prava i zadržavanje kulture*

	Prava i zadržavanje kulture
<i>N</i>	130
Medijan	32
<i>p</i> -vrijednost Shapiro-Wilk testa	<.001
Minimum	9
Maksimum	40
<i>Q1</i>	27
<i>Q3</i>	35

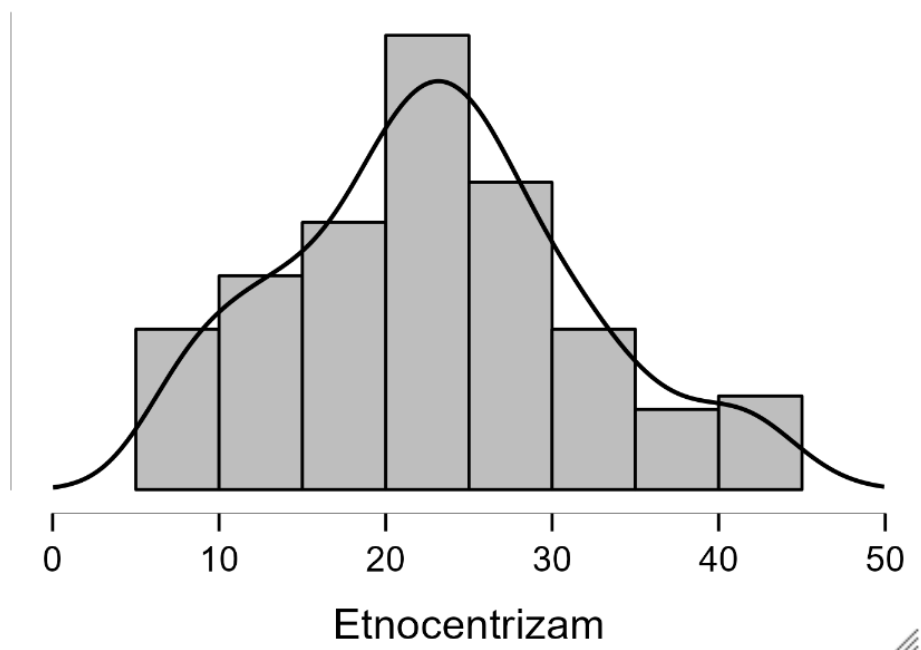

Slika 26 Boxplot rezultata skale Prava i zadržavanje kulture; preuzeto iz JASP-a

Deskriptivna analiza skale etnocentrizma (SFGENE-7) ukazuje na normalnu distribuciju podataka ($p = 0.059$) koji se kreću od 7 do 45. Q-Q graf također ukazuje na približno linearno slaganje točaka uz dijagonalu, što potvrđuje da su podaci normalno distribuirani. Aritmetička sredina podataka je 23, a standardna devijacija 8.8, što ukazuje na umjerenu razinu etnocentrizma među sudionicima, uz relativno široku raspršenost rezultata.

Tablica 16 Deskriptivna tablica skale etnocentrizma

	Etnocentrizam
<i>N</i>	130
Aritmetička sredina	23
Standardna devijacija	8.8
<i>p</i> -vrijednost Shapiro-Wilk testa	0.059
Minimum	7
Maksimum	45

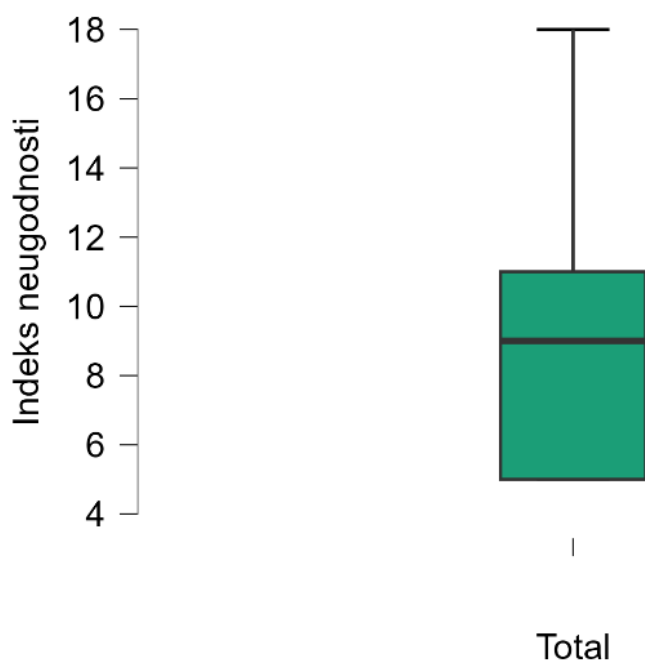

Slika 27 Histogram gustoće rezultata skale etnocentrizma; preuzeto iz JASP-a

Rezultati Skale neugodnosti u rasponu su od 5 do 18 s medijanom vrijednosti 9. Skala nije normalno distribuirana ($<.001$). Nema krajnjih vrijednosti ispod $Q1$, a iznad $Q3$ krajnje vrijednosti se kreću od 11 do 18, bez outliera. 75% podataka nalazi se ispod vrijednosti od 11. Medijani čestica fizičkog napada ($Md = 1$, $Q1 - Q3$: 1 – 1) te verbalnog napada i prijetnji ($Md = 1$, $Q1 - Q3$: 1 – 3) koje su sadržane u Skali neugodnosti iznimno su niski.

Tablica 17 Deskriptivna tablica Skale neugodnosti

	Skala neugodnosti
<i>N</i>	130
Medijan	9
<i>p</i>-vrijednost Shapiro-Wilk testa	$<.001$
Minimum	5
Maksimum	18
<i>Q1</i>	5
<i>Q3</i>	11

Slika 28 Boxplot rezultata Skale neugodnosti; preuzeto iz JASP-a

Statističke povezanosti

U ovom poglavlju analizirana je povezanost između varijabli uključenih u istraživanje. Za ispitivanje statističke povezanosti korištene su odgovarajuće statističke metode ovisno o vrsti i distribuciji podataka. Potencijalna teorijska objašnjenja povezanosti između varijabli biti će iznesena i obrazložena u poglavlju Interpretacija rezultata.

Za ispitivanje povezanosti nominalnih i ordinalnih varijabli korištene su tablice kontingencije s pridruženim Cramerovim V za utvrđivanje snage povezanosti varijabli. Tablice kontingencije prikazuju teorijske i empirijske frekvencije kombinacija odgovora dviju varijabli. Teorijske frekvencije predstavljaju raspored frekvencija varijabli koje bismo očekivali kada među varijablama ne bi postojala povezanost, dok empirijske frekvencije odražavaju rezultate dobivene prikupljanjem podataka. Primjenom hi-kvadrat testa (χ^2) moguće je ispitati postoji li statistički značajna razlika između teorijskih i empirijskih frekvencija, odnosno utvrditi postoji li povezanost među varijablama. Tablično će biti prikazane one povezanosti varijabli za koje je vrijednost Cramerovog V veća od 0.25, budući da takva vrijednost ukazuje na snažnu povezanost između varijabli (Akoglu, 2018). U slučaju da je teorijska frekvencija u bilo kojoj ćeliji manja od 5, koristit će se Yatesova korekcija uz hi-kvadrat test. Za sve analize, odabrana razina rizika je 5%.

Prva varijabla čiju smo povezanost s drugim pokazateljima nastojali utvrditi jest socijalna distanca prema Hrvatima. U odnosu na socijalnu distancu prema Hrvatima, sudionici koji su iskazali manju socijalnu distancu (1, 2 i 3) češće su navodili da se osjećaju prihvaćeno u lokalnoj zajednici, dok oni koji su iskazali najvišu socijalnu distancu (7) češće navode da se osjećaju neprihvaćeno ($\chi^2 = 13.012$, $df = 6$, $p = 0.043$, $V = 0.316$). Koristeći izraz „češće“ ili „rjeđe“ referiramo se na veću ili manju empirijsku u odnosu na teorijsku frekvenciju.

Tablica 18 *Tablica kontingencije varijabli socijalne distance prema Hrvatima i osjećaja prihvaćenosti u lokalnu zajednicu*

		Ne	Da	Ukupno
1	Teorijska frekvencija:	6.9	32.1	39
	Empirijska frekvencija:	4	35	39
	% unutar stupca:	17.4%	32.7%	30%
2	Teorijska frekvencija:	6	28	34
	Empirijska frekvencija:	8	26	34
	% unutar stupca:	34.8%	24.3%	26.2%
3	Teorijska frekvencija:	1.6	7.4	9
	Empirijska frekvencija:	2	7	9
	% unutar stupca:	8.7%	6.5%	6.9%
4	Teorijska frekvencija:	5.1	23.9	29
	Empirijska frekvencija:	3	26	29
	% unutar stupca:	13%	24.3%	22.3%
5	Teorijska frekvencija:	0.5	2	3
	Empirijska frekvencija:	1	2,5	3
	% unutar stupca:	4.3%	32.7%	2.3%
6	Teorijska frekvencija:	2.1	9.9	12
	Empirijska frekvencija:	2	10	12
	% unutar stupca:	8.7%	9.3%	9.2%
7	Teorijska frekvencija:	0.7	3,3	4
	Empirijska frekvencija:	3	1	4
	% unutar stupca:	13%	0.9%	3%

Total	Teorijska frekvencija:	23	107	130
	Empirijska frekvencija:	23	107	130
	% unutar stupca:	100%	100%	100%

Nadalje, oni sudionici s najvišim stupnjevima socijalne distance prema Hrvatima (6 i 7) češće su prijavljivali da su iskusili neugodnosti ($\chi^2 = 15.151$, $df = 6$, $p = 0.019$, $V = 0.323$), kao i da je njihova obitelj doživjela neugodnosti ($\chi^2 = 14.342$, $df = 6$, $p = 0.026$, $V = 0.332$). Povezanost je također utvrđena i između socijalne distance i neugodnih iskustva s državnim službenicima, pri čemu su sudionici s najvišim stupnjevima socijalne distance prema Hrvatima (6 i 7) češće tvrdili da su iskusili neugodnosti toga tipa, dok su sudionici s najnižim stupnjevima socijalne distance (1 i 2) rjeđe tvrdili da su doživjeli neugodnosti tog tipa ($\chi^2 = 12.587$, $df = 6$, $p = 0.050$, $V = 0.311$)

Tablica 19 *Tablica kontingencije varijabli socijalne distance prema Hrvatima i doživljenih neugodnosti*

		Ne	Da	Ukupno
1	Teorijska frekvencija:	27	12	39
	Empirijska frekvencija:	24	15	39
	% unutar stupca:	27.7%	37.5%	30%
2	Teorijska frekvencija:	23.5	10.5	34
	Empirijska frekvencija:	27	7	34
	% unutar stupca:	30%	17.5%	26.2%
3	Teorijska frekvencija:	6.2	2.8	9
	Empirijska frekvencija:	6	3	9
	% unutar stupca:	6.7%	7.5%	6.9%
4	Teorijska frekvencija:	20	8.9	29
	Empirijska frekvencija:	23	6	29
	% unutar stupca:	25.6%	15%	22.3%
5	Teorijska frekvencija:	2	0.9	3
	Empirijska frekvencija:	3	0	3
	% unutar stupca:	3.3%	0%	2.3%

6	Teorijska frekvencija:	8.3	3.7	12
	Empirijska frekvencija:	7	5	12
	% unutar stupca:	7.8%	12.5%	9.2%
7	Teorijska frekvencija:	2.8	1.2	4
	Empirijska frekvencija:	0	4	4
	% unutar stupca:	0%	10%	3%
Total	Teorijska frekvencija:	90	40	130
	Empirijska frekvencija:	90	40	130
	% unutar stupca:	100%	100%	100%

Tablica 20 *Tablica kontingencije varijabli socijalne distance prema Hrvatima i doživljenih neugodnosti članova obitelji u Hrvatskoj*

		Ne	Da	Ukupno
1	Teorijska frekvencija:	33	6	39
	Empirijska frekvencija:	31	8	39
	% unutar stupca:	28.1%	40%	30%
2	Teorijska frekvencija:	28.8	5.2	34
	Empirijska frekvencija:	30	4	34
	% unutar stupca:	34.8%	20%	26.2%
3	Teorijska frekvencija:	7.6	1.4	9
	Empirijska frekvencija:	8	1	9
	% unutar stupca:	8.7%	5%	6.9%
4	Teorijska frekvencija:	24.5	4.5	29
	Empirijska frekvencija:	27	2	29
	% unutar stupca:	24.5%	10%	22.3%
5	Teorijska frekvencija:	2.5	0.5	3
	Empirijska frekvencija:	3	0	3
	% unutar stupca:	2.7%	0%	2.3%
6	Teorijska frekvencija:	10.2	1.8	12
	Empirijska frekvencija:	10	2	12
	% unutar stupca:	9.1%	10%	9.2%

7	Teorijska frekvencija:	3.4	0.6	4
	Empirijska frekvencija:	1	3	4
	% unutar stupca:	0.9%	15%	3%
Total	Teorijska frekvencija:	110	20	130
	Empirijska frekvencija:	110	20	130
	% unutar stupca:	100%	100%	100%

Tablica 21 *Tablica kontingencije varijabli socijalne distance prema Hrvatima i doživljenih neugodnosti u kontaktu s državnim službenicima*

		Ne	Da	Ukupno
1	Teorijska frekvencija:	29.1	9.9	39
	Empirijska frekvencija:	30	9	39
	% unutar stupca:	31%	27.3%	30%
2	Teorijska frekvencija:	25.4	8.6	34
	Empirijska frekvencija:	26	8	34
	% unutar stupca:	26.8%	24.2%	26.2%
3	Teorijska frekvencija:	6.7	2.3	9
	Empirijska frekvencija:	6	3	9
	% unutar stupca:	6.2%	9.1%	6.9%
4	Teorijska frekvencija:	21.6	7.4	29
	Empirijska frekvencija:	25	4	29
	% unutar stupca:	25.8%	12.1%	22.3%
5	Teorijska frekvencija:	2.2	0.8	3
	Empirijska frekvencija:	3	0	3
	% unutar stupca:	3.1%	0%	2.3%
6	Teorijska frekvencija:	9	3	12
	Empirijska frekvencija:	6	6	12
	% unutar stupca:	6.2%	18.2%	9.2%
7	Teorijska frekvencija:	3	1	4
	Empirijska frekvencija:	1	3	4
	% unutar stupca:	1%	9.1%	3%

Total	Teorijska frekvencija:	97	33	130
	Empirijska frekvencija:	97	33	130
	% unutar stupca:	100%	100%	100%

Značajna povezanost uočena je i između varijable doživljenih neugodnosti i varijable doživljenih neugodnosti od strane člana obitelji, pri čemu broj ljudi koji tvrde da su sami iskusili neugodnosti znatno više od teorijske frekvencije tvrde i da su im članovi obitelji koji borave u Hrvatskoj iskusili neugodnosti ($\chi^2 = 21.708$, $df = 1$, $p < .001$, $V = 0.409$).

Tablica 22 *Tablica kontingencije varijabli doživljenih neugodnosti i doživljenih neugodnosti članova obitelji u Hrvatskoj*

		Ne (obitelj)	Da (obitelj)	Ukupno
Ne	Teorijska frekvencija:	76.2	13.8	90
	Empirijska frekvencija:	85	5	90
	% unutar stupca:	77.3%	25%	69.2%
Da	Teorijska frekvencija:	33.8	6.2	40
	Empirijska frekvencija:	25	15	40
	% unutar stupca:	22.7%	75%	30.8%
Ukupno	Teorijska frekvencija:	110	20	130
	Empirijska frekvencija:	110	20	130
	% unutar stupca:	100%	100%	100%

Varijabla doživljenog neugodnog iskustva također je povezana s strategijom akulturacije sudionika. Sudionici koji primjenjuju strategije separacije i marginalizacije, dvije strategije koje podrazumijevaju odbacivanje dominantne kulture, češće od teorijski predviđene frekvencije tvrde da su doživjeli neugodna iskustva. Strategija asimilacije ne odstupa toliko od teorijskih frekvencija, dok je strategija integracije podzastupljena među onima koji tvrde da su iskusili neugodnosti ($\chi^2 = 9.421$, $df = 3$, $p = 0.024$, $V = 0.331$).

Tablica 23 *Tablica kontingencije varijable doživljenih neugodnosti i strategije akulturacije*

		Ne	Da	Ukupno
Separacija	Teorijska frekvencija:	6.5	2.5	9
	Empirijska frekvencija:	3	6	9
	% unutar stupca:	33.3%	66.7%	100%
Integracija	Teorijska frekvencija:	46.1	17.9	64
	Empirijska frekvencija:	51	13	64
	% unutar stupca:	79.7%	20.3%	100%
Marginalizacija	Teorijska frekvencija:	5	2	7
	Empirijska frekvencija:	4	3	7
	% unutar stupca:	57.1%	24.9%	100%
Asimilacija	Teorijska frekvencija:	4.3	2	6
	Empirijska frekvencija:	4	1,7	6
	% unutar stupca:	66.7%	33.3%	100%
Ukupno	Teorijska frekvencija:	62	24	86
	Empirijska frekvencija:	62	24	86
	% unutar stupca:	72.1%	27.9%	100%

Postoji značajna povezanost između zemlje porijekla sudionika i duljine boravka u Hrvatskoj, pri čemu samo Indijcima empirijska frekvencija najduljeg dosadašnjeg vremena boravka (*više od 2 godine*) nadilazi teorijsku frekvenciju, dok samo Nepalcima empirijska frekvencija najmanjeg dosadašnjeg vremena boravka (*manje od 6 mjeseci*) nadilazi teorijsku frekvenciju. Najveći postotak Nepalaca (36.7%) grupiran je u kategoriji *6 mjeseci do godinu dana*, dok je najveći postotak Indijaca (45.9%) grupiran u kategoriji *više od dvije godine* ($\chi^2 = 13.816$, $df = 6$, $p = 0.032$, $V = 0.310$).

Tablica 24 *Tablica kontingencije vremena dosadašnjeg boravka u Hrvatskoj i zemlje porijekla*

		Bangladeš	Indija	Nepal	Ukupno
Manje od 6 mjeseci	Teorijska frekvencija:	1	10.8	7.2	19
	Empirijska frekvencija:	1	10	8	19
	% unutar stupca:	14.3%	13.5%	16.3%	14.6%

6 mjeseci do godinu dana	Teorijska frekvencija:	1.6	17	11.3	30
	Empirijska frekvencija:	1	11	18	30
	% unutar stupca:	14.3%	14.9%	36.7%	23%
1 do 2 godine	Teorijska frekvencija:	1.8	18.8	12.4	33
	Empirijska frekvencija:	4	19	10	33
	% unutar stupca:	57.1%	25.7%	20.4%	25.4%
Više od 2 godine	Teorijska frekvencija:	2.6	27.3	13.1	48
	Empirijska frekvencija:	1	34	13	48
	% unutar stupca:	14.3%	45.9%	26.5%	36.9%
Ukupno	Teorijska frekvencija:	7	74	49	130
	Empirijska frekvencija:	7	74	49	130
	% unutar stupca:	100%	100%	100%	100%

Povezanost je utvrđena i između prisutnosti članova obitelji u Hrvatskoj i neto mjesečnih prihoda sudionika, što ukazuje na to da sudionici najviših prihoda (1551 € - 2250 €) češće imaju članove obitelji u Hrvatskoj od očekivane frekvencije, dok sudionici najnižih prihoda (*manje od 650 €*) imaju rjeđe ($\chi^2 = 8.141$, $df = 3$, $p = 0.043$, $V = 0.252$).

Tablica 25 *Tablica kontingencije neto mjesečnih prihoda i prisutnosti članova obitelji u Hrvatskoj*

		Ne	Da	Ukupno
Manje od 650 €	Teorijska frekvencija:	7.7	1.3	9
	Empirijska frekvencija:	8	1	9
	% unutar stupca:	7.3%	5.3%	7%
651 € - 850 €	Teorijska frekvencija:	59.6	10.4	70
	Empirijska frekvencija:	58	12	70
	% unutar stupca:	53.2%	63.2%	54.7%
851 € - 1550 €	Teorijska frekvencija:	39.2	6.8	46
	Empirijska frekvencija:	42	4	46
	% unutar stupca:	38.5%	21.1%	35.9%
1551 € - 2250 €	Teorijska frekvencija:	2.6	0.4	3
	Empirijska frekvencija:	1	2	3

	% unutar stupca:	0.9%	10.5%	2.3%
Ukupno	Teorijska frekvencija:	109	19	128
	Empirijska frekvencija:	109	19	128
	% unutar stupca:	100%	100%	100%

Naposljetku, postoji povezanost između sektora primarnog posla sudionika i usklađenosti posla sudionika s njihovim obrazovanjem, što ukazuje na to da u određenim sektorima posao više odgovara kvalifikacijama sudionika od drugih. Tako je primjerice u prijevozu i logistici te građevinarstvu empirijska frekvencija usklađenosti posla i obrazovanja niža od teorijske, što ukazuje na manju proporciju kvalificiranih radnika u tim sektorima, dok je primjerice u zdravstvu, proizvodnji i IT sektoru empirijska frekvencija viša od teorijske, što ukazuje na višu proporciju kvalificiranih radnika u tim sektorima ($\chi^2 = 49.946$, $df = 20$, $p < .001$, $V = 0.432$).

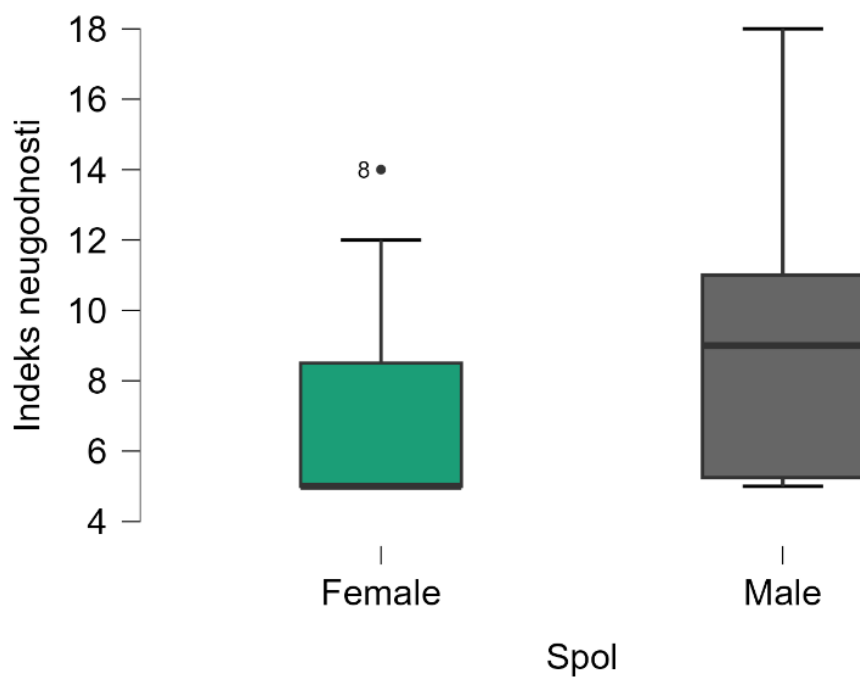
Tablica 26 *Tablica kontingencije primarnog sektora posla i usklađenosti posla i obrazovanja*

		Ne	Da	Ukupno
Poljoprivreda	Teorijska frekvencija:	0.9	1.1	2
	Empirijska frekvencija:	1	1	2
	% unutar stupca:	1.8%	1.5%	1.6%
Građevinarstvo	Teorijska frekvencija:	9.6	11.4	21
	Empirijska frekvencija:	12	9	21
	% unutar stupca:	21.1%	13.2%	16.8%
Turizam i ugostiteljstvo	Teorijska frekvencija:	11.9	5.4	10
	Empirijska frekvencija:	17	7	10
	% unutar stupca:	29.8%	10.3%	8%
Prijevoz i logistika	Teorijska frekvencija:	11.9	14.1	26
	Empirijska frekvencija:	17	9	26
	% unutar stupca:	29.8%	13.2%	20.8%
Čistoća	Teorijska frekvencija:	1.4	1.6	3
	Empirijska frekvencija:	2	1	3
	% unutar stupca:	3.5%	1.5%	2.4%
Proizvodnja i industrija	Teorijska frekvencija:	21.9	26.1	48
	Empirijska frekvencija:	17	31	48

	% unutar stupca:	29.8%	45.6%	38.4%
Uslužni sektor	Teorijska frekvencija:	3.2	3.8	7
	Empirijska frekvencija:	4	3	7
	% unutar stupca:	7%	4.4%	5.6%
Javni sektor	Teorijska frekvencija:	0.5	0.5	1
	Empirijska frekvencija:	1	0	1
	% unutar stupca:	1.8%	0%	0.8%
Zdravstvo	Teorijska frekvencija:	2.3	2.7	6
	Empirijska frekvencija:	0	5	6
	% unutar stupca:	0%	7.4%	4%
Prodaja i maloprodaja	Teorijska frekvencija:	0.5	0.5	1
	Empirijska frekvencija:	0	1	1
	% unutar stupca:	0%	1.5%	0.8%
IT i tehnološka industrija	Teorijska frekvencija:	0.5	0.5	1
	Empirijska frekvencija:	0	1	1
	% unutar stupca:	0%	1.5%	0.8%
Ukupno	Teorijska frekvencija:	57	68	125
	Empirijska frekvencija:	57	68	125
	% unutar stupca:	100%	100%	100%

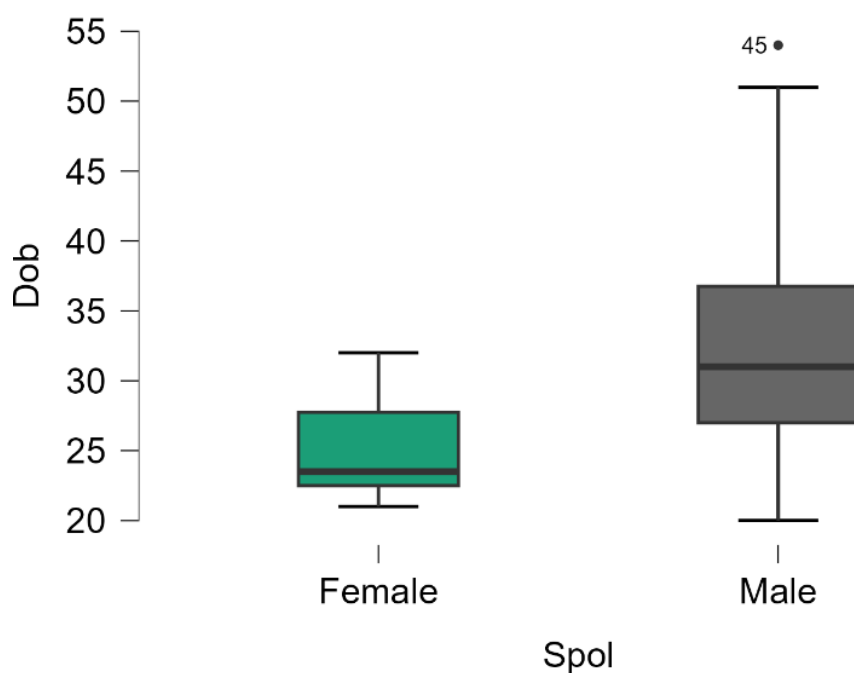
Za usporedbu prosjeka dviju nezavisnih skupina u našem istraživanju korišteni su *t*-test i Mann-Whitney *U* test. Dok je *t*-test parametrijski test te se primjenjuje kada su varijable normalno distribuirane i zadovoljavaju pretpostavke parametrijske statistike, Mann-Whitney *U* test služi kao njegova neparametrijska alternativa jer uspoređuje raspodjelu rangova između skupina. Budući da je većina varijabli u našem uzorku odstupala od normalne distribucije, u analizama smo najčešće primjenjivali upravo Mann-Whitney *U* test. Za mjeru veličine učinka *t*-testa primijenili smo Cohenov *d*, a za mjeru veličine uzorka Mann-Whitney *U* testa primijenili smo point-biserijalni koeficijent korelacije.

Krenuli smo od analize razlika varijabli prema spolu. Provedbom Mann-Whitney *U* testa zaključili smo uz 5% rizika da se muškarci i žene u populaciji koju naš uzorak reprezentira razlikuju prema prosječnom rezultatu na Skali neugodnosti ($W = 46.5$, $p = 0.05$, $r_b = -0.340$), pri čemu muškarci imaju viši prosjek ($Md = 9$, $Q1 - Q3$: 5.25 – 11) nego žene ($Md = 5$, $Q1 - Q3$: 5 – 8.5), a riječ je o razlici umjerene veličine učinka.

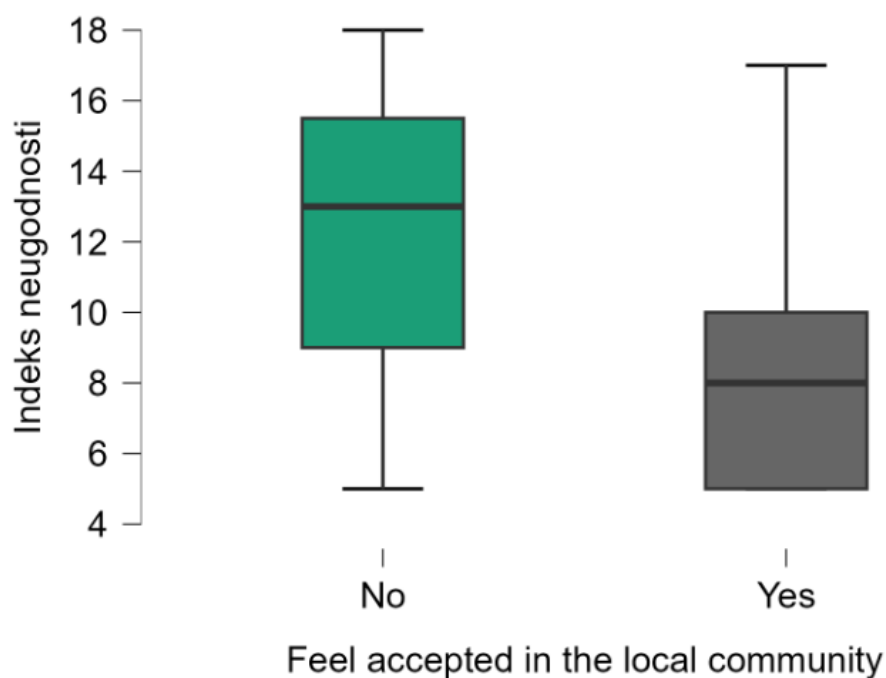
Slika 29 Boxplot rezultata na Skali neugodnosti po spolu; preuzeto iz JASP-a

Uz Skalu neugodnosti, jedina varijabla koja je na razini rizika od 5% povezana sa spolom jest dob. Provedbom Mann Whitney U testa zaključili smo da se muškarci i žene u populaciji koju naš uzorak reprezentira razlikuju prema prosječnoj dobi ($W = 273$, $p < .001$, $r_b = -0.614$), pri čemu muškarci imaju viši prosjek ($Md = 31$, $Q1 - Q3$: $27 - 36.75$) nego žene ($Md = 23.5$, $Q1 - Q3$: $22.5 - 27.75$), a riječ je o razlici velike veličine učinka.

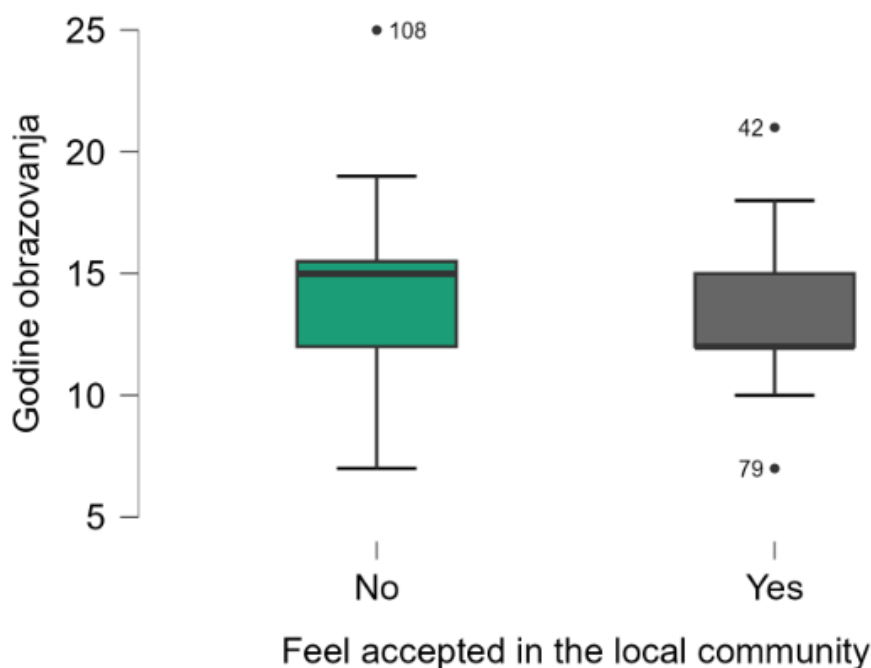
Slika 30 Boxplot dobi prema spolu; preuzeto iz JASP-a

Utvdili smo i nekoliko statistički značajnih povezanosti s varijablom prihvaćenosti u lokalnu zajednicu na odabranoj razini rizika. Provedbom Mann Whitney U testa zaključili smo da se, u populaciji koju naš uzorak reprezentira, pojedinci koji su iskusili neugodnosti u svojoj lokalnoj zajednici i oni koji nisu razlikuju prema prosječnim rezultatima Skale neugodnosti ($W = 1910$, $p < .001$, $r_b = 0.552$), pri čemu oni koji se ne osjećaju prihvaćeno imaju viši prosjek ($Md = 13$, $Q1 - Q3$: $9 - 15.5$) od onih koji se osjećaju prihvaćeno ($Md = 8$, $Q1 - Q3$: $5 - 10$), a riječ je o razlici velike veličine učinka.

Slika 31 Boxplot rezultati na Skali neugodnosti prema osjećaju prihvaćenosti u lokalnu zajednicu; preuzeto iz JASP-a

Nadalje, provedbom Mann Whitney U testa zaključili smo da se, u populaciji koju naš uzorak reprezentira, pojedinci koji se osjećaju prihvaćeno u svojoj lokalnoj zajednici i oni koji se tako ne osjećaju razlikuju prema prosječnom broju godina obrazovanja ($W = 1582$, $p = 0.027$, $r_b = 0.286$), pri čemu oni koji se ne osjećaju prihvaćeno imaju viši prosjek ($Md = 15$, $Q1 - Q3$: 12 – 15.5) od onih koji se osjećaju prihvaćeno ($Md = 12$, $Q1 - Q3$: 12 – 15), a riječ je o razlici umjerene veličine učinka.

Slika 32 Boxplot rezultati broja godina obrazovanja prema osjećaju prihvaćenosti u lokalnu zajednicu; preuzeto iz JASP-a

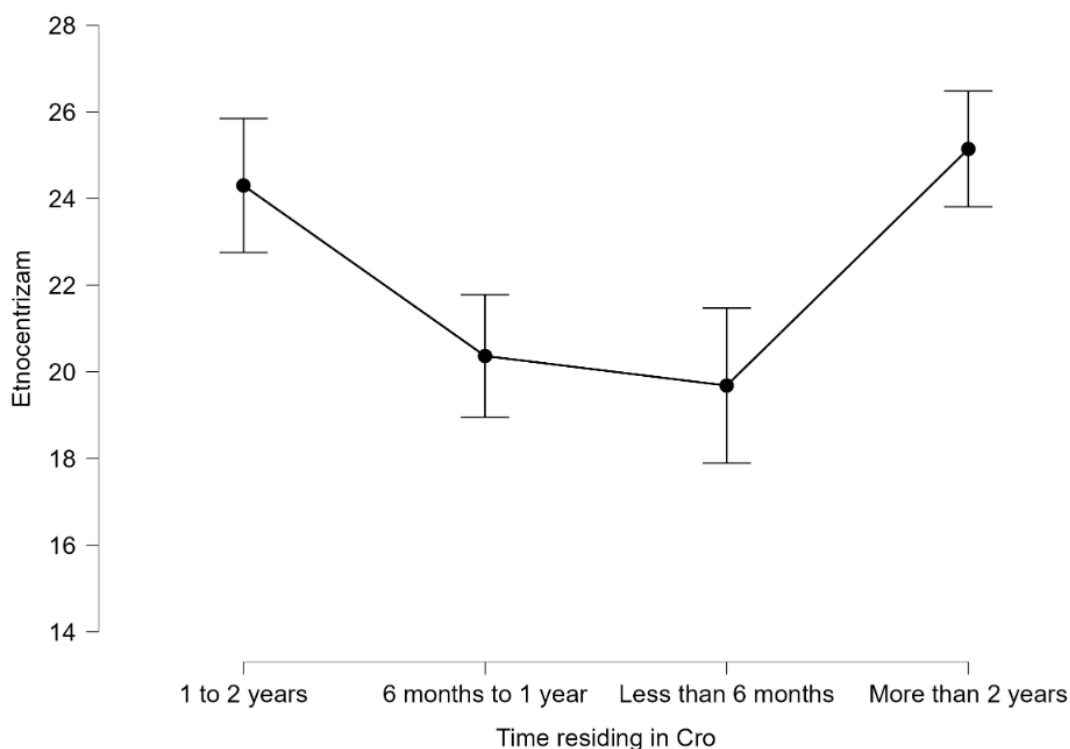
Nakon što smo ispitali razlike između dvije skupine pomoću t -testa i Mann-Whitney U testa, sljedeći korak bio je istražiti razlike između više skupina. Za tu svrhu koristili smo analizu varijance (ANOVA) koja omogućuje usporedbu prosjeka tri ili više nezavisnih skupina i utvrđivanje postoji li statistički značajna razlika između njih. U slučaju kada varijable nisu zadovoljavale pretpostavku normalnosti distribucije, primijenili smo neparametrijsku alternativu ANOVA-e, Kruskal-Wallis H test, koji uspoređuje medijane skupina i omogućuje interpretaciju razlika bez pretpostavke o normalnoj distribuciji podataka. U analizama u kojima se koristimo ANOVA-om, koristit ćemo eta-kvadrat (η^2) za mjeru veličine učinka, pri čemu je slab učinak $\eta^2 \leq 0.059$, umjeren učinak između 0.060 i 0.134, a jak učinak $\eta^2 \geq 0.135$ (Klasnić i Koletić, 2023).

Odlučili smo krenuti s varijablom etnocentrizma, pri čemu smo koristili analizu varijance s obzirom da se radi o normalno distribuiranoj varijabli. Na temelju provedene analize varijance, uz razinu rizika od 5%, utvrdili smo da postoji statistički značajna razlika u prosječnim razinama etnocentrizma s obzirom na duljinu boravka u Hrvatskoj ($F_{(3,126)} = 3.103$, $p = 0.029$, $\eta^2 = 0.069$). Budući da su varijance uzorka homogene ($F_{(3,126)} = 0.754$, $p = 0.522$), primijenili smo Tukeyev post hoc test kako bismo preciznije ispitali u kojim parovima raspona vremena

boravka u Hrvatskoj postoje značajne razlike u prosječnom etnocentrizmu. Međutim, post-hoc analize nisu identificirale nijednu pojedinačnu parnu razliku kao statistički značajnu. Radi se o neobičnom fenomenu koji najčešće nastaje zbog činjenice da su post-hoc testovi konzervativniji radi primjenjivanja korekcije za višestruka testiranja (Chen, Xu, Tu, Wang i Niu, 2018), te rezultat tzv. omnibus testiranja nije reflektiran u konkretnim usporedbama parova. Ne postoji konsenzus oko toga kako postupati nakon takvih rezultata. Ipak, svakako zaključujemo da postoji opća povezanost, iako nije moguće pouzdano utvrditi između kojih se skupina razlike pojavljuju. S obzirom na to, priložit ćemo deskriptivnu tablicu (tablica 27) i deskriptivni grafikon (slika 33) kako bismo ilustrirali potencijalne trendove među skupinama po varijabli etnocentrizma.

Tablica 27 *Deskriptivna tablica varijable etnocentrizma prema duljini boravka u Hrvatskoj*

	Manje od 6 mjeseci	6 mjeseci do godinu dana	1 do 2 godine	Više nego 2 godine
<i>N</i>	19	30	33	48
Aritmetička sredina	19.7	20.4	24.3	25.1
Standardna greška	1.8	1.4	1.5	1.3
<i>p</i>-vrijednost Shapiro-Wilk testa	0.110	0.184	0.371	0.817
Minimum	7	8	10	7
Maksimum	36	42	42	45

Slika 33 Deskriptivni grafikon varijable etnocentrizma prema duljini boravka u Hrvatskoj; preuzeto iz JASP-a

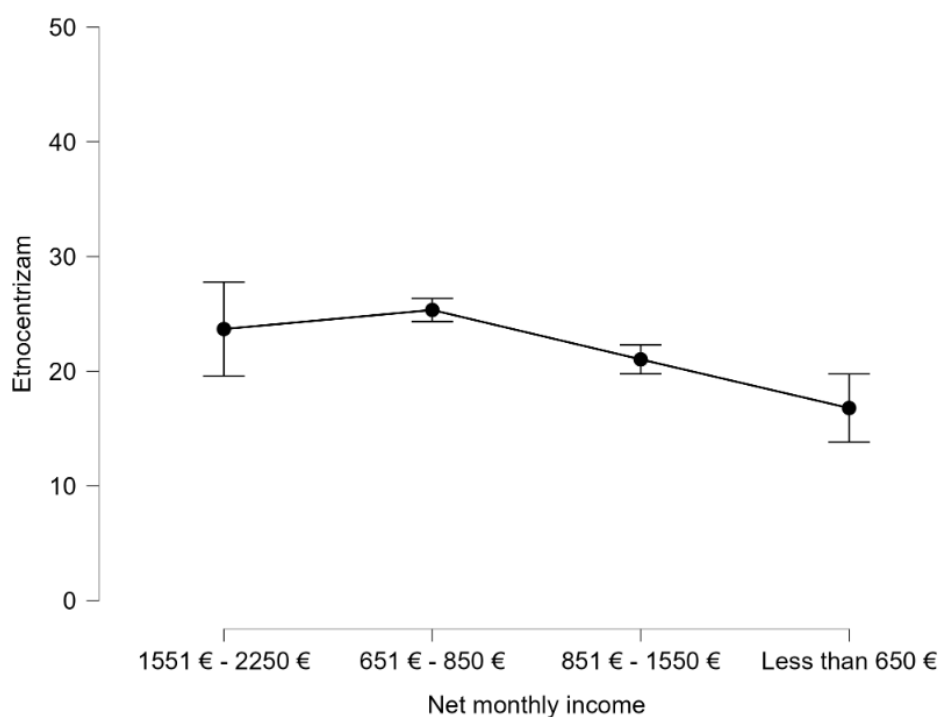
Analizom deskriptivnih podataka očit je linearan trend rasta etnocentrizma duljim boravkom u Hrvatskoj među našom ciljanom populacijom. S obzirom na uočene trendove, statistički značajnu omnibus p -vrijednost ($p = 0.029$) i umjerenu veličinu učinka ($\eta^2 = 0.069$), smatramo opravdanim tretirati ovu povezanost između duljine boravka i etnocentrizma kao relevantnu, unatoč nedostatku značajnih parnih razlika u post-hoc testovima, ali s velikim oprezom. U poglavlju Rasprava, teorijski ćemo komentirati ovu povezanost, uz opreznu interpretaciju u kontekstu relevantnih teorijskih okvira te pozivamo zainteresirane istraživače da uključe ove varijable u svoja buduća istraživanja kako bi se stvorila jasnija slika o njihovoj povezanosti ili njezinu nedostatku.

Utvdili smo provedbom analize varijance i povezanost etnocentrizma s iznosom neto mjesečnih prihoda te uz 5% rizika zaključujemo da postoji statistički značajna razlika u prosječnom etnocentrizmu između četiri kategorija neto mjesečnih prihoda Hrvatskoj ($F_{(2,124)} = 4.204$, $p = 0.007$, $\eta^2 = 0.092$). Utvrđena je homogenost varijance uzorka Hrvatskoj ($F_{(2,124)} = 0.301$, $p = 0.824$), te smo proveli Tukeyev post-hoc test višestruke komparacije za utvrđivanje statističke značajnosti razlika između parova. Post-hoc testiranje pokazalo je da između dva

para postoji statistički značajna razlika aritmetičkih sredina. Prvi par su 651 € - 850 € i 851 € - 1551 € ($p = 0.042$). Drugi par su 651 € - 850 € i manje od 650 € ($p = 0.026$). Pogledom na deskriptivnu tablicu podataka (tablica 28) i deskriptivni graf (slika 34) možemo više iščitati o prirodi ovih razlika.

Tablica 28 Deskriptivna tablica varijable etnocentrizma prema iznosu neto mjesečnih prihoda

	Manje od 650 €	651 € - 850 €	851 € - 1550 €	1551 € - 2250 €
<i>N</i>	9	70	46	3
Aritmetička sredina	16.8	25.3	21	23.7
Standardna greška	2.9	1	1.3	4.1
<i>p</i> -vrijednost Shapiro-Wilk testa	0.072	0.296	0.259	0.688
Minimum	8	8	7	16
Maksimum	31	45	42	30

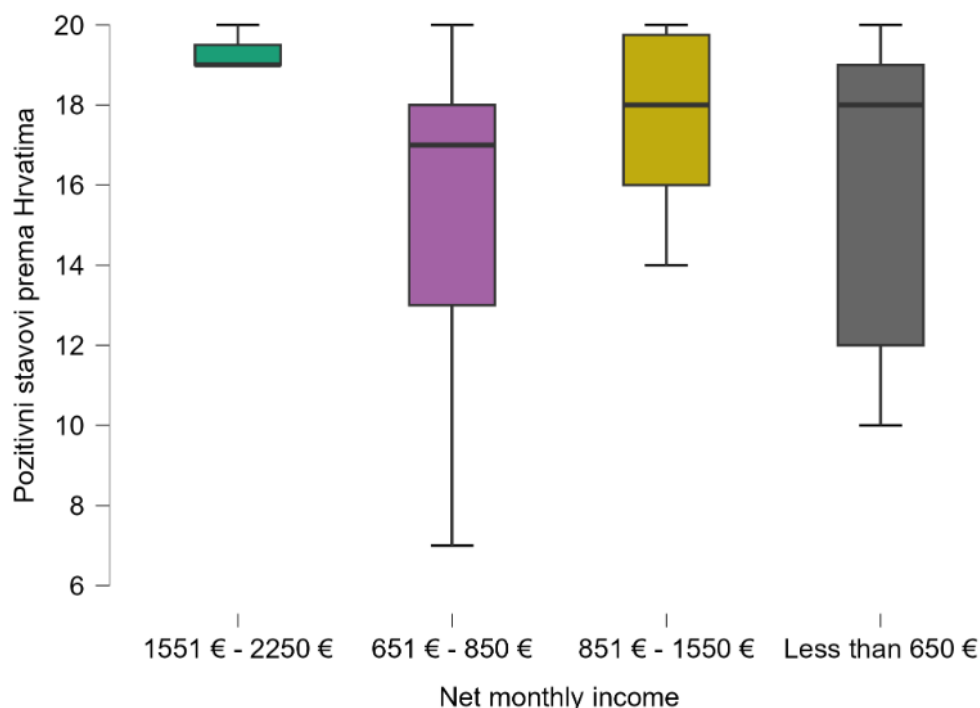
Slika 33 Deskriptivni grafikon varijable etnocentrizma prema iznosu neto mjesečnih prihoda; preuzeto iz JASP-a

Iz tablice i grafikona vidimo da ne postoji direktan linearni trend etnocentrizma prema iznosu neto mjesečnih prihoda, no rezultati post-hoc testova i deskriptivni pokazatelji jasno ukazuju na to da je najviši etnocentrizam prisutan u kategoriji od 651 € - 850 € koja se značajno razlikuje i od kategorije nižeg prihoda (*manje od 650 €*) i od kategorije neposredno višeg prihoda (851 € - 1550 €). Druga kategorija po prosječnoj vrijednosti etnocentrizma je ona najvišeg iznosa neto mjesečnih prihoda (1551 € - 2250 €), no ona se u post-hoc testiranjima nije pokazala kao značajno različita od ostalih kategorija. Stoga iz ovih podataka možemo isključivo zaključiti da je etnocentrizam najснаžniji među sudionicima nižeg srednjeg iznosa neto mjesečnih prihoda.

Omnibus test je pokazao povezanost i između iznosa neto mjesečnih i varijable Prava i zadržavanje kulture. Pri testiranju povezanosti ove dvije varijable koristili smo se Kruskal-Wallis testom zbog odstupanja varijable Prava i zadržavanje kulture od normalne distribucije. Rezultati Kruskal-Wallisova testa pokazuju da se prosječni rezultati na skali Prava i zadržavanje kulture statistički značajno razlikuju između četiri kategorije iznosa neto mjesečnih prihoda ($\chi^2 = 8.845$, $df = 3$, $p = 0.031$). Za usporedbu pojedinih grupa korišteni su Mann-Whitney U testovi s Bonferronijevom korekcijom za razinu statističke značajnosti od $\alpha = 0.0083$ ($0.05/6$). Međutim, nakon primjene Bonferronijeve korekcije, nijedan par kategorija nije pokazao $p \leq 0.0083$. Ovi rezultati pokazuju postojanje globalnog efekta, ali zbog konzervativnosti korekcije ne možemo pouzdano odrediti između kojih skupina razlike postoje. Za razliku od prije spomenute povezanosti između etnocentrizma i duljine boravka u Hrvatskoj za koju također nismo mogli poudržano utvrditi povezanost između konkretnih parova, ova povezanost nema jasan linearni trend i teorijsku podlogu te neće biti spomenuta u raspravi.

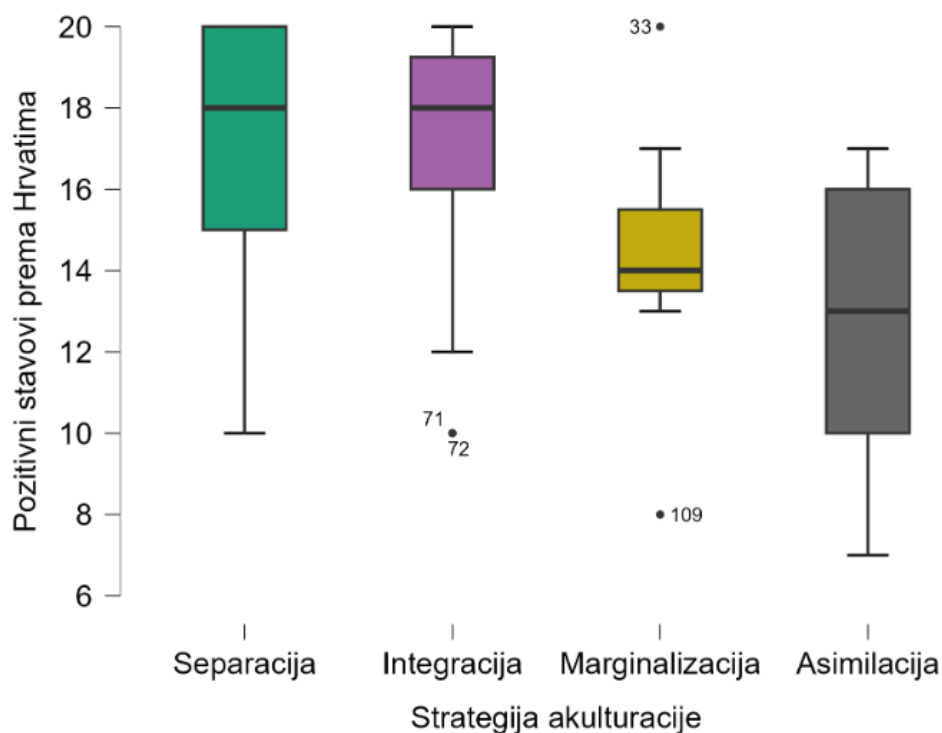
Kruskal-Wallis test utvrdio je i povezanost između varijable Pozitivni stavovi prema Hrvatima i iznosa neto mjesečnih prihoda ($\chi^2 = 11.105$, $df = 3$, $p = 0.011$). Ovoga puta, Mann-Whitney U testovi s Bonferronijevom korekcijom za razinu statističke značajnosti od $\alpha = 0.0083$ ($0.05/6$) ipak su uspostavili značajnu razliku između jednog para: kategorije 651 € - 850 € i 851 € - 1550 € ($W = 1104.5$, $p = 0.004$, $r_b = -0.314$). Sudionici čiji je iznos neto mjesečnih prihoda u potonjem rasponu imaju veći prosjek na skali Pozitivni stavovi prema Hrvatima ($Md = 18$, $Q1 - Q3$: 16 - 19.75) od sudionika čiji je iznos neto mjesečnih prihoda u prvom rasponu ($Md = 17$, $Q1 - Q3$: 13 - 18), pri čemu je razlika umjerene veličine učinka. Stoga možemo zaključiti da

postoji statistički značajna razlika između sudionika nižeg srednjeg i višeg srednjeg iznosa neto mjesečnih prihoda po prosjeku na skali Pozitivni stavovi prema Hrvatima.

Slika 34 Boxplot rezultata na skali Pozitivni stavovi prema Hrvatima prema iznosu neto mjesečnih prihoda; preuzeto iz JASP-a

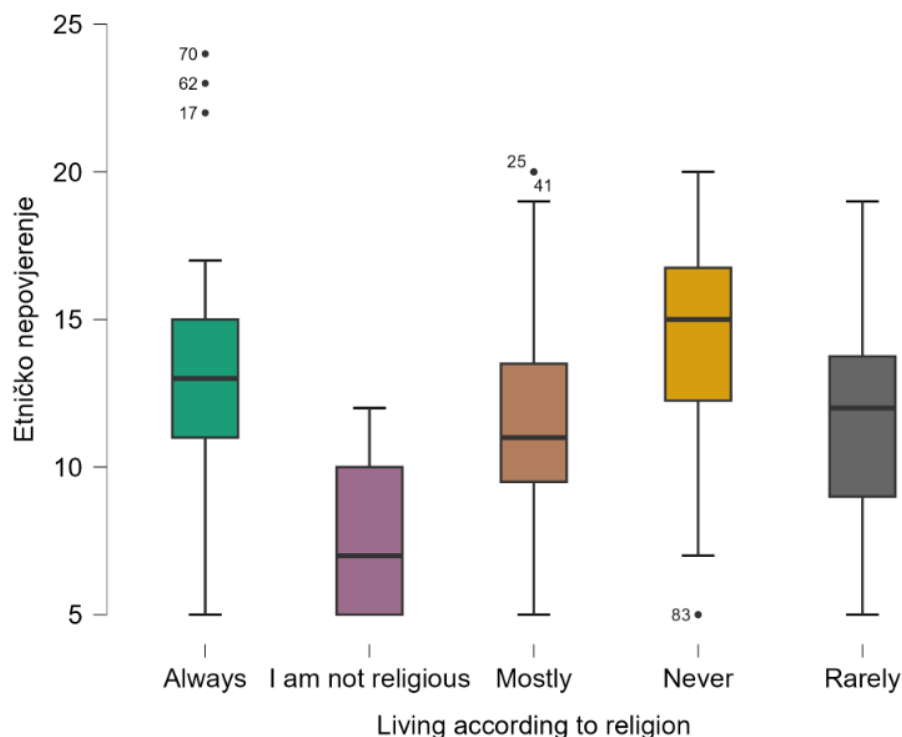
Pozitivni stavovi prema Hrvatima također su povezani sa strategijom akulturacije sudionika ($\chi^2 = 13.365$, $df = 3$, $p = 0.004$). Mann-Whitney U testovi s Bonferronijevom korekcijom za razinu statističke značajnosti od $\alpha = 0.0083$ ($0.05/6$) pokazali su značajnu razliku između strategije integracije i asimilacije ($W = 332$, $p = 0.003$, $r_b = 0.729$), pri čemu sudionici koji primijenjuju strategiju integracije imaju najpozitivnije stavove prema Hrvatima ($Md = 18$, $Q1 - Q3$: 16 – 19.25), dok oni koji primijenjuju strategiju asimilacije imaju najniže stavove ($Md = 13$, $Q1 - Q3$: 10 – 16). Razlika je velike veličine učinka. Ovi rezultati naizgled su kontraintuitivni i iznenađujući, no njihove implikacije biti će diskutirane u raspravi.

Slika 35 Boxplot rezultata na skali Pozitivni stavovi prema Hrvatima prema strategiji akulturacije; preuzeto iz JASP-a

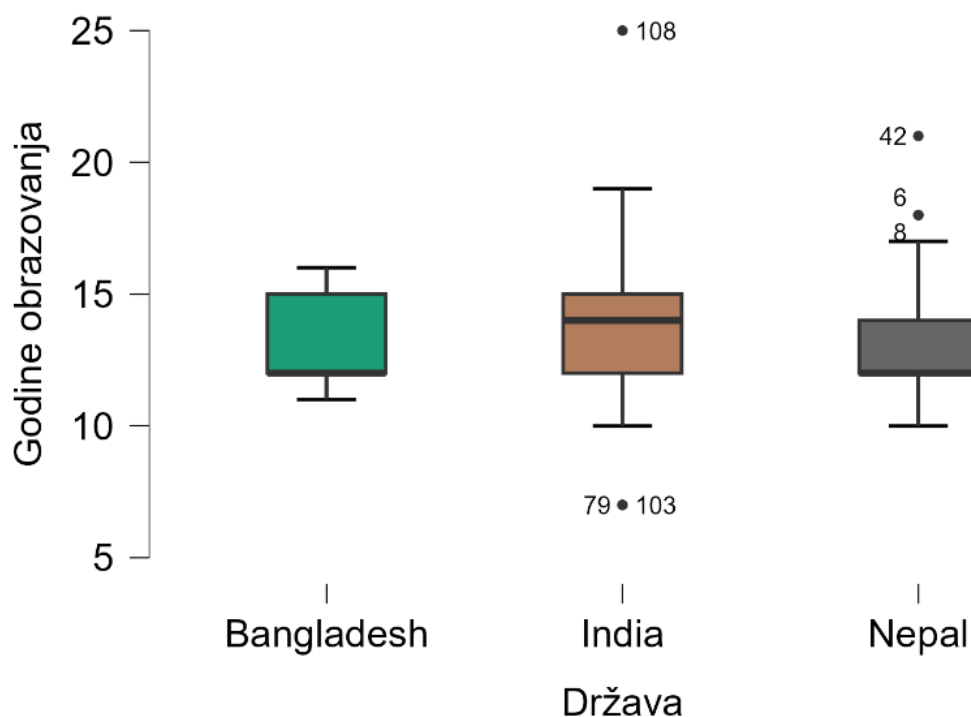
Testirali smo i povezanost naših konstruiranih skala sa stupnjem religioznosti sudionika. Povezanost je utvrđena između varijable Etničko nepovjerenje i obje mjere religioznosti. Za početak, Kruskal-Wallis test utvrdio je povezanost između varijable Etničko nepovjerenje i življenja u skladu s religijskim uvjerenjima ($\chi^2 = 14.567$, $df = 4$, $p = 0.006$). Mann-Whitney U testovi s Bonferronijevom korekcijom za razinu statističke značajnosti od $\alpha = 0.005$ ($0.05/10$) pokazali su značajnu razliku između odgovora *nisam religiozan* i *uvijek* ($W = 278$, $p = 0.002$, $r_b = 0.670$) te *nisam religiozan* i *nikada* ($W = 16.5$, $p = 0.003$, $r_b = 0.738$), pri čemu sudionici koji su odgovorili *uvijek* ($Md = 13$, $Q1 - Q3$: 11 – 15) i *nikada* ($Md = 15$, $Q1 - Q3$: 12.25 – 16.75) imaju značajno veći stupanj etničkog nepovjerenja od onih koji se izjasnili nereligioznima ($Md = 7$, $Q1 - Q3$: 5 – 10). Obje razlike imaju veliku veličinu učinka. Ovi nam rezultati ukazuju na to da se religiozni i nereligiozni sudionici značajno razlikuju po etničkom nepovjerenju, neovisno o tome koliko religiozni sudionici smatraju da žive u skladu s religijskim uvjerenjima. U tom smislu, odgovor *nikada* može se interpretirati kao pretjerana samokritičnost, a ne izraz manjka religioznosti. Kruskal-Wallis test ukazao je na povezanost i između etničkog nepovjerenja i stupnja važnosti koju sudionici pridaju religiji ($\chi^2 = 6.845$, $df =$

2, $p = 0.033$), no nismo utvrdili povezanost između parova Mann-Whitney U testovima s Bonferronijevom korekcijom od $\alpha = 0.017$ ($0.05/3$).

Slika 36 Boxplot rezultata na skali Etničko nepovjerenje prema življenju u skladu s religijskim uvjerenjima; preuzeto iz JASP-a

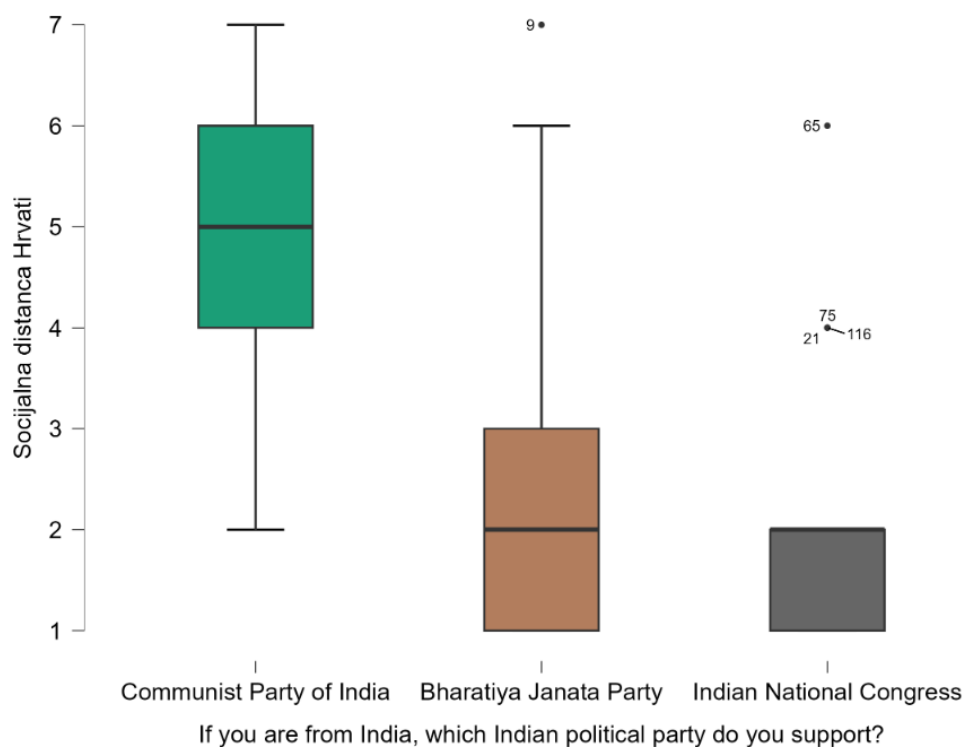
Kruskal-Wallis testom također smo ustanovili povezanost broja godina obrazovanja i zemlje porijekla ($\chi^2 = 6.350$, $df = 2$, $p = 0.042$). Ova povezanost potvrđena je i Mann-Whitney U testovima s Bonferronijevom korekcijom za razinu statističke značajnosti od $\alpha = 0.017$ ($0.05/3$) te je ustanovljena značajna razlika između prosječnog broja godina obrazovanja između Indijaca i Nepalaca ($W = 2284$, $p = 0.012$, $r_b = 0.260$). Indijci u prosjeku imaju više godina obrazovanja ($Md = 14$, $Q1 - Q3$: 12 – 15) od Nepalaca ($Md = 12$, $Q1 - Q3$: 12 – 14). Nije utvrđena značajna razlika u odnosu na Bangladešane.

Slika 37 Boxplot broja godina obrazovanja prema zemlji porijekla; preuzeto iz JASP-a

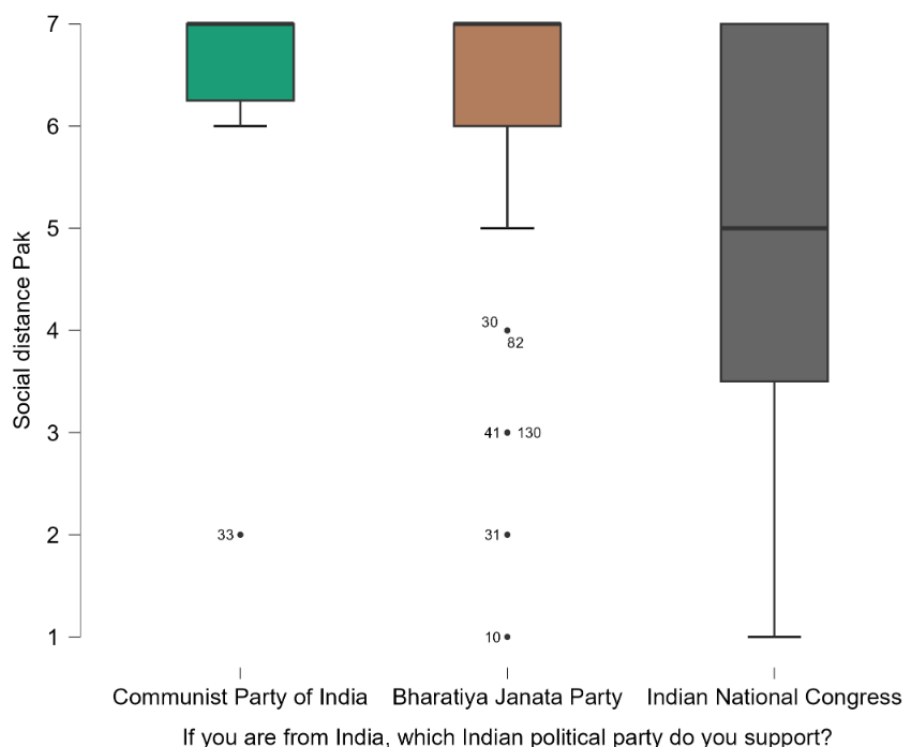
Nekoliko povezanosti uspostavljeno je s preferiranim političkim strankama sudionika. Kruskal-Wallis test utvrdio je povezanost socijalne distance prema Hrvatima i preferiranih indijskih političkih stranaka ($\chi^2 = 9.313$, $df = 2$, $p = 0.010$). Mann-Whitney U testovi s Bonferronijevom korekcijom za razinu statističke značajnosti od $\alpha = 0.017$ ($0.05/3$) pokazali su značajnu razliku u prosječnoj socijalnoj distanci prema Hrvatima između Komunističke stranke Indije te stranke Bharatiya Janata ($W = 160.5$, $p = 0.008$, $r_b = 0.672$) i Indijskog nacionalnog kongresa ($W = 106$, $p = 0.004$, $r_b = 0.767$), pri čemu sudionici koji preferiraju Komunističku stranku Indije imaju značajno veću socijalnu distancu prema Hrvatima ($Md = 5$, $Q1 - Q3$: 4 – 6) od sudionika koji preferiraju stranku Bharatiya Janata ($Md = 2$, $Q1 - Q3$: 1 – 3) i Indijski nacionalni kongres ($Md = 2$, $Q1 - Q3$: 1 – 2). Veličina učinka velika je za obje povezanosti. Omnibus test pokazao je i da postoji generalna povezanost između Skale neugodnosti i preferirane nepalske političke stranke ($\chi^2 = 7.520$, $df = 2$, $p = 0.023$), no zasebno testiranje svakog para Mann-Whitney U testom s Bonferronijevom korekcijom nije pokazalo statistički značajne razlike između parova stranaka. Ipak, radi ilustracije, deskriptivni podaci pokazuju da sudionici koji preferiraju Komunističku stranku Nepala imaju najveći prosjek Skale neugodnosti ($Md = 11$, $Q1 - Q3$: 10 – 12), dok oni koji preferiraju Nepalsku kongresnu stranku imaju najmanji ($Md = 5$, $Q1 - Q3$:

5 – 8). Neovisno o statističkoj značajnosti tog specifičnog odnosa, nedvojbeno postoji zanimljiv i pomalo neočekivan trend povezanosti preferiranja južnoazijskih komunističkih stranaka s određenim varijablama o kojem ćemo više govoriti u raspravi.

Slika 38 Boxplot rezultata socijalne distance prema Hrvatima prema preferiranim političkim strankama indijskih sudionika; preuzeto iz JASP-a

Posljednja povezanost utvrđena koristeći se analizom varijance i Kruskal-Wallis testom je između preferirane indijske političke stranke i socijalne distance prema Pakistancima ($\chi^2 = 7.580$, $df = 2$, $p = 0.023$). Zasebno testiranje parova Mann-Whitney U testom pokazalo je da postoji značajna razlika prosječne socijalne distance prema Pakistancima između konzervativne stranke Bharatiya Janata i stranke lijevog-centra Indijskog nacionalnog kongresa ($W = 449.5$, $p = 0.008$, $r_b = 0.405$), pri čemu stranka Bharatiya Janata ima veću prosječnu socijalnu distancu prema Pakistancima ($Md = 7$, $Q1 - Q3$: 6.25 – 7) od Indijskog nacionalnog kongresa ($Md = 5$, $Q1 - Q3$: 3.5 – 7). Veličina učinka umjerena je.

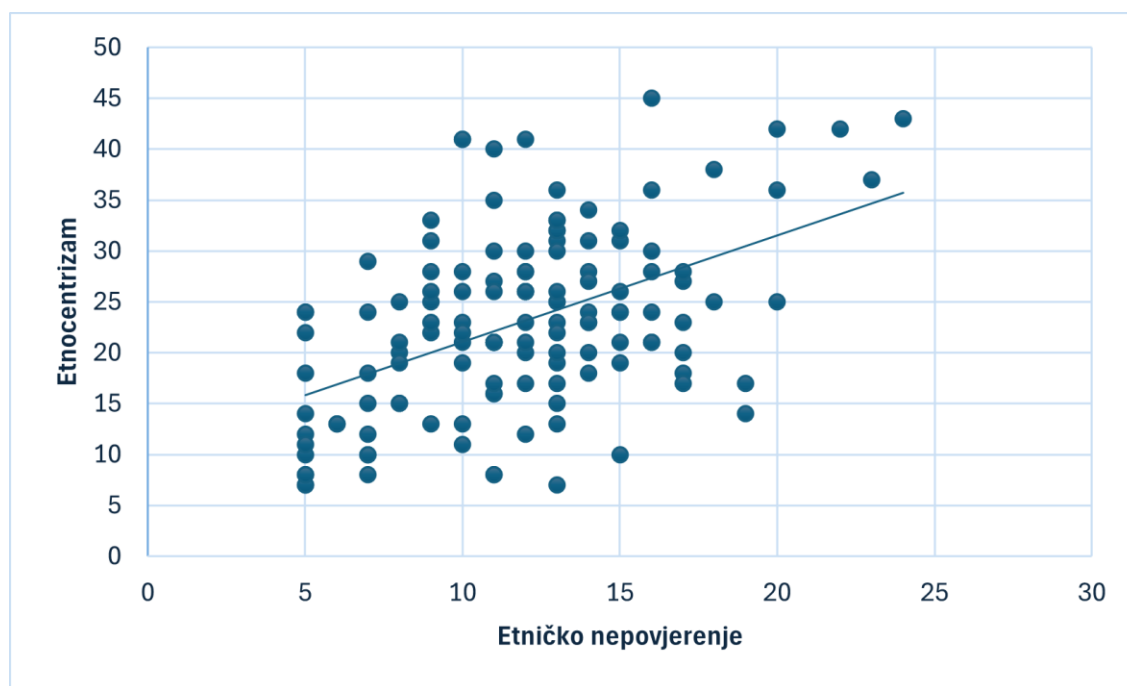

Slika 39 *Boxplot rezultata socijalne distance prema Pakistancima prema preferiranim političkim strankama indijskih sudionika; preuzeto iz JASP-a*

Nakon što su razlike među skupinama ispitane pomoću Mann-Whitney U testa, ANOVA-e i Kruskal-Wallis testa, sljedeći korak obuhvaća analizu povezanosti među kvantitativnim varijablama. U tu svrhu provedene su korelacijske analize kako bi se ispitali smjer i snaga odnosa između ključnih varijabli istraživanja. Kada su obje varijable normalno distribuirane, korišten je Pearsonov koeficijent korelacije, dok je u slučajevima kada barem jedna od varijabli odstupa od normalne distribucije primijenjen Kendallov tau-b. Također, Kendallovim tau-b koristili smo se i u slučajevima kada smo mjerili povezanost jedne kvantitativne i jedne ordinalne varijable, što je uvriježena praksa (Miot, 2020), poglavito u društvenim znanostima gdje su prave kvantitativne varijable rijetkost. Iako ne postoje službena pravila interpretacije Kendallovog tau-b, stranica „SPSS tutorials“ pruža smjernice prema kojima $\tau_b > 0.21$ ukazuje na umjerenu povezanost, a $\tau_b > 0.35$ ukazuje na snažnu povezanost (van den Berg, n.d.). Radi preglednosti, koristit ćemo dijagrame raspršenja samo za korelacije umjerene i snažne povezanosti.

Varijabla koja je uz 5% rizika korelirala s najvećim brojem drugih varijabli je etničko nepovjerenje. Uočena je umjerena pozitivna povezanost između etničkog nepovjerenja i

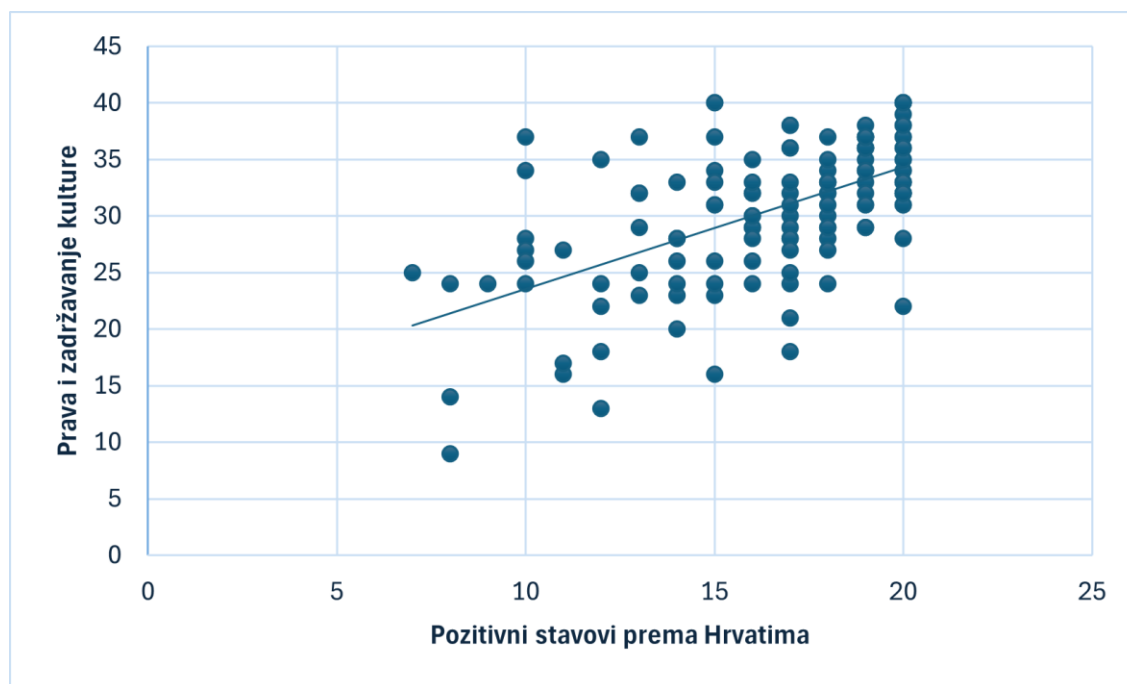
etnocentrizma ($\tau_b = 0.309, p < .001$), što je teorijski očekivano. Slabija je negativna povezanost uočena između etničkog nepovjerenja i pozitivnih stavova prema Hrvatima ($\tau_b = -0.199, p = 0.002$), što je također teorijski očekivano. Poput rezultata Kruskal-Wallis testa, utvrđena je povezanost etničkog nepovjerenja i religioznosti, no ovaj put nije testiran odnos etničkog nepovjerenja i nominalne varijable življenja u skladu s religijskim uvjerenjima, već između etničkog nepovjerenja i ordinalne skale stupnja važnosti koju sudionici pridaju religiji. Radi se o slabijoj do umjerenoj pozitivnoj povezanosti ($\tau_b = 0.208, p = 0.010$). Slabija pozitivna povezanost također je uočena između etničkog nepovjerenja i Skale neugodnosti ($\tau_b = 0.163, p = 0.012$). Utvrđena je i slaba pozitivna povezanost između etničkog nepovjerenja i dobi ($\tau_b = 0.103, p = 0.050$) pri čemu je korišten usmjeren test, budući da smo teorijski predviđali pozitivnu povezanost. Slaba pozitivna povezanost sličnoga tipa utvrđena je i između dobi i etnocentrizma ($\tau_b = 0.107, p = 0.040$), pri čemu je također korišten usmjeren test.

Slika 40 *Dijagram raspršenja etnocentrizma i etničkog nepovjerenja*

Etnocentrizam također je slabo negativno povezan s pozitivnim stavovima prema Hrvatima ($\tau_b = -0.118, p = 0.030$). Prilikom testiranja povezanosti te dvije varijable također je korišten usmjereni test zbog teorijskih očekivanja o njihovoj negativnoj povezanosti. Najснаžнija povezanost utvrđena je između pozitivnih stavova prema Hrvatima i varijable

Prava i zadržavanja kulture ($\tau_b = 0.420, p < .001$). S druge strane, slabija pozitivna povezanost utvrđena je između broja godina obrazovanja i Skale neugodnosti ($\tau_b = 0.121, p = 0.043$), pri čemu je korišten usmjereni test radi teorijskih očekivanja o kojima će biti govora u raspravi.

Slika 41 Dijagram raspršenja varijable Prava i zadržavanja kulture i pozitivnih stavova prema Hrvatima

Rasprava

Interpretacija rezultata

Nakon što smo u prethodnim poglavljima prikazali deskriptivne rezultate i povezanosti među varijablama, vrijeme je da pređemo na interpretaciju dobivenih rezultata. Cilj je staviti rezultate, bilo pojedinačne ili skupne, u širi teorijski kontekst kako bismo dublje razumjeli njihovo značenje te otkrili koje zaključke, posljedice ili šire uvide možemo iz njih izvući.

Jedno od osnovnih teorijskih polazišta interpretacije podataka jest teorija socijalnog identiteta (Tajfel i Turner, 1986). Teorija socijalnog identiteta socijalnih psihologa Henrija Tajfela i Johna Turnera polazi od pretpostavke da je dio identiteta pojedinca određen društvenim kategorijama kojima smatra da pripada, poput nacije, etničke skupine, religije i slično, pri čemu pojedinci

svoju vrijednost i samopercepciju djelomično grade kroz te kolektivne pripadnosti (Tajfel i Turner, 1986: 10). Ljudi teže održavanju ili jačanju vlastitog samopouzdanja, a s obzirom da je pripadanje određenim društvenim kategorijama važan dio identiteta pojedinca, jedan od načina na koji to postižu jest uspoređivanjem svoje unutarne skupine (engl. *in-group*) s vanjskim skupinama (engl. *out-group*), pri čemu je pojedinac spreman diskriminirati vanjske skupine kako bi osigurao povoljniji položaj vlastitoj. Kada su te usporedbe povoljne, jača se pojedinčev osjećaj pozitivnog socijalnog identiteta, dok nepovoljne usporedbe mogu potaknuti pojedinca da redefinira vlastiti identitet promjenom unutarne skupine (Tajfel i Turner, 1986: 10). Iako društveni identitet i unutarnja skupina nisu neograničeno promjenjivi, Tajfel i Turner smatraju da postoji prostor za subjektivno definiranje unutarne skupine na temelju osobnih preferencija. U tom smislu, pojedinac svoju unutarnju skupinu, ili barem svoju glavnu unutarnju skupinu, može definirati kroz religijsku, etničku, nacionalnu ili nadnacionalnu prizmu. Upravo je ta relativna fleksibilnost definiranja vlastite unutarne skupine predstavljala jedno od naših glavnih istraživačkih pitanja: definiraju li pripadnici naše ciljane populacije svoju unutarnju skupinu na temelju svog religijskog identiteta, etničke pripadnosti ili nadnacionalnog kulturno-civilizacijskog kruga?

Naši rezultati ukazuju na to da svakako postoji jasno definiranje unutarne skupine na etničkim ili nacionalnim temeljima, što se očituje u činjenici da sudionici prema pripadnicima vlastite nacionalne skupine ne pokazuju socijalnu distancu, dok prema drugim južnoazijskim nacionalnim skupinama i Hrvatima u prosjeku pokazuju određenu socijalnu distancu. Pitanje nadnacionalnog kulturno-civilizacijskog definiranja unutarne skupine kompleksniji je. Iako sudionici pokazuju preferenciju nacionalne unutarne skupine, postoje obrasci socijalne distance koji sugeriraju da nadnacionalno i kulturno definiranje unutarne skupine ipak postoji do neke razine. Primjerice, zemlje hinduističkog bloka indijskog potkontinenta (Indija i Nepal) gaje međusobno manju socijalnu distancu ($Md = 4$) nego prema stanovnicima zemalja muslimanskog bloka (Pakistan i Bangladeš) ($Md = 6/7$). Međutim, Bangladešani pokazuju manju socijalnu distancu prema zemljama hinduističkog bloka ($Md = 3/4$) nego vlastitog bloka ($Md = 6$). Također, važno je napomenuti da 39% Nepalaca ne želi biti niti u radnom odnosu s Indijcima (socijalna distanca > 4), dok 43% Indijaca isto ne želi s Nepalcima. To ukazuje na to da iako možemo uočiti da kulturni blokovi igraju određenu ulogu u rangiranju, svejedno postoji značajna razina distance unutar blokova, pa čak i manja distanca prema pripadnicima drugog bloka u odnosu na vlastiti u slučaju sudionika iz Bangladeša. Zaključak koji iz navedenih podataka možemo izvući jest da je nacionalna pripadnost bitno značajniji faktor u definiranju

vlastite unutarnje skupine sudionika od kulturnog kruga pa samim time i religijske pripadnosti, iako i ti faktori igraju određenu ulogu.

Kako bismo ove podatke stavili u odgovarajući kontekst, odlučili smo ih usporediti s prijašnjim istraživanjima o stavovima južnoazijskih naroda jedni prema drugima. Nažalost, takvih istraživanja nema mnogo, no postoji istraživanje „Istraživačkog centra Pew“ na tu temu provedeno 2024. godine. Rezultati tog istraživanja, koji nažalost ne uključuju Nepal i nepalske sudionike, ukazuju na generalno pozitivne stavove Bangladešana prema Indiji (57% pozitivno, 19% negativno) i generalno pozitivne, ali ipak podijeljene, stavove prema Pakistanu (40% pozitivno, 32% negativno). Među Indijcima prevladavaju relativno pozitivni stavovi prema Bangladešu (35% pozitivno, 26% negativno), s time da je 39% sudionika odbilo odgovoriti ili nije znalo pružati odgovor. Očekivano, među Indijcima dominiraju negativni stavovi prema Pakistanu (61% negativno, 12% pozitivno) (Pew Research Center, 2024). Iako ovo istraživanje ne uključuje Nepal i sudionike iz Nepala, postoji istraživanje „Organizacije za istraživanja o Kini i Aziji (ORCA)“ o javnom mnijenju Nepalaca o Indiji i Kini. Rezultati tog istraživanja pokazuju da gotovo 80% sudionika smatra da je Indija veći prijatelj Nepalima od Kine, a 51% da Indija uspješnije predstavlja pozitivnu sliku o sebi od Kine. Iako se radi o komparativnoj prednosti Indije, a ne apsolutnom stavu prema Indiji, smatramo da su rezultati dovoljno ilustrativni, te sam autor zaključuje da afinitet Nepala prema Indiji vuče korijene iz povijesnih i kulturnih veza između te dvije zemlje (Reddy, 2023).

Usporedbom naših podataka s podacima ta dva istraživanja, očito je da su stavovi južnoazijskih naroda prema drugim južnoazijskim narodima u našem istraživanju općenito zaoštreniji. Jedini faktor koji bi to mogao objasniti jest različito kulturno i geografsko okruženje sudionika, što nas vodi k zaključku da se stavovi južnih Azijata u vlastitim zemljama razlikuju od stavova južnih Azijata u Hrvatskoj, što nastojimo objasniti teorijom realističnog grupnog konflikta (M. Sherif, Harvey, Hood, C. W. Sherif i White, 1954). Teorija realističnog grupnog konflikta (RGCT) temelji se na teorijskim uvidima socijalnog psihologa Muzafera Sherifa te naglašava važnost proučavanja međugrupnog ponašanja izvan okvira osobnosti i psihologije skupina (Jackson, 1993: 2). Osnovna teza RGCT-a jest da međugrupna neprijateljstva nastaju zbog sukobljenih ciljeva, odnosno konkurencije između grupa (Jackson, 1993: 3). Shema RGCT-a izgleda ovako: pojedinci polaze od percepcije vlastitog identiteta i unutarnje skupine → postoji stvaran ili percipiran konflikt između grupa koji se temelji na faktorima poput oskudnih resursa, ekonomske kompeticije i prestiža → nastaje pravi konflikt u kojem grupe sudjeluju u recipročnoj konkurentskoj aktivnosti u kojoj jedna grupa nešto dobije, a druga gubi

→ stvaraju se predrasude o vanjskoj skupini i raste socijalna distanca → odnosi unutar skupine jačaju (Jackson, 1993).

Naša je teza da kompetitivna klima u kojoj se nalaze strani radnici u Hrvatskoj, kojima je glavni cilj dolaska u Hrvatsku zarada i materijalna korist, može potaknuti hostilnije međugrupne stavove među južnoazijskim narodima koji u drugačijim okolnostima, kao što ilustriraju prethodno navedena istraživanja, imaju generalno pozitivne stavove jedni prema drugima. Utjecaj socioekonomskih faktora na predrasude i socijalnu distancu ističu i Lancee i Prado (2013), pioniri tzv. dinamične teorije grupnog konflikta koja polazi od istih pretpostavki kao i RGCT, no naglašava znatno variranje međugrupnih odnosa uslijed promijene društvenih okolnosti poput ekonomskih kriza ili prosperiteta te zastupa longitudinalni pristup u analizi međugrupnih odnosa. Iako se obje teorije grupnog konflikta najčešće koriste kako bi se objasnile predrasude i socijalna distanca domicilnog stanovništva prema imigrantima, naše istraživanje unosi mogućnost primjenjivosti teorije grupnog konflikta i na odnose između više imigrantskih skupina. Neupitno je da su ekonomska nesigurnost i anksioznost sveprisutne u životu stranih radnika u Hrvatskoj. Gotovo 61% stranih radnika u našem uzorku ima plaću ispod hrvatskog minimalca, čak za 100 € ili više od toga. Na terenu smo prikupili brojna iskustva stranih radnika koji su zadovoljni svojim uvjetima i standardom, na što ukazuju i podaci iz Balabanić i sur. (2025), no svejedno nedvojbeno postoje ekonomski pritisci koji potiču anksioznost i koji mogu pojačati međugrupno netrpeljivost, pogotovo s obzirom da gotovo 90% stranih radnika financijski pomaže obitelji koja živi izvan Hrvatske (Balabanić i sur., 2025: 11) i da gotovo 30% stranih radnika tvrdi da se često ili vrlo često osjećaju kao da se ne mogu nositi s poteškoćama (Balabanić i sur., 2025: 18).

Međutim, ovi nam podaci govore o pojedinačnim osjećajima i pozicijama stranih radnika u Hrvatskoj, a ne nužno o međugrupnom konfliktu unutar populacije stranih radnika. Ipak, pojedinačna želja za radnim mjestom i ekonomskim resursima potencijalno se kolektivizira i etnicizira zbog nekoliko razloga. Jedan je takav razlog činjenica da se neki strani radnici smatraju generalno poželjnijima od drugih, što može utjecati na individualni uspjeh i poziciju na tržištu rada pripadnika određenih skupina. Najčešće se o Filipincima govori kao o najpoželjnijim stranim radnicima, poglavito u medijima s naslovima poput „Filipinci su u Hrvatskoj prepoznati kao vrijedni radnici; sve su poželjniji“ (Heina, 2024), „Filipinski radnici su jedni od najtraženijih radnika u hotelijerstvu i gostoprimstvu“ (Soldat, 2024) i „Štern pohvalio filipinske radnike u Hrvatskoj: ‘Vrlo dobro su prihvaćeni i jako cijenjeni’“ (Roksandić, 2024). Povremeno se na taj način govori o Nepalcima, sudeći po medijskim

naslovima poput „Nepalci u Čistoći toliko su dobri radnici da vozači upravo njih žele na kamionu“ (Antena Zadar, 2025) i brojnim komentarima na forumima poput „Svi Nepalci kaj mu rade kod tate su bolji radnici od najboljeg Hrvata i veli da u životu nije imal bolje ljude“ („Bojkot?“, 2025) i „Inače, o Nepalcima koji rade kod vas zaista znam samo pozitivne stvari“ („Bojkot?“, 2025). U svakom slučaju, čak i kada se radi o javnom diskursu u kojem se glorificira određena skupina koja nije iz južne Azije, kao u slučaju Filipinaca, diskurs se svejedno etnicizira te određeno etničko i nacionalno rangiranje skupina stranih radnika biva prisutno u svijesti hrvatske javnosti, poslodavaca te posljedično i samih stranih radnika.

Nadalje, postoje i agencije za posredovanje pri zapošljavanju koje se bave zapošljavanjem isključivo jedne skupine stranih radnika, ili se barem isključivo jednoj skupini oglašavaju. Naše iskustvo na terenu pri posjeti određenim firmama demonstrira činjenicu da firme često zapošljavaju samo jednu skupinu stranih radnika te da se selekcija vrši po nacionalnoj pripadnosti, a ne individualno. Činjenica da su Nepalci najbrojniji južnoazijski strani radnici nije posljedica čistog meritokratskog odabiranja, niti je isključivo posljedica njihovog dobrog imidža, već je i posljedica snage mreža koje su uspostavile nepalske agencije ili agencije koje se bave isključivo povezivanjem poslodavaca s nepalskim radnicima. U takvom okruženju u kojem se konkurencija etnicizira te status i zastupljenost jedne skupine može otežati individualni uspjeh pripadnika druge, može doći do zaoštavanja međugrupnih percepcija. Naravno, RGCT samo je jedan od teorija koje mogu objasniti diskrepanciju između stavova južnoazijskih naroda prema drugim južnoazijskim narodima u svojoj zemlji i u Hrvatskoj. Ipak, činjenica da između 39% i 57% stranih radnika ne želi raditi na poslu s narodima istog kulturnog kruga ide u prilog teorijama koje nastoje objasniti međugrupni animozitet konkurencijom za radna mjesta i ekonomsku dobit, pogotovo ako se u teoriju ubaci i dinamična perspektiva koja naglašava variranje stavova promjenom uvjeta.

Nakon što smo pokušali objasniti određene aspekte međugrupnih odnosa južnoazijskih naroda, pokušat ćemo teorijski interpretirati odnose južnoazijskih stranih radnika prema Hrvatima. Kao što smo u stanovili u deskriptivnoj analizi podataka, pripadnici naše ciljane populacije generalno imaju pozitivne stavove prema Hrvatima ($Md = 2/3$). Nadalje, gotovo 75% sudionika za koje smo definirali strategiju akulturacije primjenjuje strategiju integracije, što je dodatno potvrđeno činjenicom da između faktora Prava i zadržavanje kulture i Pozitivni stavovi prema Hrvatima postoji snažna pozitivna povezanost ($\tau_b = 0.420, p < .001$). Ti podaci ukazuju na činjenicu da je strategija integracije zasigurno dominantna u našoj ciljanoj populaciji. Upravo

strani radnici koji primjenjuju, ili barem priželjkiju primjenjivati, strategiju integracije imaju najpozitivnije stavove o Hrvatima ($Md = 18$).

S druge strane, postoji i segment populacije južnoazijskih stranih radnika koji pokazuje averziju, distancu i negativnije mišljenje o Hrvatima. Oko 15% sudionika ne želi niti biti u radnom ili poslovnom odnosu s Hrvatima (socijalna distanca > 4), dok njih 37% ima razinu etničkog nepovjerenja bližu maksimalnoj nego minimalnoj vrijednosti varijable. Među onima koji imaju najmanje pozitivne stavove o Hrvatima, dominira strategija asimilacije ($Md = 13$), što na prvu može zvučati neobično i kontraintuitivno. Nastojali smo taj dio podataka objasniti pozivanjem na prethodno spomenutu teoriju socijalnog identiteta (Tajfel i Turner, 1986) prema kojoj je samopouzdanje pojedinca vezano uz njegov društveni identitet. Asimilacija podrazumijeva odbacivanje vlastitog kulturnog identiteta i preuzimanje identiteta dominantne kulture, dakle preuzimanje stranog kulturnog identiteta. Ta strategija, iako može povećati solidarnost dominantne i ne-dominantne kulturne grupe, podrazumijeva težak proces kulturne prilagodbe koji može dovesti do gubitka koherentnosti i sigurnosti koju pruža vlastiti kulturni identitet što može dovesti do gubitka samopouzdanja i ogorčenosti pojedinca koji tu strategiju implementira. Međutim, za objašnjenje šireg obrasca segmenta ciljane populacije koji pokazuje distancu i nepovjerenje prema Hrvatima, koristili smo se Blumerovom teorijom grupnog pozicioniranja primijenjenom na multietnički društveni kontekst (Bobo i Hutchings, 1996) i integriranom teorijom međugrupne prijetnje (Stephan i Stephan, 2000).

Smatramo te dvije teorije najprigodnijima za interpretaciju obrasca averzije prema Hrvatima u našoj ciljanoj populaciji na temelju nekoliko rezultata. Prvi je činjenica da etničko nepovjerenje nije povezano s time jesu li sudionici iskusili neugodnosti ili nisu. To upućuje na to da etničko nepovjerenje nije nužno direktan rezultat osobnih neugodnih iskustava, nego je ukorijenjeno u šire stavove i percepcije statusa vlastite skupine. Određeni pojedinci neugodna iskustva interpretiraju kao dokaz ugroženosti, dok ih drugi vide kao izolirane incidente. Nadalje, u tablicama kontingencije uočili smo da broj ljudi koji tvrde da su sami iskusili neugodnosti znatno više od teorijske frekvencije tvrdi i da su im članovi obitelji koji borave u Hrvatskoj iskusili neugodnosti ($\chi^2 = 21.708$, $df = 1$, $p < .001$, $V = 0.409$). To sugerira da su osobe koje već percipiraju vlastiti položaj kao nepovoljan sklonije interpretirati i iskustva članova obitelji kroz istu prizmu, s obzirom da ne postoji alternativna interpretacija koja bi adekvatno objasnila postojanje povezanosti neugodnih iskustava pojedinca i njegovih članova obitelji u Hrvatskoj. Naravno, radi se o segmentu sudionika koji su na taj način osjetljiviji na percipiranje

neugodnosti, a ne o većini, s obzirom da 62.5% sudionika koji tvrde da su iskusili neugodnosti, ne tvrde da su im članovi obitelji u Hrvatskoj također iskusili neugodnosti.

Teorija grupnog pozicioniranja i integrirana teorija međugrupne prijetnje upravo se temelje na ideji da percepcija prijetnje i averzije ne proizlazi prvenstveno iz objektivnog sukoba nego iz kolektivno oblikovanih stavova. Bobo i Hutchings polaze od proširenja Blumerove teorije grupnog pozicioniranja. Oni pretpostavljaju da percepcije međugrupne prijetnje proizlaze iz osjećaja kolektivne rasne, ili u kontekstu našeg istraživanja etničke, otuđenosti unutar šireg društvenog poretka. Drugim riječima, što više pripadnici određene rasne skupine osjećaju da su potlačeni i nepravedno tretirani od strane društva, to je veća vjerojatnost da će druge skupine doživljavati kao potencijalne prijetnje (Bobo i Hutchings, 1996: 1). U radu su predstavljena četiri modela međugrupne hostilnosti. Prvo model, jednostavan model vlastitog interesa, temelji se na ideji da netrpeljivost između dviju skupina proizlazi iz sukoba materijalnih interesa, što je blisko teoriji realističnog sukoba grupa (GCT). Drugi i treći model, model klasične predrasude i model vjerovanja u stratifikaciju, nisu relevantni za naše istraživanje. Najrelevantniji je četvrti model, Blumerov model grupnog pozicioniranja. Prema njemu, osjećaji prijetnje i averzije proizlaze iz kolektivno oblikovanih stavova o tome koje mjesto u društvenoj hijerarhiji pripada vlastitoj skupini u odnosu na druge (Bobo i Hutchings, 1996: 5). Slaba povezanost etničkog nepovjerenja s osobnim iskustvima neugodnosti te veća frekvencija od teorijski očekivane osobnih iskustva neugodnosti i percepcije da su i članovi obitelji u Hrvatskoj iskusili neugodnosti upućuju na to da se nepovjerenje oblikuje prvenstveno kroz određene unaprijed stvorene poglede o vlastitom položaju u odnosu na drugu skupinu. Drugim riječima, percepcija prijetnje ne proizlazi nužno iz stvarnih iskustava neugodnosti ili nasilja, nego iz načina na koji se ta iskustva tumače unutar šireg simboličkog okvira o položaju vlastite skupine u društvu.

U našim rezultatima, etničko nepovjerenje slabo je povezano sa Skalom neugodnosti ($\tau_b = 0.163, p = 0.012$), ali nije povezano s iskustvima s ikakvim direktnim oblicima nasilja poput fizičkog ili verbalnog napada, već isključivo s česticama Skale neugodnosti koji se tiču samopercepcije i nedovoljne uvaženosti, poput osjećaja ignoriranosti. Autori također tvrde da je ta percepcija o neadekvatnom društvenom položaju vlastite unutarnje skupine u odnosu na vanjsku povezano s uvjerenjem o superiornosti vlastite skupine ili preferiranju vlastite skupine, što autori nazivaju etnocentrizmom (Bobo i Hutchings, 1996: 5). Takav zaključak je u skladu s našim rezultatima koji pokazuju da postoji umjerena pozitivna povezanost između etnocentrizma i etničkog nepovjerenja ($\tau_b = 0.309, p < .001$). Valja podsjetiti da se SFGENE-7

skala korištena kao mjera etnocentrizma sastoji od faktora „preferiranje vlastite skupine“ i faktora „superiornost vlastite skupine“, što je također u skladu s opisom koji autori pružaju.

Ovaj obrazac dodatno je moguće razumjeti kroz integriranu teoriju međugrupne prijetnje Stephana i Stephana (2000), koja naglašava da nepovjerenje i negativni stavovi prema vanjskim skupinama proizlaze iz percepcije dviju vrsta prijetnji: realistične, poput prijetnje ekonomskim, materijalnim ili fizičkim resursima, i simboličke, poput prijetnje vrijednostima, statusu i identitetu (Stephan i Stephan, 2000: 3). Kao što smo prethodno spomenuli, naši rezultati pokazuju da je etničko nepovjerenje povezano s česticama koje se odnose na osjećaj ignoriranosti i nedostatka priznanja, a ne s česticama fizičkog ili verbalnog napada, što sugerira da se u našem uzorku radi primarno o simboličkoj prijetnji, a ne o realističnoj prijetnji. Postoje i konkretni rezultati drugih istraživanja koja su primjenjivala integriranu teoriju međugrupne prijetnje koja potencijalno idu u prilog toj tezi, poput istraživanja Makashvili, Vardanashvili i Javakhishvili (2018) u kojem se nastojalo ispitati učinke simboličkih i realističnih prijetnji na razinu predrasuda koristeći se integriranom teorijom međugrupne prijetnje kao teorijskim okvirom. Autori su također htjeli ispitati moderirajuću ulogu religioznosti na jačinu veze između vrsta prijetnji i predrasuda. Rezultati ukazuju na to da je viša razina religioznosti povezana s nižim efektom prediktora realističnih prijetnji na dva faktora predrasuda, dok je povezana s višim efektom prediktora simboličkih prijetnji na ta dva faktora predrasuda. (Makashvili i sur., 2018: 5). Drugim riječima, viši stupanj religioznosti povezan je s višim efektom simboličke prijetnje na predrasude, dok ista veza nije pronađena između stupnja religioznosti i utjecaja realistične prijetnje na predrasude, što sugerira da je varijabla religioznosti povezana sa snažnijim doživljajem simboličke prijetnje. S obzirom da naši rezultati ukazuju na slabiju do umjerenu vezu između etničkog nepovjerenja i stupnja važnosti koju sudionici pridaju religiji ($\tau_b = 0.208, p = 0.010$), potencijalno postoji utjecaj percipirane simboličke prijetnje na averziju i nepovjerenje određenog dijela ciljane populacije prema Hrvatima koja nije vezana uz osjećaj realistične prijetnje.

Zanimljiv je i odnos određenih rezultata našeg istraživanja s poznatom teorijom međugrupnog kontakta američkog psihologa Gordona Allporta (1954). Allportova teorija polazi od pretpostavke da se predrasude između skupina smanjuju kroz povećanje međusobnog kontakta (Everett, 2013: 1). Kasniji radovi koji su doradili Allportovu teoriju identificirali su četiri procesa promjene koja objašnjavaju kako kontakt smanjuje predrasude: učenje o vanjskoj skupini, promjena ponašanja, stvaranje afektivnih veza i preispitivanje unutarnje skupine (Everett, 2013: 3). Naši su rezultati pokazali statistički značajnu razliku u prosječnim razinama

etnocentrizma s obzirom na duljinu boravka u Hrvatskoj ($F_{(3,126)} = 3.103$, $p = 0.029$, $\eta^2 = 0.069$). Iako post-hoc testovi nakon korekcije za višestruka testiranja nisu pokazali razlike među konkretnim parovima, deskriptivni podaci pokazuju jasan linearan trend rasta etnocentrizma duljim vremenom boravka u Hrvatskoj od strane južnoazijskih stranih radnika. Ovo naizgled u potpunosti dovodi u pitanje primjenjivost teorije međugrupnog kontakta na našu populaciju i sugerira obrnuti obrazac od onoga što teorija predviđa. Ipak, Allport je sugerirao da se pozitivni učinci međugrupnog kontakta javljaju u situacijama kontakta koje karakteriziraju četiri ključna uvjeta: jednak status, međugrupna suradnja, zajednički ciljevi te podrška društvenih i institucionalnih autoriteta. Prema Allportu, ključno je da situacija kontakta barem u određenoj mjeri sadrži ove čimbenike (Everett, 2013: 1). Moguće je da u primjeru naše ciljane populacije nisu zadovoljeni uvjeti koje Allport smatra ključnima za smanjenje predrasude i etnocentrizma. Tijekom neformalnih razgovora, brojni strani radnici rekli su nam da rijetko, ako ikada, napuštaju svoje smještaje i aktivno traže interakciju s Hrvatima s kojima nisu u radnom ili profesionalnom odnosu, pogotovo oni radnici koji žive i rade izvan Zagreba i u manjim mjestima. Takvo stanje stavlja u pitanje brojne Allportove uvjete, poput jednakog statusa, koji ne može postojati između poslodavca i zaposlenika, međugrupne suradnje, koja ne može postojati u vrlo kompetitivnom i nesigurnom radnom okruženju, te zajedničkih ciljeva, koji ne mogu postojati kad je glavni motiv naše ciljane populacije kratkoročna individualna materijalna korist. Stoga, iako bi duži boravak u zemlji trebao olakšati integraciju, u uvjetima gdje je kontakt ograničen na funkcionalne, neravnopravne odnose, ili gdje postoje socioekonomske barijere, dulje izlaganje može rezultirati jačim naglašavanjem identiteta unutarnje skupine, odnosno rastom etnocentrizma.

Rad Ane Stakor (2024) pokazuje da 55.5% Hrvata ima interakciju sa stranim radnicima svakodnevno ili svakih tjedan dana, što ukazuje na prilično učestalu interakciju Hrvata i stranih radnika, no 49.3% sudionika ne pozna nijednog stranog radnika osobno, što ukazuje na površni i transakcionalni odnos koji ne pospješuje pozitivan međugrupni kontakt prema Allportu. Međutim, u opsežnoj meta-analizi ustanovljeno je da, iako je kontakt pod Allportovim uvjetima posebno učinkovit u smanjenju predrasuda, čak i nestrukturiran kontakt dovodi do smanjenja predrasuda (Pettigrew i Tropp, 2006). To implicira da bi Allportovi predloženi uvjeti trebali biti shvaćeni više kao olakotni nego kao nužni i da je kontakt između skupina, čak i u suboptimalnim uvjetima, snažno povezan sa smanjenjem predrasuda (Everett, 2013: 2). Naši rezultati osporavaju taj zaključak te ipak ukazuju na ključnu ulogu Allportovih uvjeta u stvaranju pozitivnih međugrupnih kontakata.

Zanimljiv trend koji smo uočili u obradi podataka je i povezanost osjećaja prihvaćenosti u lokalnu zajednicu ($W = 1582$, $p = 0.027$, $r_b = 0.286$), i Skale neugodnosti ($\tau_b = 0.121$, $p = 0.043$) s brojem godina obrazovanja. Naša inicijalna pretpostavka bila je da bi strani radnici s višim stupnjem obrazovanja imali bolje plaćene poslove, viši mjesečni prihod, veću spremnost na interakciju s Hrvatima te, posljedično, veće društveno uvažavanje i samim time veći osjećaj prihvaćenosti i niži stupanj percipiranih neugodnosti. Ta se pretpostavka analizom podataka ispostavila pogrešnom. Povezanost obrazovanja s tim varijablama, iako se na prvi pogled čini iznenađujućim, u teoriji je već prilično dobro razrađen fenomen. Radi se o integracijskom paradoksu, fenomenu prema kojem se imigranti s višim stupnjem obrazovanja i strukturne integracije sve više udaljavaju od društva domaćina, umjesto da postaju usmjereniji prema njemu (Verkuyten, 2016: 1). Objašnjenja tog fenomena često su slična općim postulatima teorije relativne deprivacije te se temelje na svojevrsnom srazu stvarnosti i očekivanja kojeg stvara više obrazovanje. Uglavnom, integracijski paradoks sugerira da imigranti koji teže višem obrazovanju i nastoje steći dobar položaj u društvu razvijaju viša očekivanja. Zbog toga su snažnije razočarani kada njihova viša očekivanja nisu popraćena očekivanim nagradama (Verkuyten, 2016: 3).

Odlučili smo pokušati interpretirati i naizgled neobičan podatak da je zemlja porijekla stranih radnika povezana s duljinom njihova boravka u Hrvatskoj ($\chi^2 = 13.816$, $df = 6$, $p = 0.032$, $V = 0.310$). Indijci su najzastupljeniji i jedini odstupaju od teorijske frekvencije u kategoriji najduljeg boravka u Hrvatskoj, dok su Nepalci ili najzastupljeniji ili odstupaju od teorijske frekvencije u kategorijama kraćeg boravka u Hrvatskoj (*manje od 6 mjeseci* i *6 mjeseci do godinu dana*). Iako postoji niz mogućih objašnjenja za ovu povezanost, zbog naših disciplinskih interesa odlučili smo se usredotočiti na jezičnu interpretaciju, odnosno razmotriti poznavanje engleskog jezika kao potencijalno određujuću varijablu. U Indiji, Bangladešu, Pakistanu i Šri Lanci, engleski jezik ima status drugog jezika (engl. *English as a second language – ESL*), dok u Nepalima ima status stranog jezika (engl. *English as a foreign language – ESL*) (Giri, 2015: 3). To je, povijesno gledano, posljedica činjenice da Britansko Carstvo nikada nije pokorilo Kraljevinu Nepal, dok su ostale južnoazijske zemlje u različitim razdobljima bile britanske kolonije. S obzirom na tu komparativnu prednost, i činjenice da su Indijci u prosjeku obrazovaniji od Nepalaca ($W = 2284$, $p = 0.012$, $r_b = 0.260$), moguće je da su Indijci zastupljeniji među južnoazijskim stranim radnicima koji borave u Hrvatskoj više od dvije godine zbog većeg broja poslovnih prilika i stabilnijeg položaja na tržištu rada od nepalskih

radnika. Ipak, riječ je o špekulaciji, pa bi bilo poželjno provesti dodatna istraživanja koja bi detaljnije ispitala ovaj fenomen.

Posljednja teorija kojom nastojimo interpretirati dio podataka je teorija socijalne dominacije (Pratto, Sidanius i Levin, 2006). Teorija socijalne dominacije razvijena je kako bi se razumjelo kako se oblikuje i održava hijerarhija temeljena na pripadnosti skupinama (Pratto i sur., 2006: 2). Autori tvrde da se diskriminacija na različitim razinama koordinira tako da pogoduje dominantnim skupinama u odnosu na podređene, pri čemu se dominantna skupina koristi legitimacijskim mitovima, odnosno društveno i konsensualno dijeljenim ideologijama, kako bi opravdala svoj položaj (2006: 5). Legitimacijski mitovi obuhvaćaju konsensualno prihvaćene vrijednosti, stavove, uvjerenja, stereotipe i kulturne ideologije koje oblikuju odluke i ponašanja pojedinaca. Teorija socijalne dominacije razlikuje dva funkcionalna tipa legitimacijskih mitova: mitovi koji pojačavaju hijerarhiju (engl. *Hierarchy-enhancing myths*, *HE-LMs*) i mitovi koji smanjuju hijerarhiju (engl. *Hierarchy-attenuating myths*, *HA-LMs*). Mitovi koji pojačavaju hijerarhiju pružaju moralno i intelektualno opravdanje za nejednakost između skupina (Pratto i sur., 2006: 5). Klasičan primjer takvog mita je božansko pravo kraljeva. S druge strane, mitovi koji smanjuju hijerarhiju suprotstavljaju se dominaciji i zastupaju ideologije i mitovi koji opravdavaju bolji položaj povijesno podređenih (Pratto i sur., 2006: 6). Iako su mitovi koji pojačavaju hijerarhiju srž i glavni fokus teorije socijalne dominacije, naši podaci sugeriraju da upravo mitovi koji smanjuju hijerarhiju imaju značajan eksplanatorni potencijal. Utvrdili smo da postoji povezanost socijalne distance prema Hrvatima i preferiranih indijskih političkih stranaka ($\chi^2 = 9.313$, $df = 2$, $p = 0.010$), pri čemu nije konzervativna opcija bila ta čiji su pristaše imali najveću distancu, već je u socijalnoj distancu značajno prednjače pristaše indijske komunističke stranke. Kruskal-Wallis test pokazao je i povezanost između preferirane nepalske političke stranke i Skale neugodnosti ($\chi^2 = 7.520$, $df = 2$, $p = 0.023$), no Mann-Whitney *U* testovi pokazali su $p = 0.028$, što je izvan granice od $p = 0.017$ nakon Bonferronijeve korekcije. Ipak, i ovdje komunistička stranka, ovoga puta nepalska, prednjači ($Md = 11$, $Q1 - Q3$: 10 - 12), dok je Nepalska kongresna stranka percipirala najmanje doživljenih neugodnosti ($Md = 55$, $Q1 - Q3$: 5 - 8).

Ovakvi rezultati mogu se tumačiti kroz prizmu mitova koji smanjuju hijerarhiju. Naime, iako su takvi mitovi primarno usmjereni na smanjivanje društvenih nejednakosti, oni mogu oblikovati specifične obrasce međugrupne percepcije koji rezultiraju povećanom socijalnom distancom. U slučaju pristaša komunističkih stranaka, moguće je da je socijalna distanca prema Hrvatima i viši doživljaj neugodnosti posljedica narativa o eksploatatorskom kapitalizmu i

dominaciji Zapada, koji su često integralni dio komunističkih ideologija. Budući da se hrvatsko društvo može percipirati kao dio zapadnog, kapitalističkog sustava, takve ideološke predispozicije mogu potaknuti negativniji stav prema većinskoj populaciji. Ovo je dodatno naglašeno ako uzmemo u obzir posebno ranjivu poziciju stranog radnika koji se nalazi u stranoj kulturi i mora se suočavati s suboptimalnim životnim i ekonomskim uvjetima. Uzmemo li teoriju socijalne dominacije kao teorijski okvir, naši rezultati sugeriraju da čak i ideologije koje nominalno nastoje umanjiti hijerarhije i nejednakosti mogu generirati nove oblike međugrupne napetosti. Mitovi koji smanjuju hijerarhiju, iako su usmjereni protiv dominacije, mogu dovesti do jačanja socijalne distance i averzije kada se većinska skupina simbolički povezuje s vrijednostima i strukturama koje se u tim ideologijama percipiraju kao izvor opresije.

Ograničenja istraživanja

Iako smatramo da ovo istraživanje pruža vrijedne uvide u stavove i percepcije stranih radnika u Hrvatskoj, važno je naglasiti određena metodološka i konceptualna ograničenja koja mogu utjecati na tumačenje rezultata i njihovu reprezentativnost. Ona ne dovode u pitanje temeljne rezultate, ali predstavljaju čimbenike koje je važno uzeti u obzir pri interpretaciji rezultata i njihovoj primjenjivosti na širu populaciju stranih radnika u Hrvatskoj te ukazuju na aspekte u kojima bi buduća istraživanja mogla biti proširena i unaprijeđena.

Jedno od ključnih ograničenja odnosi se na veličinu uzorka i njegov neravnomjeran sastav. U istraživanju je sudjelovao ograničen broj stranih radnika; uspjeli smo uključiti njih 130. Smatramo da je uzorak te veličine solidan s obzirom na neistraženost teme i na slabu pristupačnost ciljanoj populaciji istraživanja, no svakako bi radi povećane reprezentativnosti bilo poželjno da buduća istraživanja budu provedena nad većim uzorkom. Margina greške našeg cjelokupnog uzorka u odnosu na populaciju južnoazijskih stranih radnika u RH je $\pm 8.59\%$. Povezano s tim, zastupljenost pojedinih zemalja porijekla nije ujednačena. Sudionici iz Nepala i Indije činili su većinu uzorka, što je razumljivo s obzirom na njihovu dominantnost i u ciljanoj populaciji. Ipak, i tu omjer ne odražava omjer populacije južnoazijskih stranih radnika s obzirom da u našem uzorku prevladavaju Indijci, dok u populaciji prevladavaju Nepalci, što može, ali i ne mora utjecati na reprezentativnost uzorka. Bangladešani, koji čine oko 20% populacije južnoazijskih stranih radnika u Hrvatskoj, čine samo 5% našeg uzorka, te je margina greške njihovog uzorka u odnosu na njihovu populaciju čak $\pm 37\%$. Svjesni toga, nismo se pretjerano osvrtni na statističke mjere i podatke koji se tiču specifično Bangladešana

kao dijela ciljane skupine. Za Nepalce, margina greške je $\pm 13.9\%$, a za Indijce $\pm 11.3\%$, što je daleko od idealnog, ali omogućuje procjene stavova ili karakteristika populacije uz ograničenu preciznost. Neke rezultate našeg eksplorativnog istraživanja nastojali smo usporediti s rezultatima prijašnjih istraživanja na ovu temu kako bi ih dodatno potkrijepili i dokazali njihovu validnost.

Osim toga, uzorak je bio prigodan, što znači da su sudionici birani prvenstveno na temelju dostupnosti i spremnosti na suradnju. To otvara mogućnost selektivne pristranosti, jer u istraživanju možda nisu sudjelovali oni radnici koji su socijalno izoliraniji, povučeniji ili manje skloni izražavanju svojih stavova. S obzirom na to da upravo ta skupina može imati različita iskustva integracije, njihovo izostavljanje ograničava širinu uvida koje istraživanje pruža. Na sastav našeg uzorka također je utjecao sastav stranih radnika u specifičnim agencijama za zapošljavanje i firmama koje smo kontaktirali i koje su odlučile sudjelovati u istraživanju, a kao što neki prijašnji istraživači primjećuju, agencije i firme takve upite često odbijaju (Marinović Golubić, 2024: 11), što se pokazalo istinitim i u procesu ovog istraživanja. U kontekstu online varijante anketnog upitnika, uzorak je prvenstveno prigodan jer obuhvaća populaciju stranih radnika koji su ujedno i korisnici društvenih mreža te koji dovoljno dobro poznaju engleski jezik kako bi bez asistencije mogli ispuniti čitav upitnik.

Povezano s jezikom, razina poznavanja engleskog jezika među stranim radnicima varira. Oni s ograničenim znanjem jezika možda nisu mogli u potpunosti razumjeti pitanja ili su odgovarali površno, što može utjecati na valjanost podataka. Fizičko anketiranje provedeno je uz asistenciju suautora indologa i uz općenita dodatna pojašnjenja na engleskom jeziku, no razinu razumijevanja sudionika svejedno je teško procijeniti. Valja napomenuti da je prikupljanje podataka, bilo preko firma i organizacija ili *in situ*, provedeno na području nekoliko gradova i županija, što isto utječe na reprezentativnost uzorka s obzirom da su neki gradove i regije ostali podzastupljeni. Postoje i problemi koji nisu direktno vezani uz samo razumijevanje od strane sudionika i njihovu reprezentativnost, već se tiču stupnja do kojeg odgovori sudionika reflektiraju stvarnost ili njihova stvarna mišljenja. Ne možemo znati do koje su razine sudionici odgovarali društveno poželjnim odgovorima, no rezultati poput općenito vrlo niske i malo varijabilne socijalne distance koja nije statistički povezana s latentnim faktorom pozitivnih stavova prema Hrvatima sugerira da je taj fenomen do neke razine i igrao ulogu u distribuciji odgovora.

Još jedno važno ograničenje jest nedostatak prethodnih teorijskih i empirijskih istraživanja o stavovima stranih radnika u Hrvatskoj, posebice prema hrvatskim građanima i međusobno

jednih prema drugima. Budući da je ovo relativno novo društveno-političko pitanje, nije postojao razvijen teorijski okvir koji bi omogućio čvrsto oslanjanje na postojeća saznanja. Interpretacije rezultata stoga su se morale temeljiti na teorijama razvijenima u drugim društvenim i kulturnim kontekstima, poput teorije socijalne dominacije, teorije grupnog pozicioniranja, integrirane teorije međugrupne prijetnje i Allportove teorije međugrupnog kontakta. Iako ove teorije nude vrijedan okvir za analizu, postoji mogućnost da se specifičnosti hrvatskog konteksta ne uklapaju potpuno u modele razvijene za zapadne, multietničke društvene sustave. Međutim, smatramo da su teorijski okviri koje smo koristili pružali i više nego adekvatnu interpretaciju podataka.

Zaključak

Zbog svoje recentnosti, fenomen masovnog dolaska stranih radnika iz azijskih zemalja predmet je konstantne i kontinuirane rasprave u javnom i medijskom prostoru Hrvatske. Unatoč toj recentnosti, konkretna istraživanja koja se bave tim fenomenom izrazito su oskudna, što je istovremeno neočekivano i poražavajuće s obzirom na sociološku plodotvornost teme. Stoga smo odlučili pokrenuti istraživanje kojim bismo odgovorili na određena pitanja koja su ostala neodgovorena i, još važnije, postavili nova. Smatramo da smo u oba nastojanja bili dobrim dijelom uspješni te da je ovo istraživanje uspjelo popuniti neke teorijske i empirijske rupe, čemu je pomoglo indološko i povijesno-kulturnu znanje suautora Krstića te sociološko, konceptualno-teorijsko i metodološko znanje suautora Brajkovića. Za ciljanu populaciju istraživanja odabrani su specifično strani radnici iz zemalja južne Azije radi njihove značajne prisutnosti među generalnom populacijom azijskih stranih radnika te bogate zajedničke povijesti i geografsko-kulturne povezanosti koja nam pruža mogućnost tretiranja rezultata kao jedne koherentne cjeline i omogućava relevantne međunacionalne usporedbe. U istraživanju je sudjelovalo 130 sudionika iz ciljane populacije (90.8% muškaraca, $Md_{dob} = 31$, $Md_{edu} = 12$) koji su nam pružali raznovrsne i iznimno bogate podatke.

U sam instrument istraživanja uključene su brojne varijable, od SFGENE-7 skale etnocentrizma i strategija akulturacije do sociodemografskih karakteristika sudionika i njihovih iskustva s neugodnostima, kako bi se ispitao širok raspon stavova, percepcija i odrednica važnih za razumijevanje kompleksnog fenomena ekonomskih migracija. Kako bi pružali nove metodološke alate primjenjive na kontekst Hrvatske, konstruirali smo te kasnije faktorskom analizom djelomično validirali, a djelomično redefinirali četiri skale: Pozitivni stavovi prema

Hrvatima, Etničko nepovjerenje, Prava i zadržavanje kulture i Skala neugodnosti. Te su skale pokazale zadovoljavajuću valjanost, no buduća istraživanja su potrebna kako bi se dodatno validirale na većim uzorcima i na više testiranja.

Ključni nalazi pokazuju da većina južnoazijskih radnika (75%) primjenjuje strategiju integracije, što je povezano s pozitivnijim stavovima prema Hrvatima. Pozitivni stavovi i niska socijalna distanca prema Hrvatima dominantna su pojava. Ipak, određeni dio stranih radnika (15%) pokazuje socijalnu distancu prema Hrvatima, dok 37% iskazuje visoku razinu etničkog nepovjerenja. Iako se očekivalo da će osobna neugodna iskustva biti snažan prediktor etničkog nepovjerenja, naši rezultati upućuju na složeniji obrazac. Etničko nepovjerenje nije značajno povezano s iskustvom s neugodnostima niti s izravnim iskustvima fizičkog ili verbalnog nasilja, već prvenstveno s elementima samopercepcije i osjećajem statusne ugroženosti, što smo interpretirali kao dokaz da se etničko nepovjerenje ne razvija iz proživljenih neugodnosti i direktnog nasilja, već iz unaprijed stvorenih percepcija, na što ukazuje i povezanost etničkog nepovjerenja i etnocentrizma. Ovaj zaključak temeljili smo na Blumerovoj teoriji grupnog pozicioniranja i integriranoj teoriji međugrupne prijetnje (ITT), prema kojima percepcija prijetnje i socijalne distance ne ovisi nužno o stvarnim događajima ili direktnim napadima, već o načinu na koji ih pojedinci interpretiraju u okviru vlastitih očekivanja, vrijednosti i statusa svoje skupine. Ovoj interpretaciji ide u prilog i diskrepancija teorijske i empirijske frekvencije sudionika koji istovremeno smatraju da su sami iskusili neugodnosti i da su im članovi obitelji iskusili neugodnosti, što ukazuje na to da postoji segment sudionika koji su osjetljiviji na percipiranje neugodnosti. Povezanost smo utvrdili i između stupnja važnosti koju sudionici pridaju religiji i etničkog nepovjerenja, što je povezanost dosljedna s osjećajem simboličke, a ne realistične prijetnje.

Unutar južnoazijske populacije, uočena je značajna socijalna distanca između nacionalnih skupina, posebno između hinduističkog (Indija i Nepal) i muslimanskog bloka (Bangladeš i Pakistan), što je djelomično objašnjeno konkurencijom za radna mjesta i utjecajem etničkih stereotipa u javnom diskursu, pozivajući se na teoriju realističnog grupnog konflikta (RGCT). Nacionalna pripadnost pokazala se kao dominantan faktor u definiranju unutarnje skupine, dok kulturni i religijski faktori igraju sekundarnu ulogu. Također, neočekivani nalaz o porastu etnocentrizma s duljinom boravka u Hrvatskoj ukazuje na ograničenja, ili barem na nedostatak univerzalnosti, Allportove teorije međugrupnog kontakta u uvjetima nesigurnog radnog okruženja i ograničenog strukturiranog kontakta s Hrvatima.

Daljnja analiza otkrila je i zanimljive obrasce povezane s političkim preferencijama stranih radnika. Podaci pokazuju da pristaše komunističkih stranaka u Indiji i Nepal u izražavaju veću socijalnu distancu prema Hrvatima te viši stupanj percipirane neugodnosti u odnosu na pristaše drugih političkih opcija. Ove rezultate tumačili smo kroz prizmu teorije socijalne dominacije; iako se ideologije poput komunizma svrstavaju među mitove koji smanjuju hijerarhiju (*hierarchy-attenuating myths*), one mogu oblikovati percepcije sustavne eksploatacije i time povećati osjećaj ugroženosti i socijalnu distancu, što se u našem istraživanju očitovalo u većoj socijalnoj distanci i izraženijoj osjetljivosti na potencijalne neugodnosti. Posebno je zanimljiv i nalaz o integracijskom paradoksu, gdje više obrazovani strani radnici izvještavaju o nižem osjećaju prihvaćenosti i većim rezultatima na Skali neugodnosti, što upućuje na neispunjena očekivanja i svojevrsni osjećaj otuđenosti.

Ovo istraživanje ne nudi konačne odgovore, ali predstavlja važan korak u razumijevanju kompleksnih odnosa između stranih radnika i većinskog društva u Hrvatskoj. Time se postavlja temelj za daljnje teorijske i empirijske radove koji će omogućiti sveobuhvatnije sagledavanje procesa integracije, unutarnjih etničkih odnosa te dinamike percepcija prijatnje.

Zahvale

Zahvaljujemo se mentoru, izv. prof. dr. sc. Dragi Župariću-Iljiću, na neizmjerljivoj podršci, stručnim savjetima i smjernicama tijekom izrade ovog rada. Bez njega ovo istraživanje svakako ne bi bilo moguće, a ovaj rad ne bio napisan. Time nam je omogućio da sudjelujemo u istraživačkom procesu koji nam je pružao više korisnih i vrijednih iskustva nego što možemo nabrojati, a znanstvenoj zajednici omogućio pristup podacima o jednoj vrlo važnoj temi. Posebnu zahvalnost dugujemo i izv. prof. dr. sc. Kseniji Klasnić te doc. dr. sc. Goranu Koletiću na izradi priručnika za JASP, koji je omogućio i znatno olakšao obradu podataka. Također, iskreno se zahvaljujemo svim tvrtkama, jezičnim tečajevima, udrugama i ostalim organizacijama koje su nam omogućile pristup našoj ciljanoj populaciji i njihovo sudjelovanje u anketiranju, bez čije bi pomoći prikupili znatno manje sudionika.

Popis literature

1. Ajduković, D., Čorkalo Biruški, D., Gregurović, M., Matić Bojić, J., i Župarić-Iljić, D. (2019). *Challenges of Integrating Refugees into Croatian Society: Attitudes of Citizens and the Readiness of Local Communities*. Vlada Republike Hrvatske, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.
2. Akoglu, H. (2018). User's Guide to Correlation Coefficients. *Turkish Journal of Emergency Medicine*, 18(3), 91–93. <https://doi.org/10.1016/j.tjem.2018.08.001>
3. Alavi, M., Visentin, D. C., Thapa, D. K., Hunt, G. E., Watson, R., i Cleary, M. (2020). Chi-square for model fit in confirmatory factor analysis. *Journal of Advanced Nursing*, 76(9), 2209–2211. <https://doi.org/10.1111/jan.14399>
4. Andrijanić, I. (2018). Hrvatska i Indija: kulturno-povijesne i gospodarsko-političke veze. *Zbornik Sveučilišta Libertas*, 3, 341–358.
5. Balabanić, I., Perić Kaselj, M., Rubić, M., Ružić, N. K., Turk, M., Nimac, D., Šimunić, N., Dabo i Tadić, I. (2025). *Istraživački izvještaj anketnog istraživanja o kvaliteti života i obrascima života stranih radnika iz Azije i Afrike u Hrvatskoj*. Institut za istraživanje migracija.
6. Berry, J. W. (1997). Immigration, Acculturation, and adaptation. *Applied Psychology*, 46(1), 5–34. <https://doi.org/10.1080/026999497378467>
7. Blekesaune, M. (2021). Employment among female immigrants to Europe. *Acta Sociologica*, 64(3), 331–345. <https://doi.org/10.1177/00016993211003643>
8. Bobo, L., i Hutchings, V. L. (1996). Perceptions of racial group competition: Extending blumer's theory of group position to a multiracial social context. *American Sociological Review*, 61(6), 951–972. <https://doi.org/10.2307/2096302>
9. Bogardus, E. S. (1959). *Social Distance*. University Microfilms.
10. *Bojkot?.* Bojkot? (Ostalo) @ Bug.hr Forum. (n.d.). <https://forum.bug.hr/forum/topic/ostalo/bojkot/304507.aspx?page=5>
11. Borissoff, C. L. (2015). Antun Mihanović and his contribution to slavonic-sanskrit comparative studies. *Filologija*, 64, 1–36.

12. Chen, T., Xu, M., Tu, J., Wang, H., i Niu, X. (2018). Relationship between Omnibus and Post-hoc Tests: An Investigation of performance of the F test in ANOVA. *Shanghai Archives of Psychiatry*, 30(1), 60–64.
13. de Andrade Alvarenga, W., Nascimento, L. C., Rebustini, F., dos Santos, C. B., Muehlan, H., Schmidt, S., Bullinger, M., Liberato, F. M., i Vieira, M. (2022). Evidence of validity of internal structure of the functional assessment of chronic illness therapy-spiritual well-being scale (facit-SP-12) in Brazilian adolescents with chronic health conditions. *Frontiers in Psychology*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.991771>
14. DeVellis, R. F. (2017). *Scale development: Theory and applications*. SAGE Publications, Inc.
15. Državni zavod za statistiku, Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2023. (2024).
16. Državni zavod za statistiku, Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2024. (2025).
17. Državni zavod za statistiku, Objavljeni konačni rezultati Popisa 2021. (2022).
18. *Education System in Nepal*. Educatenepal.com. (2017, 30. studenog). https://web.archive.org/web/20171201032217/http://www.educatenepal.com/education_system/display/education-system-in-nepal
19. European Social Survey Round 10. (2021). Preuzeto 20. kolovoza 2025, s <https://www.europeansocialsurvey.org/>
20. Everett, J. A. C. (2013). Intergroup Contact Theory: Past, Present, and Future. *The Inquisitive Mind*, 2(17).
21. Flis, I. (2023). Znanstvena reforma i replikacijska kriza u psihologiji. *Psihologijske Teme*, 32(2), 227–256. <https://doi.org/10.31820/pt.32.2.1>
22. Gallus, V., Hucke, C. I., Butter, K., Ohlmeyer, M., i van Thriel, C. (2024). Translation and validation of the nature relatedness scale to German. *Frontiers in Psychology*, 15. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1507983>
23. George, D., i Mallery, P. (2003). *SPSS for Windows Step-by-Step: A Simple Guide and Reference (7th edition)*. New Jersey Pearson Education.
24. Giri, R. A. (2015). The many faces of English in Nepal. *Asian Englishes*, 17(2), 94–115. <https://doi.org/10.1080/13488678.2015.1003452>

25. Gubbala, S., i Hernandez Ramones, S. (2024, 22. kolovoza). *How people in South Asia View other South Asian countries*. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/short-reads/2024/08/22/how-people-in-south-asia-view-other-south-asian-countries/>
26. Heina, Z. (2024, 4. listopada). *Filipinci su u Hrvatskoj prepoznati kao vrijedni radnici; sve su poželjniji*. Hrvatska radiotelevizija. <https://vijesti.hrt.hr/hrvatska/filipinci-11792438?utm>
27. Huntington, S. P. (1998). *Sukob civilizacija i preustroj svjetskog poretka*. Zavod za hrvatsku povijest.
28. *Individuals using the internet (% of population) - India*. World Bank Open Data. (2025). <https://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.ZS?locations=IN>
29. Jackson, J. W. (1993). Realistic Group Conflict Theory: A Review and Evaluation of the Theoretical and Empirical Literature. *The Psychological Record*, 43(3), 395–413.
30. Kaiser, H. F. (1974). An index of Factorial Simplicity. *Psychometrika*, 39(1), 31–36. <https://doi.org/10.1007/bf02291575>
31. Kiralj Lacković, J., Ajduković, D., Abdel-Fatah, D., Hertner, L., i Alkhatib, W. (2023). Socio-psychological integration from the perspective of receiving communities: A cross-country comparison between Sweden, Germany, Croatia and Jordan. *Comparative Migration Studies*, 11(1). <https://doi.org/10.1186/s40878-023-00353-0>
32. Lamm, K., Lamm, A., i Edgar, D. (2020). Scale development and validation: Methodology and recommendations. *Journal of International Agricultural and Extension Education*, 27(2), 24–35. <https://doi.org/10.5191/jiaee.2020.27224>
33. Lancee, B., i Pardos-Prado, S. (2013). Group conflict theory in a longitudinal perspective: Analyzing the dynamic side of ethnic competition. *International Migration Review*, 47(1), 106–131. <https://doi.org/10.1111/imre.12015>
34. Makashvili, A., Vardanashvili, I., i Javakhishvili, N. (2018). Testing intergroup threat theory: Realistic and symbolic threats, religiosity and gender as predictors of prejudice. *Europe's Journal of Psychology*, 14(2), 464–484. <https://doi.org/10.5964/ejop.v14i2.1483>
35. Marinović Golubić, M. (2024). Strani radnici Iz Nepala, Indije, Bangladeša, Pakistana i Filipina u Hrvatskoj – nalazi kvalitativnog istraživanja. *Kroatologija*, 15(2), 71–91. <https://doi.org/10.59323/k.15.2.4>

36. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, Popis posrednika kojima je izdana dozvola/potvrda za obavljanje djelatnosti posredovanja pri zapošljavanju (2025).
37. Ministarstvo unutarnjih poslova, Mjesečne statistike srpanj 2025. (2025).
38. Ministarstvo unutarnjih poslova, Statistike izdanih dozvola za boravak i rad za 2024. godinu (2024).
39. Miot, H. A. (2020). Analysis of ordinal data in clinical and experimental studies. *Jornal Vascular Brasileiro*, 19. <https://doi.org/10.1590/1677-5449.200185>
40. Needham, B. L., Mukherjee, B., Bagchi, P., Kim, C., Mukherjee, A., Kandula, N. R., i Kanaya, A. M. (2017). Acculturation strategies among South Asian immigrants: The mediators of atherosclerosis in South Asians Living in America (Masala) study. *Journal of Immigrant and Minority Health*, 19(2), 373–380. <https://doi.org/10.1007/s10903-016-0372-8>
41. Neto, J., i Neto, F. (2022). Ethnocentrism: A short form measure (SFGENE-7). *Sage Open*, 12(2). <https://doi.org/10.1177/21582440221094589>
42. Neuliep, J. W., i McCroskey, J. C. (1997). The development of a U.S. and generalized ethnocentrism scale. *Communication Research Reports*, 14(4), 385–398. <https://doi.org/10.1080/08824099709388682>
43. Perković, B. (2023, 17. lipnja). *Hrvatska odumire, naglo pao broj rođenih*. index.hr. <https://www.index.hr/vijesti/clanak/hrvatska-odumire-naglo-pao-broj-rodjenih/2469410.aspx>
44. Pettigrew, T. F., i Tropp, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), 751–783. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.90.5.751>
45. Pratto, F., Sidanius, J., i Levin, S. (2006). Social dominance theory and the dynamics of intergroup relations: Taking stock and looking forward. *European Review of Social Psychology*, 17(1), 271–320. <https://doi.org/10.1080/10463280601055772>
46. *Q2 2021: Higher employment rates for natives than foreigners in the EU*. Eurostat. (2021, 10. studenog). <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20211110-1>
47. Rajković Iveta, M., i Magdalenić Vincek, A. (2024). Uzroci migracija I Integracijska iskustva suvremenih Migranata Iz Indije U zagrebu I Zagrebačkoj županiji. *Migracijske i*

Etničke Teme / Migration and Ethnic Themes, 40(2), 337–366.
<https://doi.org/10.11567/met.40.2.8>

48. Reddy, R. K. (2023, 3. kolovoza). *A survey of public opinion in Nepal: India and China in competition*. Organisation for Research on China and Asia (ORCA).
<https://orcasia.org/article/376/a-survey-of-public-opinion-in-nepal-india-and-china-in-competition>

49. Roksandić, A. (2024, 3. listopada). *Štern pohvalio filipinske radnike u Hrvatskoj: “vrlo dobro su prihvaćeni i jako cijenjeni.”* Poslovni dnevnik.
<https://www.poslovni.hr/hrvatska/stern-pohvalio-filipinske-radnike-u-hrvatskoj-vrlo-dobro-su-prihvaceni-i-jako-cijenjeni-4456999?utm>

50. Sherif, M., Harvey, O. J., Hood, W. R., Sherif, C. W., i White, J. (1954). *Intergroup Conflict and Cooperation: The Robbers Cave Experiment*. York University Press.

51. Sheytanova, T. (2015). A Monte Carlo Study Comparing Three Methods for Determining the Number of Principal Components and Factors. Magistarski rad. Örebro University. Örebro.

52. Soldat, I. (2024, 4. listopada). *Filipinski radnici su jedni od najtraženijih radnika u hotelijerstvu i gostoprimstvu*. FilRecruit. <https://filrecruit.hr/2024/10/02/filipinski-radnici-su-jedni-od-najtrazenijih-radnika/?utm>

53. Stakor, A. (2024). Uloga međugrupne prijetnje u odnosu kontakta i socijalne distance prema stranim radnicima u Hrvatskoj. Diplomski rad. Filozofski fakultet. Zagreb.

54. Stephan, W. G., i Stephan, C. W. (2000). An Integrated Threat Theory of Prejudice. U S. Oskamp (Ur.) *Reducing prejudice and discrimination* (str. 23–46). Lawrence Erlbaum Associates.

55. Šelo Šabić, S. (2022, 1. prosinca). *Demographic decline of Croatia: What is to be done?*. Österreichische Gesellschaft für Europapolitik. <https://www.oegfe.at/policy-briefs/demographic-decline-of-croatia-what-is-to-be-done/>

56. Tajfel, H., i Turner, J. C. (1986). The Social Identity Theory of Intergroup Behavior. U J. T. Jost i J. Sidanius (Ur.) *Psychology of Intergroup Relations* (str. 7–24). Hall Publishers.

57. van den Berg, R. G. (n.d.). *Kendall's tau – simple introduction*. SPSS tutorials. <https://www.spss-tutorials.com/kendalls-tau/>

58. Verkuyten, M. (2016). The Integration Paradox: Empiric Evidence From the Netherlands. *American Behavioral Scientist*, 60(5–6), 583–596. <https://doi.org/10.1177/0002764216632838>
59. Wang, Z., Chai, C. S., Li, J., i Lee, V. W. (2025). Assessment of AI ethical reflection: The development and validation of the AI Ethical Reflection Scale (AIERS) for university students. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 22(1). <https://doi.org/10.1186/s41239-025-00519-z>
60. Whittaker, T. A., i Schumacker, R. E. (2004). *A beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. Lawrence Erlbaum Associates.
61. Župarić-Iljić, D., i Lalić, S. (2024). *Stavovi prema strancima i manjinama u hrvatskom društvu u 2024. godini: prijetnja, susret, suživot?* Centar za mirovne studije.

Sažetak

Južnoazijski strani radnici u Hrvatskoj: stavovi, iskustva i međugrupne dinamike

Ovo istraživanje ispituje stavove i iskustva južnoazijskih stranih radnika u Hrvatskoj, fokusirajući se na njihove stavove o Hrvatima, strategije akulturacije, populacijske karakteristike, osjećaj prihvaćenosti i međugrupne odnose. Motivacija za istraživanje proizlazi iz demografskih promjena u Hrvatskoj, prouzročene značajnim porastom broja stranih radnika, posebno iz južne Azije. Cilj istraživanja bio je popuniti istraživačku prazninu ispitivanjem širokog spektra stavova, percepcija i karakteristika ove slabo istražene populacije. Podaci su prikupljeni korištenjem strukturiranog anketnog upitnika na uzorku od 130 sudionika u razdoblju od veljače do srpnja 2025. godine. Upitnik uključuje četiri novo konstruirane skale te dvije preuzete skale. Rezultati pokazuju da 75% sudionika primjenjuje integraciju za strategiju akulturacije, koja je ujedno povezana s pozitivnijim stavovima prema Hrvatima, dok 15% iskazuje značajnu socijalnu distancu prema Hrvatima, a 37% etničko nepovjerenje bliže maksimalnoj, nego minimalnoj vrijednosti skale. Ipak, etničko nepovjerenje nije povezano s percepcijom proživljenih neugodnosti, što smo interpretirali kao dokaz da se etničko nepovjerenje ne razvija iz proživljenih neugodnosti, već iz unaprijed stvorenih percepcija, na što ukazuje i povezanost etničkog nepovjerenja i etnocentrizma. Više obrazovanje povezano je s nižim osjećajem prihvaćenosti, dok je viši stupanj religioznosti povezan s etničkim nepovjerenjem. Omnibus test i deskriptivni podaci ukazuju na povezanost duljeg boravka u Hrvatskoj i etnocentrizma. Unutar južnoazijske populacije zapažena je socijalna distanca između sudionika iz zemalja hinduističkog i muslimanskog kulturnog kruga, no i unutar kulturnih krugova. Podrška komunističkim strankama povezana je s većom socijalnom distancom i većim rezultatima na Skali neugodnosti. Unatoč ograničenjima vezanim uz prigodni uzorak i različitu razinu poznavanja engleskog jezika sudionika, rezultati istraživanja predstavljaju čvrst temelj za daljnja istraživanja i razvoj politika integracije.

Ključne riječi: strani radnici, migracije, integracija, socijalna distanca, etnocentrizam

Summary

South Asian Migrant Workers in Croatia: Attitudes, Experiences, and Intergroup Dynamics

This study examines the attitudes and experiences of South Asian migrant workers in Croatia, focusing on their views of Croats, acculturation strategies, demographic characteristics, sense of acceptance, and intergroup relations. The motivation for the research stems from demographic changes in Croatia caused by a significant increase in the number of foreign workers, particularly from South Asia. The aim of the study was to fill a research gap by exploring a wide range of attitudes, perceptions, and characteristics of this under-researched population. Data were collected using a structured questionnaire administered to a sample of 130 participants between February and July 2025. The questionnaire included four newly developed scales and two adopted scales. The results show that 75% of participants adopt integration as their acculturation strategy, which is also associated with more positive attitudes toward Croats, while 15% display significant social distance from Croats, and 37% exhibit a level of ethnic distrust closer to the maximum than the minimum value of the scale. However, ethnic distrust is not related to perceived unpleasant experiences, which we interpret as evidence that such distrust does not arise from personal negative encounters but rather from pre-existing perceptions, as further indicated by its association with ethnocentrism. Higher education is associated with a lower feeling of acceptance, while higher religiosity is associated with higher ethnic distrust. The omnibus test and descriptive data indicate a relationship between longer residence in Croatia and ethnocentrism. Within the South Asian population, social distance was observed between participants from Hindu and Muslim cultural spheres, as well as within cultural spheres. Support for communist parties is associated with greater social distance and higher scores on the Unpleasantness Scale. Despite the limitations related to convenience sampling and the varying levels of English proficiency among participants, the research findings provide a robust basis for further research and the development of integration policies.

Keywords: foreign workers, immigration, integration, social distance, ethnocentrism

Prilozi

Prilog A

Napomena: Čestice su izvorno prezentirane sudionicima na engleskom jeziku, kako je navedeno u metodološkom dijelu rada. Prijevodi na hrvatski jezik dodani su radi jasnoće.

Faktor 1 (Pozitivni stavovi prema Hrvatima):

I would be happy to make friends with a Croatian person (Volio bih sklopiti prijateljstvo s osobom iz Hrvatske)

If possible, I would help a Croatian person who moved to my country to adjust there (Ako je moguće, pomogao bih osobi iz Hrvatske koja se preselila u moju zemlju da se tamo prilagodi)

I enjoy learning about the Croatian culture through interactions with Croatian people (Uživam u učenju o hrvatskoj kulturi kroz interakcije s ljudima iz Hrvatske)

I think that I should learn more about the issues Croatian people deal with daily (the economy, politics, social issues...) (Mislim da bih trebao više naučiti o problemima s kojima se Hrvati svakodnevno suočavaju (gospodarstvo, politika, društvena pitanja...))

Faktor 2 (Etničko nepovjerenje):

I feel uneasy around a Croatian person on public transport (Osjećam se nelagodno u blizini osobe iz Hrvatske u javnom prijevozu)

I would rather work with someone from my culture or region than with a Croatian person (Radije bih radio s nekim iz moje kulture ili regije nego s osobom iz Hrvatske)

I would rather live in a neighbourhood with a lot of people from my country than in one with a lot of Croatian people (radije bih živio u susjedstvu s puno ljudi iz moje zemlje nego u onom s puno ljudi iz Hrvatske)

I don't feel safe around Croatian people (Ne osjećam se sigurno u blizini ljudi iz Hrvatske)

I would prefer not to come into contact with a Croatian person daily (Radije ne bih svakodnevno dolazio u kontakt s ljudima iz Hrvatske)

Faktor 3 (Prava i zadržavanje kulture):

After immigrating to Croatia, we should still practice our customs/beliefs (Nakon useljavanja u Hrvatsku, i dalje bismo trebali prakticirati naše običaje/tradicije)

Our family members should be allowed to move to Croatia (Našim članovima obitelji trebalo bi biti dopušteno doseliti se u Hrvatsku)

We should have health care just like Croatian citizens (Trebali bismo imati pravo na besplatno zdravstvenu skrb kao i hrvatski građani)

If a Croatian person and an immigrant do equal work, they should be paid the same (Ako osoba iz Hrvatske i imigrant rade isti posao, trebali bi biti plaćeni jednako)

We and our families should be entitled to primary, secondary and higher education (Mi i naše obitelji trebali bismo imati pravo na osnovno, srednje i visoko obrazovanje)

We should be able to raise our children within our culture and beliefs (Trebali bismo imati mogućnost odgajati našu djecu u skladu s našom kulturom i vjerovanjima)

We should be helped in our integration into Croatian society (e.g. learning the Croatian language, learning about the Croatian culture, psychological and social support...) (Trebali bismo dobiti pomoć pri integraciji u hrvatsko društvo (npr. učenje hrvatskog jezika, upoznavanje hrvatske kulture, psihološka i socijalna podrška...))

We should have the same political rights as Croatian citizens (Trebali bismo imati ista politička prava kao i hrvatski građani)

Faktor 4 (Skala neugodnosti):

Physical attack (fizički napad)

Verbal attacks and threats (verbalni napadi i prijetnje)

Local population is avoiding me (lokalno stanovništvo me izbjegava)

People behave as if I am not there (They ignore me) (Ljudi se ponašaju kao da nisam tamo (ignoriraju me))

People who should help me are not doing so (I feel marginalized) (Ljudi koji bi mi trebali pomoći to ne rade (osjećam se marginalizirano))